

Hatbrott 2015

Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv och självrapporterad utsatthet för hatbrott

Hatbrott 2015

**Statistik över polisanmälningar med identifierade
hatbrottsmotiv och självrapporterad utsatthet för hatbrott**

Rapport 2016:15

Brå – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brotsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brotsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovs- personens tillstånd.

© Brotsförebyggande rådet 2016

ISSN 1100-6676

ISBN 978-91-87335-72-3

URN:NBN:SE:BRA-670

Författare: Sofia Axell och Sara Westerberg

Formgivning: Ordförrådet

Omslagsbild: Lotta Sjöberg

Tryck: Lenanders Grafiska AB

Brotsförebyggande rådet, Enheten för kommunikation,

Box 1386, 111 93 Stockholm.

Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos

Wolters Kluwer, 106 47 Stockholm

Telefon 08-598 191 90, fax 08-598 191 91, e-post kundservice@wolterskluwer.se

Förord

En beslöjad kvinna blir spottad på av sin granne, ett asylboende blir nedklottat med främlingsfientliga budskap och en man blir hånad på internet för sin sexuella läggning. Det är exempel på händelser som kan förekomma i hatbrottsstatistiken.

Hatbrottsrapporten ger information om struktur och utveckling för de polis-anmälningar där Brå har identifierat olika hatbrottsmotiv. Rapporten inkluderar även årliga resultat från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), vilket ger en bild av uppskattad nivå av utsatthet för hatbrott i befolkningen. I kapitlet om självrapporterad utsatthet ingår i år även resultat från Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Tillsammans kan sådana uppgifter vara till hjälp i exempelvis regeringens och rättsväsendets beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet.

I årets rapport är det första gången som det kristofobiska motivet och kategorin andra antireligiösa hatbrott redovisats i separata kapitel sedan de infördes i hatbrottsstatistiken år 2008.¹

I övrigt har inga större förändringar skett jämfört med förra årets rapport.

Rapportens författare är Sofia Axell och Sara Westerberg, båda utredare på Brå.

Stockholm i september 2016

Erik Wennerström

Generaldirektör

Anna Sellin

Enhetschef

---

¹ Islamofobiska, antisemitiska, kristofobiska och andra antireligiösa anmälningar redovisades tillsammans under "Antireligiösa hatbrott" fram till år 2012 då islamofobiska och antisemitiska hatbrott började redovisas i separata kapitel.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	8
1. Inledning	12
2. Bakgrund	15
3. Metod	22
Självrapporterad utsatthet för hatbrott	22
Polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv	24
4. Självrapporterad utsatthet för hatbrott	35
Nationella trygghetsundersökningen (NTU)	35
Politikernas trygghetsundersökning (PTU)	41
5. Polisanmälda hatbrott – samtliga motiv	47
Utveckling av antalet polisanmälningar	48
Brottsstruktur	49
Brottsplats	50
Relation	51
Handlagda hatbrottsärenden	52
6. Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott	57
Utveckling av antalet polisanmälningar	58
Brottsstruktur	60
Brottsplats	63
Relation	64
Handlagda hatbrottsärenden	65
6A. Afrofobiska hatbrott	66
Utveckling av antalet polisanmälningar	67
Brottsstruktur	68
Brottsplats	70
Relation	71
Handlagda hatbrottsärenden	71

6B. Antiromska hatbrott	73
Utveckling av antalet polisanmälningar	75
Brottsstruktur	75
Brottsplats	77
Relation	78
Handlagda hatbrottsärenden	79
7. Antisemitiska hatbrott	80
Utveckling av antalet polisanmälningar	81
Brottsstruktur	82
Brottsplats	83
Relation	84
Handlagda hatbrottsärenden	85
8. Islamofobiska hatbrott	86
Utveckling av antalet polisanmälningar	87
Brottsstruktur	88
Brottsplats	89
Relation	90
Handlagda hatbrottsärenden	91
9. Kristofobiska hatbrott	92
Utveckling av antalet polisanmälningar	93
Brottsstruktur	94
Brottsplats	95
Relation	95
Handlagda hatbrottsärenden	96
10. Andra antireligiösa hatbrott	98
Utveckling av antalet polisanmälningar	100
Brottsstruktur	101
Brottsplats	102
Relation	103
Handlagda hatbrottsärenden	103

11. Hatbrott mot sexuell läggning	104
Utveckling av antalet polisanmälningar	105
Brottsstruktur	107
Brottsplats	109
Relation	110
Handlagda hatbrottsärenden	110
12. Transfobiska hatbrott	112
Utveckling av antalet polisanmälningar	114
Beskrivning av transfobiska hatbrott	115
13. Regional fördelning	117
Fördelning på polisregion	118
Storstadskommuner	122
Kommuner	123
14. Hatbrottsarbete i Sverige	125
Polismyndighetens arbete mot hatbrott	126
Mer om rättsväsendets arbete mot hatbrott	128
Brottsförebyggande arbete mot hatbrott i Sverige	129
Internationellt arbete mot hatbrott	129
Referenser	132
Tabell- och figurförteckning	138
Tabeller	138
Figurer	140
Bilaga 1. Region- och kommuntabeller	144
Bilaga 2. Statistisk säkerhet	147

Att tänka på vid läsning av anmälningsstatistiken med identifierade hatbrottsmotiv:

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalssiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabellerna och figurerna är siffrorna avrundade till närmaste ental.
- På grund av avrundningar i tabellerna och figurerna summerar inte alltid andelarna i kolumnerna till exakt 100 procent.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Konfidensintervall indikerar om förändringar kan ha berott på slumpen i urvalet av anmälningar eller om de kan antas vara reella. Konfidensintervallet är särskilt viktigt att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället eftersom det flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4 eller i andra undersökningar om utsatthet.
- Faktorer som påverkar om en hatbrottshändelse kommer med i statistiken inkluderar:
  - Händelsen polisanmäls.
  - Möjligt hatbrottsmotiv uppmärksammas i anmälnans fritext.
  - Händelsen rör en brottskod som ingår i Brås urval, och rätt brottskod sätts på anmälan.
  - Fritexten innehåller något av de 390 sökord som Brå söker på.
  - Ett av motiven till händelsen motsvarar Brås definition av hatbrott (exempelvis ingår inte funktionshinder som motiv).
  - Händelsen bedöms som ett möjligt hatbrott av Brås utredare; till sin hjälp har de interna bedömningskriterier.
- Förändringar som nämns i texten är statistiskt säkerställda (95-procentigt tvåsidigt konfidensintervall) om inte annat anges.
- Teckenförklaringar till tabeller:
  - Noll
  - 0 Mindre än 0,5 av enheten
  - x Tal lägre än tio
  - ... Ingen uppgift tillgänglig

Sammanfattning

Hatbrott 2015 redovisar statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott avseende år 2014 samt statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv avseende år 2015.

Nationella trygghetsundersökningen

Utsatthet för främlingsfientliga hatbrott vanligare än för övriga motiv

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2015 utsattes uppskattningsvis 107 000 personer (1,4 procent av befolkningen) (16–79 år) för 190 000 främlingsfientliga hatbrott år 2014. Uppskattningsvis 37 000 personer (0,5 procent av befolkningen) utsattes för 61 000 antireligiösa hatbrott, och uppskattningsvis 17 000 personer (0,2 procent av befolkningen) utsattes för 25 000 homofobiska hatbrott.

Jämfört med tidigare år kan utsattheten för hatbrott sammantaget sägas ligga på en relativt jämn nivå.

Könsfördelningen vid utsatthet för främlingsfientliga hatbrott var relativt jämn: 48 procent av de utsatta personerna i NTU 2013–2015¹ var kvinnor och 52 procent var män. Även för antireligiösa hatbrott var könsfördelningen relativt jämn: 51 procent av de utsatta var kvinnor och 49 procent var män. Det var däremot fler män än kvinnor som utsattes för homofobiska hatbrott (58 procent respektive 42 procent för kvinnor) vilket är ungefär samma fördelning som tidigare år.

Av de främlingsfientliga hatbroten uppgavs 22 procent ha polisanmälts. Av de homofobiska och antireligiösa hatbroten var motsvarande siffra 40 respektive 19 procent.

För de homofobiska samt antireligiösa motiven baseras siffrorna på mycket få respondenter, varför stora skillnader i andelar från ett år till ett annat inte är ovanliga. Skillnaderna mellan åren är inte statistiskt säkerställda och bör därför tolkas med försiktighet.

Politikernas trygghetsundersökning

En ökad andel politiker var utsatta för hatbrott år 2014 jämfört med år 2012

Enligt Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2014 uppgav 6,3 procent av de tillfrågade förtroendevalda att de blivit utsatta för hatbrott i sin roll som politiker år 2014. Det är en ökning jämfört med det senaste mättillfället år 2012, då 2,5 procent uppgav utsatthet. År 2014 var ett "supervalår" då det i

---

¹ I statistiken över könsfördelning behöver tre undersökningsår slås samman för att få en redovisningsbar population. NTU 2013–2015 avser utsatthet under 2012–2014.

Sverige var allmänna val till fullmäktige (i kommun, region och landsting) och riksdag, samt val till Europaparlamentet. Vid jämförelser mellan 2014 och den tidigare undersökningen för 2012 bör detta hållas i åtanke. Resultaten för år 2014 behöver inte nödvändigtvis ses som en ökning från 2012 utan snarare som en jämförelse mellan valår och mellanliggande år.

Bland de förtroendevalda som utsatts för hatbrott var det vanligast att utsättas för ett främlingsfientligt motiv (87 procent) följt av ett antireligiöst (45 procent). Sexuell läggning angavs som motiv av 21 procent av de hatbrotsutsatta politikerna, medan könsöverskridande identitet eller uttryck angavs som motiv av 16 procent.²

Sett till andelen hatbrotsutsatta *inom* varje parti, det vill säga i förhållande till antalet svarande i respektive parti, framkommer att 14,9 procent av de förtroendevalda från Vänsterpartiet som deltog i undersökningen uppgav att de utsatts för ett hatbrott i sin roll som politiker under 2014. För Miljöpartiet var motsvarande andel 7,2 procent, för Sverigedemokraterna 7,1 procent och för Socialdemokraterna 6,7 procent.

Könsfördelningen vid utsatthet för hatbrott varierade. Något fler manliga än kvinnliga förtroendevalda uppgav att de utsattes för främlingsfientliga hatbrott. För antireligiösa motiv eller hatbrott mot sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck uppgav istället fler kvinnor utsatthet.

Sett till utsattheten *inom* varje åldersgrupp var utsattheten störst för politiker under 29 år (17,9 procent) följt av gruppen 30–39 år (10,7 procent).

Förtroendevalda politiker med utländsk bakgrund uppgav i större utsträckning utsatthet för hatbrott jämfört med politiker med svensk bakgrund (11,7 procent jämfört med 5,8 procent).

Polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv

År 2015 identifierades drygt 6 980 anmälningar innehålla ett hatbrottsmotiv. Det är 11 procent fler än 2014 och det högsta antalet anmälningar hittills.

Ökningen av polisanmälda hatbrott jämfört med år 2014 kan till stor del förklaras av den ökade mängden skadegörelse/klotter med främlingsfientligt motiv, liksom ökningen av kategorin andra antireligiösa hatbrott. Polisanmälningar med andra antireligiösa hatbrott ökade med 114 procent jämfört med föregående år, därefter följer det kristofobiska och islamofobiska motivet, som ökade med 16 respektive 13 procent.

För hatbrott riktade mot sexuell läggning låg antalet identifierade hatbrotsanmälningar år 2015 på ungefär samma nivå som 2014, men det har skett en 30-procentig minskning under de senaste fem åren.

Fördelningen av hatbrottsmotiv

Fördelningen av de olika hatbrottsmotiven var likartad 2015 jämfört med 2014. Under de senaste fem åren har andelen anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv samt hatbrott riktade mot sexuell läggning minskat med

² Flera svarsalternativ var möjliga. Andelarna summerar därmed inte till 100 procent.

4 respektive 7 procentenheter i förhållande till samtliga motiv. Under samma period har andelen identifierade polisanmälningar med islamofobiskt och kristofobiskt motiv ökat med 3 procentenheter medan det andra antireligiösa motivet har ökat med 5 procentenheter. Av anmälningarna med identifierat hatbrottsmotiv 2015 bedömdes:

- 68 procent (knappt 4 770 anmälningar) ha främlingsfientliga/rasistiska motiv
- 9 procent (drygt 600 anmälningar) ha sexuell läggning som motiv
- 8 procent (knappt 560 anmälningar) ha islamofobiska motiv
- 6 procent (knappt 390 anmälningar) ha kristofobiska motiv
- 5 procent (drygt 330 anmälningar) ha andra antireligiösa motiv
- 4 procent (knappt 280 anmälningar) ha antisemitiska motiv
- 1 procent (drygt 60 anmälningar) ha transfobiska motiv.

Brottstyp

För polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv år 2015 fördelade sig brottskategorierna för huvudbrottet enligt följande:³

- olaga hot och ofredande (43 procent)
- skadegörelse/klotter (15 procent)
- ärekränkning (13 procent)
- våldsbrott (12 procent)
- hets mot folkgrupp (11 procent)
- övriga brott (4 procent)
- olaga diskriminering (2 procent).

Fördelningen år 2015 var i princip densamma som föregående år, bortsett från att andelen våldsbrott hade minskat med 3 procentenheter medan skadegörelse/klotter hade ökat med 4 procentenheter.

Vid en jämförelse mellan motiven kan noteras att andelen våldsbrott var högre vid det afro-fobiska och antiromska motivet samt vid hatbrott riktat mot sexuell läggning. Även andelen ärekränkning var högre vid det afro-fobiska motivet men också då motivet var kopplat till sexuell läggning. Hets mot folkgrupp var vanligare för det antisemitiska motivet, medan olaga diskriminering var vanligare vid det antiromska motivet.

Brottsplats

Den vanligaste brottsplatsen år 2015 var en allmän plats utomhus, såsom gator, torg eller parker (20 procent). I 12 procent av anmälningarna var brottsplatsen i eller i anslutning till den utsattas hem, medan brott på internet svarade för 10 procent. Det är ungefär samma fördelning som föregående år.

En jämförelse mellan motiven visar att vissa brottsplatser var vanligare vid vissa motiv än andra. Exempelvis var arbetsplatser vanligare vid det afro-fobiska motivet, brott på allmän plats och via internet var vanligare vid det

³ Endast ett urval av alla brottstyper ingår. För en komplett förteckning, se den tekniska rapporten (Brå 2016e).

antiromska, offentliga transporter var vanligare för det islamofobiska motivet medan brott via telefon eller sms var vanligare vid det antisemitiska motivet.

Relation mellan gärningspersonen och den utsatta

I 56 procent av samtliga identifierade hatbrottsanmälningar var gärningspersonen obekant för den utsatta. I 31 procent av fallen var gärningspersonen ytligt bekant med den utsatta (till exempel känd till namn eller utseende, en skolkamrat eller en kollega), och i 5 procent av anmälningarna var gärningspersonen en närstående.⁴

Fördelningarna skiljer sig dock i viss mån åt mellan motiven, kopplat till den skiftande karaktären på de mer typiska hatbrotten för varje motiv. Exempelvis var andelen servicepersoner högre vid det antiromska motivet, andelen kunder/klienter var högre vid det afrofbiska motivet, och andelen närstående var högre vid kategorin andra antireligiösa hatbrott och hatbrott mot sexuell läggning.

Handlagda hatbrott

Av samtliga polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv som anmäldes 2014 och som handlades till och med den 30 april 2016 personupplärdades 4 procent. Med personuppläring menas att en person kunde bindas till brottet via åtalsbeslut, meddelat strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Personuppläringen var högst vid anmälningar med afrofbiska motiv (7 procent) och som lägst vid kristofobiska och andra antireligiösa motiv (2 procent).⁵ En del av skillnaderna i personuppläring beror troligen på skillnader i vilka brott som förekommer, eftersom vissa brott anses mer svårutredda än andra.

Nästan hälften (49 procent) av anmälningarna lades ned efter utredning medan något färre (46 procent) direktavskrevs, det vill säga lades ned utan att en utredning hade inletts. Polis och åklagare har under vissa förutsättningar möjlighet att fatta beslut om förundersökningsbegränsning (FU-begränsning), vilket skedde i 3 procentenheter av de ärenden som blev nedlagda efter utredning samt i 6 procentenheter av de direktavskrivna ärendena. Den 30 april 2016 var 1 procent av anmälningarna fortfarande under utredning. Sammantaget inleddes en utredning i 54 procent av ärendena.

⁴ Från och med årets redovisning av hatbrott har kategorin ej relevant relation lagts till, vilket inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Se avsnittet Relation i kapitel 5 för ytterligare beskrivning.

⁵ I år är det första gången som kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott (som inkom till polisen år 2015) särredovisas i två olika kapitel. Handlagda hatbrottsärenden med kristofobiska och andra antireligiösa motiv redovisas dock sammanslaget. Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då andra antireligiösa och kristofobiska hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel, till följd av lågt antal anmälningar med andra antireligiösa motiv.

1. Inledning

Under mitten av 1980-talet sågs en markant ökning av antalet brott med främlingsfientliga och rasistiska inslag i Sverige.⁶ Det bidrog till att regeringen i mitten av 1990-talet deklarerade att rättsväsendet skulle prioritera främlingsfientliga brott, vilket är en bakgrund till att rättsväsendet nu ser särskilt allvarligt på om

*ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.*⁷

Regeringen och rättsväsendets myndigheter har sedan dess på olika sätt verkat för att främja arbetet mot hatbrott, och hatbrott är ett fenomen som numera uppmärksammas av medierna och samhället i stort. Polismyndigheter runt om i landet har under åren genomfört insatser för att öka kunskapen om hatbrott, både internt och bland allmänheten.

I denna rapport presenteras resultaten av Brås hatbrottsstatistik, vilken består av resultat från olika självrapporteringsundersökningar⁸ samt statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Ett av de främsta syftena med rapporten är att ge information om struktur och utveckling för de polisanmälningar där Brå har identifierat olika hatbrottsmotiv. Rapporten inkluderar även årliga resultat från Nationella trygghetsundersökning (NTU) vilket ger en bild av uppskattad nivå av utsatthet för hatbrott i befolkningen. I kapitlet om självrapporterad utsatthet ingår i år även resultat från Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Ett annat syfte är att bistå rättsväsendet med underlag som kan användas vid kunskapsinventering på området och vid beslut om åtgärder för att utreda, bekämpa och förebygga denna typ av brottslighet. Rapporten syftar även till att bidra med kunskap till den forskning som bedrivs på området samt att följa Sveriges internationella åtaganden att rapportera om hatbrott.⁹

Rapporten är ett underlag som tillsammans med studier och forskning i övrigt kan ge en något bättre bild av hur situationen avseende hatbrott ser ut i Sverige. Rapporten riktar sig till alla som vill veta mer om hatbrott, såväl regering, riksdag och rättsväsende som allmänhet, intresseorganisationer, medier och forskare.

Rapporten är även att betrakta som en årsbok för hatbrottsstatistiken med en sammanställning över de brott som har anmälts till polisen och som har iden-

---

⁶ Säkerhetspolisen (1997, s. 1).

⁷ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p. Sexuell läggning var initialt inte inskriven i lagtexten, utan tillkom vid en ändring år 2002.

⁸ Nationella trygghetsundersökningen (NTU) årligen samt med några års mellanrum Politikernas trygghetsundersökning (PTU) och Skolundersökningen om brott (SUB).

⁹ Sverige rapporterar årlig hatbrottsstatistik till Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) som tillhör Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

tifierats som hatbrott av Brå. Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv kan exempelvis ge en skattad uppfattning om:

- vilket motiv och vilken brottstyp som förekommer i anmälningarna
- struktur och utveckling av polisanmälda hatbrott
- var brotten begås (brottsplats)
- relation mellan gärningsperson och utsatt person
- handläggningsbeslut för huvudbrottet i de anmälningar som Brå har identifierat.

Statistiken är en sammanställning över de brott som har anmälts till polisen och som har identifierats som hatbrott av Brå. I likhet med föregående år, och för att ytterligare belysa variationen av hur hatbrott kan yttra sig, inkluderas illustrerande exempel baserade på polisanmälningarnas fritexter.¹⁰

För att bedöma om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv utgår hatbrottsutredaren på Brå från en rad kriterier uppställda i en kodningsmanual. Bedömningen baseras på det som framkommer i polisanmälandets samtliga fält, och där utgör fritexten den viktigaste informationskällan. Förutom det som framkommer om själva händelsen baseras bedömningen på den utsattas upplevelse av händelsen, anmälningsupptagarens uppfattning och den information hatbrottsutredaren på Brå har om händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

Tidsserier från och med år 2008

I Hatbrott 2015 har tidslinjerna avgränsats till att utgå från år 2008 för kapitlet om samtliga hatbrott, för det främlingsfientliga, islamofobiska och antisemitiska motivet samt för hatbrott mot sexuell läggning. Detta då definitionen av hatbrott genomgick en större förändring 2008, vilket innebar ett ökat antal identifierade hatbrottsanmälningar. På grund av definitionsförändringen går det inte att jämföra antalet polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv från 2008 och framåt med tidigare år.¹¹

Variabeln om tillvägagångssätt utgår

Kategorin tillvägagångssätt har tidigare använts för att beskriva hur hatbrottet har utförts, om det exempelvis har skett direkt mot person genom fysisk kontakt eller via internet. Brå har dock beslutat att ta bort kategorin då den inte tillför mer information om hatbrottet än vad som kan utläsas av brottsplats och huvudbrott. För en utförligare förklaring av bakgrunden till detta beslut, se den tekniska rapporten.¹²

Kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott särredovisas för första gången

I årets hatbrottsrapport särredovisas kategorierna kristofobiska hatbrott och andra antireligiösa hatbrott för första gången. De två kategorierna har tidigare varit sammanslagna, eftersom motiven bestod av för få anmälningar för att

¹⁰ Samtliga exempel är typfall, varför namn och platser är fingerade.

¹¹ Se kapitel 3, *Jämförbarhet*.

¹² Brå (2016e).

kunna redovisas separat. De senaste åren har dock antalet polisanmälningar med kristofobiskt motiv ökat så pass att kategorin skulle kunna ha särredovisas tidigare men på grund av att antalet andra antireligiösa hatbrott, fram till och med år 2015, var så pass lågt, behölls sammanslagningen fram till årets redovisning. För mer information gällande kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott, se respektive kapitel, kapitel 9 och 10.

2. Bakgrund

Hatbrott med främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska motiv har kartlagts sedan början av 1990-talet.¹³ Sedan Brå tog över sammanställningen av hatbrottsstatistiken från Säkerhetspolisen (Säpo) år 2006 har motiven utökats och fokus har lagts på att ge en mer detaljerad beskrivning av de hatbrott som identifieras i polisanmälningarna.¹⁴

Vad är ett hatbrott?

Den typ av brott som vi i dag kallar hatbrott har alltid förekommit. Tidigare var emellertid den brottsliga gärningen i centrum, inte motivet bakom. En händelse som vi i dag troligtvis skulle beskriva som ett hatbrott kunde förr beskrivas som ”en attack mot svarta skolbarn” eller ”skadegörelse mot judiska butiksinnehavare”. Samhällets intresse för motivet bakom den här typen av brott, och för att samla de brottsliga uttrycken för intolerans under ett samlat begrepp, ledde till att begreppet *hate crime* började dyka upp i USA och England på 1980- och 1990-talet.¹⁵ I Sverige var det kriminologen Eva Tiby som introducerade begreppet hatbrott genom sin forskning.¹⁶

I Sverige finns det tre lagrum som tillsammans sätter ramarna för vad hatbrott är: hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och straffskärpningsregeln.¹⁷ Det sistnämnda anger att alla brott kan vara ett hatbrott om motivet har varit att kränka på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, sexuell läggning eller liknande omständighet.¹⁸ Hatbrott är följaktligen ett samlingsbegrepp och inte ett specifikt brott.

Variationen mellan olika länder är stor när det gäller vilka motivgrunder som ingår i begreppet hatbrott. Funktionshinder, politisk åskådning, kön och ålder ingår som motivgrunder i vissa länder men inte i andra, exempelvis Sverige.

Inom den samlade forskningen har det påpekats att det saknas en vedertagen definition av hatbrott.¹⁹ Det är inte heller ovanligt att definitionen skiftar inom ett visst land²⁰ som i Sverige där definitionen varierat något mellan rättsväsendets myndigheter. Under 2014 fick dåvarande Rikspolisstyrelsen i uppdrag

¹³ Säkerhetspolisen (2001, s. 1).

¹⁴ Motiven som nu ingår är främlingsfientliga/rasistiska, afrofobiska, antiromska, antisemitiska, islamofobiska, kristofobiska, andra antireligiösa, sexuell läggning och transfobiska.

¹⁵ Hall (2005, s. 4).

¹⁶ Se vidare i Tiby (1999).

¹⁷ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp), BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering) och BrB 29 kap. 2 § 7 p (straffskärpningsregeln).

¹⁸ ”Liknande omständighet” innefattar exempelvis personer utsatta på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck.

¹⁹ Granström et al. (2016).

²⁰ Petrosino (2003, s. 10), Hall (2013 s. 4).

att, i samråd med Åklagarmyndigheten och Brå, verka för en enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott. Uppdraget, som återrapporterades till regeringen i februari 2015, presenterade en överenskommelse mellan berörda myndigheter som fastställer att hatbrott kommer att utgöras av tre lagrum. Det gäller lagen om hets mot folkgrupp (BrB 16 kap. 8§), olaga diskriminering (BrB 16 kap. 9§) samt straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2§7). Den redovisade beskrivningen är enligt Brå en gemensam grund att stå på, men för att nå målet om en enhetlig praktisk tillämpning av hatbrottsdefinitionen inom berörda myndigheter återstår dock fortsatt arbete. Brås synpunkter finns noterade i polisens slutrapportering till regeringen.²¹

I denna rapport används följande definition av hatbrott:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fiendlighet eller hat mot den utsatta grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck²² som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.

Begreppet hatbrott öppnar frågor om huruvida brottsmotivationen ligger i hat gentemot andra, eller om det snarare handlar om kriminella uttryck för fördomar. I några länder, exempelvis England och Wales, har polisen börjat använda begreppet *biased motivated crime*, fördomsbrott, i stället för hatbrott. Men inte heller det begreppet är oproblematiskt, eftersom även begreppet fördom behöver definieras i denna kontext, och begreppet riskerar att ha en bredare betydelse än vad som egentligen avses när det talas om *hatbrott*.²³

Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott – om det bör heta hatbrott – råder det internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. För individen innebär brottet ett angrepp mot hans eller hennes identitet och värdighet. Det kränker dessutom dubbelt, genom att skapa otrygghet och rädsla, inte bara hos den utsatta personen, utan även inom den befolkningsgrupp vars identitet gärningspersonen har angripit.²⁴

Vilka motiv ingår i Sveriges hatbrottsstatistik?

Rapporten inleder med resultat från upp till tre självrapporteringsstudier. De motiv som ingår i respektive självrapporteringsstudie skiljer sig åt från de motiv som ingår i statistiken över polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv.

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- homofobiska
- antireligiösa motiv.

²¹ Polisen (2015, s. 14f).

²² Det vill säga vilket kön en person upplever sig tillhöra samt hur personen väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön personen identifierar sig som. För vidare resonemang om termen "könsöverskridande identitet eller uttryck", se kapitel 12 om *Transfobiska hatbrott*.

²³ Hall (2005, kap. 1).

²⁴ Gerstenfeld (2003, s. 18).

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- antireligiösa
- homofobiska, bifobiska och heterofobiska
- transfobiska motiv.

Skolundersökningen om brott (SUB)²⁵ redovisar hatbrott med

- främlingsfientliga
- antireligiösa
- (från och med 2016 års rapport) homofobiska, bifobiska och heterofobiska
- (från och med 2016 års rapport) transfobiska motiv.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv redovisar hatbrott med:

- främlingsfientliga/rasistiska
  - afrofbiska
  - antiromska
- antisemitiska
- islamofobiska
- kristofobiska
- andra antireligiösa
- homofobiska, bifobiska och heterofobiska
- transfobiska motiv.

Tillsammans utgör dessa delar den svenska hatbrottsstatistiken. Eftersom PTU och SUB inte genomförs varje år, redovisas inte statistik från dessa undersökningar i varje årsbok för hatbrottsstatistiken.

I en internationell jämförelse omfattar den svenska statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv fler motiv än i de flesta andra länder.²⁶ De motiv som redovisas i den svenska statistiken är de som nämns i de aktuella lagrummen.²⁷ Några länder inkluderar dock andra motiv än vad Sverige redovisar, såsom funktionsnedsättning, politisk åskådning, ålder och kön, beroende på lagstiftning. Förutom ett straffrättsligt skydd mot hatbrott genom brottsbalkens *olaga diskriminering*, *hets mot folkgrupp* och *straffskärpningsregel* finns ett bredare civilrättsligt skydd mot diskriminering i diskrimineringslagen.²⁸ I det civilrättsliga skyddet ingår, utöver hatbrottsmotiven, även bland annat ålder, kön samt funktionsnedsättning.

De teoretiska möjligheterna att konstruera underkategorier i hatbrottsstatistiken är obegränsade, men frågan som måste ställas är nyttan av och möjligheterna till att särredovisa polisanmälda hatbrott utifrån de olika

²⁵ Redovisas ej i Hatbrott 2015.

²⁶ Sverige är exempelvis det enda land som till ODIHR (som är en del av OSSE) varje år redovisar samtliga motivgrunder som de efterfrågar.

²⁷ Se kapitel 2, *Vad är ett hatbrott?*

²⁸ Diskrimineringslag (2008:567). Könsoverskridande identitet eller uttryck ingår, liksom ett antal ytterligare diskrimineringsgrunder.

motivgrunderna samt vilken efterfrågan som finns. De motiv som ingår i Brås hatbrottsstatistik är dels etablerade sedan tiden då Säkerhetspolisen ansvarade för statistiken, dels framtagna i samarbete med statistikens målgrupper.

Bruket av vedertagna teoretiska begrepp

Vissa motiv inom hatbrottsstatistiken är kopplade till begreppet ”anti” (till exempel antisemitism) medan andra motiv är kopplade till begreppet ”fobi” (till exempel islamofobi). Det är värt att notera att begrepp med suffixet -fobi inte avser fobier i traditionell mening, då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att behöva undvika eller komma bort från det som utlöser rädsla eller starkt obehag. Fobi har i detta sammanhang istället fått en överförd, metaforisk betydelse. Diskussioner om betydelsen och bruket av begrepp som innehåller dessa prefix och suffix pågår ständigt. De begrepp som Brå använder i denna rapport är antingen vedertagna begrepp, eller begrepp som har tagits fram i samråd med berörda intresseorganisationer. Begreppen definieras i inledningen till respektive kapitel.

Definitionen av hatbrott förändrades 2008

Vad som är ett typiskt hatbrott påverkas av hur hatbrott som begrepp definieras och konstrueras. Definitionen bakom statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgår från motivet till brottet. Det vill säga att gärningspersonen gett uttryck för fientlighet eller motvilja på grund av föreställningar om hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck, oavsett vem eller vilka som utsätts för brotten.

År 2008 utökade Brå definitionen av vem som kan utsättas för och vara gärningsperson vid ett hatbrott. Utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter samt antisemitiska, islamofobiska²⁹ och homofobiska hatbrott utvidgades definitionen till att även inkludera främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, kristofobiska hatbrott, andra antireligiösa hatbrott, bi- och heterofobiska hatbrott samt transfobiska hatbrott. Sedan dess inkluderas även personer som kan uppfattas representera olika grupper eller frågor som berör hatbrott, exempelvis journalister, beslutsfattare eller politiker. Detta stämmer överens med hur lagstiftningen på området, straffskärpningsregeln³⁰ i brottsbalken, är utformad. Straffskärpningsregeln aktualiseras oftast vid brott som riktas mot minoritetsgrupper, men den kan lika väl tillämpas exempelvis om en person angräps för att den är av svensk härkomst.

Att anmäla ett hatbrott eller inte

Varje dag begås hatbrott som aldrig kommer till rättsväsendets kännedom. Benägenheten att anmäla ett hatbrott kan påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis

- att den utsatta själv inte definierar en händelse som ett hatbrott eller som brottslig

²⁹ Islamofobiska hatbrott inkluderades av Brå år 2006. När Brå tog över hatbrottsstatistiken av Säpo år 2006 inkluderades endast främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska hatbrott.

³⁰ Straffskärpningsregeln BrB 29 kap. 2 § 7 p.

- att den utsatta bedömer händelsen som trivial
- att den utsatta känner skam och inte vill medge utsatthet
- rädsla för eventuella repressalier från gärningspersoner
- rädsla för att bli ytterligare utsatt eller för sekundär viktimisering (efter själva brottstillfället) inom rättsväsendet, genom att exempelvis inte bli tagen på allvar eller inte bli trodd³¹
- en känsla av att även om brottet anmäls så leder det inte till något.

För homofobiska och bifobiska hatbrott kan det vidare handla om att den utsatta personen inte är öppen med sin sexuella läggning och befarar att en anmälan kan leda till att den avslöjas för utomstående. Vid främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan det finnas rädsla för att bli identifierad som en person utan uppehållstillstånd och bli utvisad ur landet.³² Dessutom kan ett problem vara att det inom rättsväsendet inte finns, eller att den utsatta är osäker på om det finns, tillräckligt med kunskap och resurser för att hantera språkskillnader.³³

Med inriktning på hur de utsatta upplever att rättsväsendets myndigheter bemöter dem, publicerade Brå 2008 en rapport om diskriminering i rättsprocessen och missgynnande av personer med utländsk bakgrund.³⁴ Resultaten visade att det inom rättsväsendets samtliga led finns generaliserande föreställningar om minoritetsgrupper. Det leder till att personer med utländsk bakgrund³⁵ inte alltid får samma behandling som personer med svensk bakgrund i en liknande situation. Aktörer från rättsväsendet som deltog i Brås studie gav exempel på att vissa minoritetsgrupper kan missgynnas mer än andra. Särskilt utsatta för stereotypa föreställningar inom rättsväsendet är romer, östeuropéer, muslimer och svarta personer. En person som väljer att inte anmäla kan alltså ha blivit illa bemött av rättsväsendets aktörer vid tidigare tillfällen, antingen i Sverige eller i ett annat land.³⁶

Även andra faktorer kan påverka benägenheten att anmäla. Exempelvis kan det vara lättare att anmäla en okänd gärningsperson än någon bekant eller någon som den utsatta med stor sannolikhet kommer att träffa på i vardagen. Anonymiteten i storstäder och bristen på anonymitet på mindre orter kan därför påverka anmälningsbenägenheten.³⁷

Likaså påverkas anmälningsbenägenheten av om samfund, ledare eller intresseorganisationer av olika skäl förespråkar, eller avråder, människor från att anmäla. Exempelvis kan en organisation uppmana till att anmäla för att synliggöra utsattheten, medan en annan organisation kan avråda på grund

³¹ Berk et al. (2003, s. 55) och Tiby (1999, s. 19).

³² Gerstenfeld (2003, s. 54).

³³ Brå (2008, s. 74–81).

³⁴ Brå (2008).

³⁵ Brå (2008, s. 7). Förutom utländsk bakgrund inkluderas inhemska etniska minoriteter (till exempel romer) eller religiösa minoriteter (till exempel muslimer).

³⁶ I en rapport från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007, s. 46) där 33 ungdomar och unga vuxna med afrikansk bakgrund intervjuas om bland annat anmälan av rasism och diskriminering, påpekas att det finns ett flertal upplevelser av att det är meningslöst att anmäla brott till polisen, främst för att förtroende saknas för polisen och för att man är rädd för att inte bli trodd.

³⁷ För en utförligare beskrivning av anmäld respektive faktisk brottslighet, anmälningsbenägenhet och mörkertal, se Brå (2006, s. 66–70).

av upplevelsen att en anmälan inte leder till något, eller att organisationen befarar att det kan förvärra situationen för den utsatta personen eller för den grupp som personen tillhör.

Alla faktorer som har beskrivits kan påverka hur stor andel av utsattheten för hatbrott som anmäls till polisen.

Hatincidenter och hatbrott

Hatbrottsforskningen skiljer ofta mellan hatincidenter och hatbrott. Hatincidenter är händelser som rapporteras till polis och som de utsatta eller andra (exempelvis polisen som tar emot anmälan) uppfattar innehålla ett möjligt hatbrottsmotiv. Det betyder dock inte att händelsen behöver utgöra ett brott i juridisk mening.³⁸ Efter utredning kan det visa sig att så inte var fallet, eller att det inte går att bevisa att händelsen var ett brott, så att utredningen läggs ned. Hatbrott i sin tur är konstaterade brottsliga händelser som begås mot personer på grund av ett visst hatbrottsmotiv,³⁹ något som kan konstateras först i domstol.

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på händelser som har anmälts till polisen. Eftersom anmälningarna inte följs genom rättskedjan till domslut kan incidenter och brott inte särskiljas, utan båda kategorierna ingår i statistiken. Genomgående i rapporten används ändå begreppet hatbrott.

Hatbrott genom rättskedjan

Även om ett hatbrott anmäls till polisen finns det ett flertal hinder som behöver överbryggas för att det anmälda brottet ska kunna leda till att en person blir lagförd.⁴⁰ Ett brott kan anmälas, men för att det ska registreras som ett hatbrott måste även hatbrottsmotivet identifieras.

En bedömning av huruvida en händelse är ett hatbrott eller inte bör ske genom hela rättskedjan, det vill säga hos polis, åklagare och i domstol (se figur 2.1 för beskrivning av flödet i rättskedjan). Bedömningen av vad som är ett hatbrott försvåras emellertid av att uppfattningen om vilka omständigheter som indikerar ett hatbrott skiljer sig åt mellan anmälningsmottagande, åtalande och dömande myndigheter.⁴¹ Även om instanserna har samma samlingsbegrepp att utgå ifrån, kan den operationella definitionen skilja sig åt. Ett arbete har påbörjats i syfte att göra denna mer enhetlig, men fortsatt arbete återstår.⁴²

Den stora skillnaden mellan de olika redovisningsmått *antal anmälda* och *antal lagförda* brott med hatbrottsmotiv,⁴³ som tas upp i avsnitten för hand-

³⁸ Hall (2005, s. 11–13).

³⁹ Gerstenfeld (2003, s. 66) och Tiby (1999, s. 2).

⁴⁰ Tiby (1999, s. 232). En ytterligare problematiserande aspekt är huruvida straffskärpningsregeln tillämpas, något som i dagsläget är svårt att följa upp. För att kunna göra det måste polisen uppmärksamma motivet och underätta åklagaren om att straffskärpningsregeln ska tillämpas, vilket åklagaren då måste ange i stämningsansökan. Domstolen behöver därefter i domslutet ange om straffskärpningsregeln tillämpats, något som den inte är skyldig att göra.

⁴¹ Tiby (2007, s. 7).

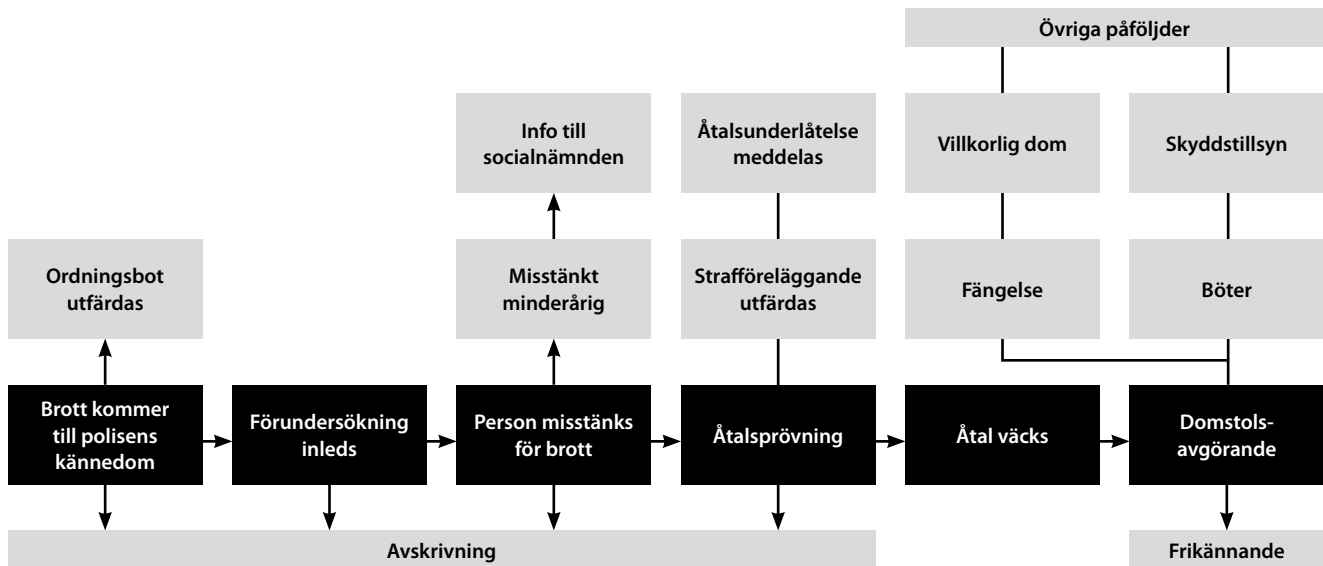
⁴² Polisen (2015, s. 14f).

⁴³ Vid en undersökning genomförd av Brå (2002, s. 6–7) följdes alla hatbrott som anmäldes år 2000, från anmälan till tingsrättsdom. Av närmare 4 300 anmälda hatbrott lades nästan nio av tio ned, och av de 8 procent (360 hatbrott) som ledde till åtal åberopade åklagaren straffskärpningsregeln i 42 fall. I domstolarna skärptes straffet för 46 hatbrott. Det fanns dock ingen enhetlig praxis för hur domstolarna tillämpade straffskärpningsregeln.

lagda ärenden i denna rapport, kan å ena sidan hänga samman med de brottstyper som är vanliga i anmälningarna. Å andra sidan kan en viss del troligen även förklaras av att uppfattningen om vad som indikerar ett hatbrott skiljer sig åt mellan myndigheterna. Det bör dessutom framhållas att myndigheterna i rättskedjan har olika uppdrag och därför behöver förhålla sig olika till hur vitt hatbrottsbegreppet kan tolkas.⁴⁴

Polisen tar emot en hatbrottsanmälan, utreder det underliggande brottet (till exempel misshandel) samt om det finns ett *möjligt* hatbrottsmotiv till brottet. Åklagaren har en dubbel position. I utredningsfasen utreds brottet och hurvida det finns ett *möjligt* hatbrottsmotiv. Vid en viss punkt intar åklagaren dock positionen som den åtalande parten och behöver då beakta om bevisningen är tillräcklig för att *styrka* ett hatbrottsmotiv. Domstolen i sin tur behöver beakta om det är *ställt utom rimligt tvivel* att gärningspersonen är skyldig till brottet *samt* hade ett hatbrottsmotiv till det.

Figur 2.1 Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.

⁴⁴ Tiby (2007, s. 7). Tiby beskriver hur polisen, som är först i rättskedjan, måste arbeta utifrån en vid definition av hatbrott för att erhålla medborgarnas legitimitet. I senare led i rättsväsendet, som i domstolen, måste dock godtagbara bevis framställas.

3. Metod

I det här kapitlet ges en översiktlig beskrivning av den metod som ligger till grund för statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Utöver polisanmälningar redovisas år 2015 även utsatthet för hatbrott enligt självrapporteringsstudierna Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och Politikernas trygghetsundersökning (PTU). En mer omfattande och detaljerad beskrivning ges i en fristående teknisk rapport.⁴⁵

Skillnad i definitioner av hatbrott mellan undersökningarna

Resultaten från självrapporteringsundersökningarna NTU och PTU och statistiken över polisanmälningar med hatbrottsmotiv kan inte jämföras rakt av. Självrapporteringsstudierna ger en bild av utsattheten i olika grupper medan anmälningarna enbart mäter det som kommer till polisens kännedom och där Brå har identifierat ett möjligt hatbrottsmotiv. Det bör även noteras att definitionen av hatbrott skiljer sig något mellan dessa undersökningar, varför följande omständigheter kan vara bra att tänka på.

I NTU och PTU ingår frågor om utsatthet endast bland enskilda individer och i statistiken över polisanmälningar ingår brott begångna mot såväl enskilda individer som grupper, organisationer och allmän egendom.

I statistiken över polisanmälningar kan hatbrottet bero på antingen att den utsatta personen har en viss egenskap (exempelvis hudfärg), att gärningspersonen kan uppfatta eller tro att den utsatta har det, eller att gärningspersonen kan anse att den utsatta representerar en grupp med den egenskapen. I NTU efterfrågas om personen har utsatts på grund av en egenskap som personen *har* eller som gärningspersonen upplever att denna har. I NTU ingår således inte fall där en person ansetts *representera* en grupp som har en viss egenskap. I PTU efterfrågas om personen i *egenskap av politiker* har utsatts antingen på grund av gärningspersonens uppfattning om en viss egenskap som personen har, eller för att denna anses representera en grupp med den egenskapen. I PTU ingår följaktligen representanter, och dessutom tillkommer dimensionen att den utsatta ska ha utsatts i sin roll som politiker, inte som privatperson.

Självrapporterad utsatthet för hatbrott

I rapporten redovisas uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott år 2014 utifrån *Nationella trygghetsundersökningen (NTU)* och *Politikernas trygghetsundersökning (PTU)*. För en utförlig beskrivning av metoden för denna undersökning hänvisas till respektive undersöknings tekniska rapport.⁴⁶

⁴⁵ Brå (2016e, Hatbrott), Brå (2016b, NTU) samt Brå (2016d, PTU).

⁴⁶ Brå (2016b, NTU) samt Brå (2016d, PTU).

En kortare beskrivning av metoden ges även i den tekniska rapporten för hatbrottsstatistiken.⁴⁷

Nationella trygghetsundersökningen

I Brås nationella trygghetsundersökning (NTU) tillfrågas ett urval av befolkningen i åldern 16–79 år om utsatthet för ett tiotal brottstyper. För brottstyperna personrån, misshandel, hot och trakasserier⁴⁸ ställs uppföljningsfrågor om huruvida den utsatta upplever att det fanns någonting främlingsfientligt, homofobiskt eller antireligiöst i motivet till händelsen.⁴⁹ Frågorna som ställs är följande:

Upplever du att det fanns något främlingsfientligt i motivet? Med främlingsfientlighet menas här att man utsattes för att man har en annan etnisk bakgrund.

Upplever du att det fanns något om din religion i motivet? Med det menas att man utsattes för att man är (eller av gärningspersonen upplevdes vara) religiös (eller ha en annan religion än gärningspersonen).

Upplever du att det fanns något homofobiskt i motivet? Med homofobiskt menas här att man utsattes för att man är (eller av gärningspersonen upplevdes vara) homo-, bi-, eller transperson.⁵⁰

Redovisningen från NTU ett visst år (exempelvis NTU 2015) avser utsatthet under det närmast föregående året (i det här exemplet 2014). För statistik över ålders- och könsfördelning behöver dock tre år slås samman för att få en redovisningsbar population.

Politikernas trygghetsundersökning

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) är en självrapporteringsundersökning där samtliga ordinarie ledamöter i kommun-, landstings- och regionfullmäktige samt riksdag tillfrågas via webb- eller postenkät om sin utsatthet i rollen som förtroendevald.⁵¹

Det övergripande syftet med PTU är att mäta omfattning, utveckling och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda samt att fungera som kunskapsunderlag vid utarbetande av insatser för att förhindra eller begränsa utsattheten.⁵²

Vid datainsamlingen till PTU ingår en fråga om utsatthet för hatbrott. I enkäten är frågan placerad så att respondenterna redan har svarat jakande på att de utsatts för hot, våld eller trakasserier i sin roll som politiker. Frågan är formulerad på följande sätt:

⁴⁷ Brå (2016e).

⁴⁸ Med trakasserier avses en serie händelser, återkommande av en och samma person eller personer under året. Varje serie räknas som en trakasserihändelse. Trakasserier behöver inte utgöra ett brott. Om de utgör brott rubriceras de enligt gällande brottsrubricering i brottsbalken, exempelvis hot, ofredande och hemfridsbrott. Enligt senaste NTU:s tekniska rapport "vars motsvarighet i brottsbalken huvudsakligen är ofredande".

⁴⁹ Brå (2016b, s. 18, 30, 38–39, 43–44 i frågeformuläret).

⁵⁰ Svarsalternativen för frågorna är *Ja*, *Nej*, *Vet ej* eller *Vill ej svara*.

⁵¹ Brå (2016c, tabell 1).

⁵² Brå (2016c, s. 7).

Upplever du att någon av de händelser du utsatts för som politiskt förtroendevald under föregående år kan ha att göra med förövarens/ förövarnas negativa eller fientliga uppfattning om ...

... Hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund

... Religionstillhörighet

... Sexuell läggning

... Könsoverskridande identitet eller uttryck.

Det är möjligt att ange flera svarsalternativ. I de fall flera motiv har angetts går det dock inte att utläsa om motiven avser samma händelse eller olika händelser under året. Med anledning av den generellt ställda frågan är det dessutom inte möjligt att urskilja vilken typ av händelser utsattheten avser.

De utsattas egen upplevelse avgör om händelsen räknas som ett hatbrott

Metoderna skiljer sig åt mellan NTU och PTU,⁵³ men gemensamt är att enskilda personer via enkät eller telefonintervju har fått svara på om de anser sig ha blivit utsatta för hatbrott under föregående år.

Det är viktigt att poängtera att det i dessa undersökningar är de utsattas egen upplevelse som avgör om händelsen klassas som ett hatbrott eller inte. Det sker ingen ytterligare granskning eller värdering av svaren. Undersökningar har visat att vissa faktorer kan påverka hur väl svaren stämmer överens med den upplevda händelsen. Till exempel kan svarspersonen känna en social förväntan att svara i en viss riktning, eller så kan personen missminna sig vad gäller detaljer om händelsen. Självdeklarationsundersökningar kan dock, till skillnad från studier av polisanmälningar, användas som ett mått på utsatthet för hatbrott i samhället.⁵⁴

Polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv

Hatbrott är inte ett specifikt brott i brottsbalken, utan ett samlingsnamn för olika sorters brott som begås med vissa motiv. Det finns inte heller någon brottskod för hatbrott i polisens system för att registrera anmälningar. Det innebär att det i dagsläget inte är möjligt att producera statistik över polisanmälda hatbrott med samma tillvägagångssätt som för den officiella statistiken över anmälda brott. Sedan 2008 kan polisen dock, genom ett fält i RAR,⁵⁵ markera om ett anmält brott är ett misstänkt hatbrott eller inte.⁵⁶ Markeringen infördes inte i syfte att föra statistik över antalet anmälda hatbrott, utan var ett sätt att lyfta hatbrottsfrågan inom polismyndigheten genom att påminna den enskilda polisen om hatbrottsaspekten varje gång en anmälan skrivs.⁵⁷

⁵³ Mer information om de olika metoderna finns i respektive undersöknings tekniska rapport.

⁵⁴ Brå (2016a, s.22).

⁵⁵ Rationell anmälsrutin (RAR) är polisens datorsystem för att registrera en anmälan.

⁵⁶ Fältet, som polisen införde nationellt, är obligatoriskt och innebär att anmälningsupptagaren måste svara på frågan om det aktuella brottet är ett misstänkt hatbrott eller ej.

⁵⁷ Hatbrottsmarkeringen inkluderades i datainsamlingen 2008–2011 och specialstuderades av Brå. Majoriteten av anmälningarna bedömdes som felmarkerade. Se tidigare årsböcker för hatbrottsstatistiken och tillhörande tekniska rapporter för mer information.

Datainsamling och urval

Metoden för att identifiera hatbrottsanmälningar bygger på datoriserade sökningar och manuella granskningar av ett slumpmässigt urval anmälningar avseende särskilt utvalda brottskategorier. Anmälningar som bedöms uppfylla Brås definition av hatbrott kodas in och bildar, efter uppräknig till populationsnivå, statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv.

Polisanmälningar med möjliga hatbrottsmotiv fångas upp genom sökning efter hatbrottsrelaterade ord och fraser i fritexten på ett obundet slumpmässigt urval om hälften av de anmälningar som ingår i populationen. På grund av att urvalet görs månadsvis med en buffertperiod på två månader, missas ärenden som tillkommer ifall polisen efter buffertperioden uppdaterar ett ärende med en brottskod som ingår i populationen. Med anledning av detta var urvalsstorleken 49,8 procent av de relevanta anmälningarna från 2015.

För hela året inkom närmare 420 000 anmälningar för de utvalda brottstyperna, och av dessa slumpades lite drygt 209 000 anmälningar fram för att genomsökas med en sökordslista bestående av hatbrottsrelaterade ord och fraser. Varje år ses sökordslistan över och uppdateras, genom att nya ord läggs till och gamla ord som inte ger relevanta träffar tas bort.⁵⁸ Inför produktionen av 2015 års statistik utgjordes listan av 392 ord och fraser. Genomsökning med sökordslistan fångade upp närmare 15 000 anmälningar, som sedan har granskats manuellt av tre kodare. För en mer detaljerad beskrivning av datainsamlingen och sökordslistan hänvisas till den tekniska rapporten.⁵⁹

Population

Populationen för undersökningen är brottsanmälningar registrerade i Sverige under år 2015 avseende särskilt utvalda brottskategorier, för brott som har begåtts inom rikets gränser. De brottskategorier som ingår är våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott.⁶⁰ Avgränsningen baseras på de brottstyper som Säkerhetspolisen (Säpo) vid inrättandet av den nationella hatbrottsstatistiken bedömde förekommer vid hatbrott. Av den anledningen görs inte sökningar på anmälningar som avser exempelvis stöld, personrån eller sexualbrott. Effekten av denna avgränsning är svår att uttala sig om, men det innebär troligen att en del hatbrott förbigås. Avgränsningen har emellertid behållits för att eftersträva jämförbarhet i statistiken över tid.

Kodning av polisanmälningar

Vid anmälningstillfället är det främst målsägarens subjektiva upplevelse som avgör om handlingen betraktas som ett hatbrott,⁶¹ men även anmälningsuppgivarens uppfattning och den information hatbrottsutredaren på Brå har om händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar. Att data samlas in vid anmälningsstadiet resulterar i en antalsmässigt mer omfattande statistik jämfört med om data skulle ha samlats in i ett senare led i rättskedjan, eftersom

⁵⁸ Med anledning av anpassningen till den nya metoden 2012 uppdaterades inte listan inför 2013 års produktion.

⁵⁹ Brå (2016e).

⁶⁰ För en komplett förteckning över vilka brottskoder som ingår, se bilaga 2 i den tekniska rapporten, Brå (2016e).

⁶¹ Detta är samma utgångspunkt som vid den officiella statistiken över anmälda brott.

det bara är en liten del av antalet anmälda brott som efter utredning går vidare till åtal.

Manuell granskning och kodning

De anmälningar med möjliga hatbrottsmotiv som fångades upp vid genomsökningen med sökordslistan har granskats manuellt av minst två olika personer i tre olika steg. Anmälningar som motsvarar Brås definition av hatbrott kodades in som sådana efter att ha genomgått följande process:

1. *Bortgallring*: I ett första steg sker en bortgallring av anmälningar som bedöms uppenbarligen inte vara hatbrott.⁶² Vid minsta misstanke om att det kan röra sig om ett eventuellt hatbrott går anmälan vidare till nästa steg.
2. *Kodning*: I ett andra steg läses anmälan igenom noggrant, och samtliga variabler för de anmälningar som bedöms innehålla hatbrott kodas. Svårbedömda anmälningar diskuteras mellan utredarna.
3. *Kvalitetskontroll/rättning*: Slutligen görs en kvalitetskontroll. Anmälningar kodade som hatbrott och samtliga kodade variabler granskas och korrigeras i de fall det behövs. Diskussion förekommer vid svårbedömda fall.

Definition och bedömningskriterier

För statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv används följande definition av hatbrott:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fiendtlighet eller hat mot den utsatta grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck⁶³ som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.

Följande hatbrottsmotiv omfattas av definitionen och redovisas i statistiken: främlingsfiendliga/rasistiska⁶⁴ (av dessa särredovisas afrofbiska och antiromska), antisemitiska, islamofobiska, kristofobiska, andra antireligiösa, homofobiska, bifobiska, heterofobiska samt transfobiska. Tillsammans med interna bedömningskriterier ligger definitionen till grund för vilka anmälningar som vid den manuella granskningen bedöms innehålla hatbrott.⁶⁵

Fastställande av om en anmälan innehåller ett hatbrottsmotiv

Bedömningen utgår från *all information* som finns att tillgå i polisanmälan, framför allt den information som framkommer i fritextfältet. Att bedömningen utgår från polisanmälan innebär att den till största delen utgår från den *utsatta personens* upplevelse av händelsen och av gärningspersonens motiv. Men även *anmälningsupptagarens* uppfattning om händelsen är viktig. Kunskapen och medvetenheten om hatbrott kan skilja sig åt mellan enskilda

⁶² Anmälan kan ha fångats upp för att den innehåller ordet "kyrka", fast det sedan visar sig handla om att "en bil svängde vänster vid kyrkan".

⁶³ Det vill säga vilket kön en person upplever sig tillhöra samt hur personen väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön personen identifierar sig som. För vidare resonemang om termen "könsöverskridande identitet eller uttryck", se kapitel 12 om Transfobiska hatbrott.

⁶⁴ Sedan 2008 ingår förutom främlingsfiendliga hatbrott mot minoriteter även främlingsfiendliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten.

⁶⁵ Se även Brå (2016e).

poliserna och mellan olika polisregioner, vilket även kan påverka hur händelser beskrivs eller hur möjliga hatbrottsmotiv noteras i fritexten. Andra omständigheter som kan påverka bedömningen är exempelvis gärningspersonens signalment, den utsattas respektive gärningspersonens namn och den information hatbrottsutredaren på Brå har om händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

Flera motiv – det mest framträdande väljs

Motivbilden är inte alltid enkel att bedöma eftersom en brottsanmälan kan innehålla flera möjliga hatbrottsmotiv. I dessa fall är riktlinjen att välja det mest *framträdande* motivet. När flera motiv bedöms vara lika framträdande får slumpen avgöra vilket som väljs.

I vissa fall kan det finnas andra motiv bakom ett brott, exempelvis hämnd eller hedersrelaterade omständigheter, men det räcker med att ett av motiven stämmer överens med Brås hatbrottsdefinition för att det ska bedömas som hatbrott. En fråga som kan uppstå är huruvida ett olaga hot är motiverat av gärningspersonens främlingsfientlighet eller om det är motiverat av exempelvis indrivning av en skuld.⁶⁶ Framkommer det med tydlighet att det är indrivning av en skuld som motiverat gärningen bedöms inte brottet som hatbrott. För att fastställa om ett misstänkt främlingsfientligt hatbrott är ett hatbrott eller inte kan en testfråga ställas: Skulle brottet ha skett om offret hade samma etnicitet som gärningspersonen?⁶⁷ Motsvarande fråga kan även ställas för de andra hatbrottsmotiven.

Tillförlitlighet

När statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv används, är det viktigt att tänka på att *statistiken endast redovisar anmälningar som har varit möjliga att identifiera som hatbrott med hjälp av den metod och definition som används*. Den kan därför *endast antas ge en uppskattning av de anmälda hatbroten*. Statistiken ger ingen information om hur många hatbrott som faktiskt har begåtts eller anmälts. Brottsofferundersökningar, exempelvis Nationella trygghetsundersökningen (NTU), är lämpligare källor för att mäta utsatthet för hatbrott ute i samhället, eftersom sådana undersökningar har potential att även fånga upp händelser som inte blivit polisanmälda.

En första förutsättning för att ett brott ska komma med i statistiken över anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är att händelsen kommit till polisens kännedom. Benägenheten att anmäla ett brott varierar mellan brotstyperna och över tid. Utifrån tidigare studier kan konstateras att skillnaden mellan faktisk och anmäld brottslighet, det så kallade mörkertalet, är stor vid hatbrott.⁶⁸ Anmälningsbenägenheten kan också variera mellan de olika grupperna som blir utsatta för hatbrott. Exempelvis kan förtroendet för rättsväsendet, eller myndigheter i allmänhet, variera och påverka om de utsatta anmäler brott till polisen.⁶⁹ Mörkertalet har betydelse för möjligheten till bedömningar

⁶⁶ Green et al. (2003, s. 30).

⁶⁷ Tiby (1999, s. 223).

⁶⁸ Se exempelvis Forum för levande historia (2006a). För en utförligare beskrivning av anmäld respektive faktisk brottslighet, anmälningsbenägenhet och mörkertal, se Brå (2006, s. 66–70).

⁶⁹ Brå (2007a, s. 24).

av utvecklingen av de anmälda hatbrotten, men även för beskrivningar av hatbrottens struktur.

När det gäller hatbrottsstatistiken kan det sägas finnas två typer av mörkertal. En typ av mörkertal är av ovan nämnda slag, det vill säga hatbrott som sker men som aldrig anmäls till polisen. Den andra typen av mörkertal består av de hatbrott som anmäls till polisen, men som av olika skäl ändå inte kommer med i statistiken, exempelvis när hatbrottsmotivet inte uppmärksammas av anmälaren eller anmälningsupptagaren och därmed inte nämns i fritexten, eller att fritexten inte innehåller ord som återfinns i sökordslistan. Hatbrott kan även många gånger röra känslig information som det inte är säkert att den utsatta vill delge polisen vid anmälningstillfället. Uppmärksammas hatbrottsmotivet senare under utredningen kommer händelsen inte med i statistiken. För att en anmälan ska komma med i statistiken behöver det anmälda brottet även röra någon av de brottskoder som ingår i Brås urval, och rätt brottskod måste ha angetts på anmälan. Motivet till den beskrivna händelsen behöver stämma överens med Brås definition av hatbrott, och händelsen måste slutligen bedömas som ett hatbrott av Brås utredare, som har bedömningskriterier till sin hjälp.

Urvalsosäkerhet

Då statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv bygger på en urvalsundersökning sedan 2012, tillkommer ytterligare en osäkerhet – en statistisk urvalsosäkerhet. Eftersom urvalet är slumpmässigt kan denna osäkerhet skattas med hjälp av konfidensintervall.⁷⁰ Konfidensintervallet ger en god uppfattning om vilka skillnader i statistiken som inte beror på slumpen. Urvalsstorleken, som är satt till 50 procent av populationen, är att betrakta som mycket stor, vilket ger en lägre urvalsosäkerhet jämfört med om urvalsstorleken hade varit mindre. Trots detta blir osäkerheten stor då motiv med få identifierade hatbrottsanmälningar studeras, eftersom de bygger på få observationer. Det betyder att skattningarna av anmälningarna för samtliga motiv är säkrare än för exempelvis de afrofobiska, som i sin tur är säkrare än skattningarna för det transfobiska motivet. Därutöver är urvalsosäkerheten större vid detaljerade analyser inom ett hatbrottsmotiv (exempelvis av brottsplats eller relation) jämfört med osäkerheten för det totala antalet identifierade anmälningar för motivet i fråga.

En lathund för beräkning av ett tvåsidigt 95-procentigt konfidensintervall finns i bilaga 2. De förändringar som nämns i resultatdelen är statistiskt säkerställda om inget annat anges. Observera att konfidensintervallet endast avser den osäkerhet som är kopplad till urvalsförfarandet och inte täcker in de andra felkällor som statistiken är behäftad med.

Jämförbarhet

När utvecklingen av hatbrott över tid studeras eller när jämförelse görs med annan statistik är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående information.

⁷⁰ Konfidensintervall i den här rapporten anger inom vilket intervall (skattningen plus/minus felmarginalen) det sanna medelvärdet med 95 procents sannolikhet finns.

Utveckling av antalet polisanmälningar med identifierat hatbrottsmotiv över tid

Innan slutsatser dras om utvecklingen över tid av antalet identifierade hatbrottsanmälningar är det viktigt att vara medveten om de förändringar som gjorts i hatbrottsstatistikens metod och definition. Dessa förändringar kan nämligen i sig ha påverkat antalet identifierade hatbrottsanmälningar.

Ett exempel är att Brå inför datainsamlingen av 2008 års statistik genomförde en större definitionsförändring av vad som utgör ett hatbrott i hatbrottsstatistiken. Definitionen utvidgades till att utöver främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter samt antisemitiska, islamofobiska⁷¹ och homofobiska hatbrott även inkludera främlingsfientliga hatbrott mellan minoriteter och mot majoriteten, kristofobiska hatbrott, andra antireligiösa hatbrott, bi- och heterofobiska hatbrott samt transfobiska hatbrott. Definitionen utvidgades även till att inkludera representanter för de grupper som omfattas av definitionen. Brå bedömer att det på grund av definitionsförändringen inte utan vidare går att jämföra samtliga hatbrott och främlingsfientliga/rasistiska hatbrott efter år 2008 med tidigare år. För islamofobiska, antisemitiska och homofobiska hatbrott har definitionsförändringen endast haft en mindre betydelse.

Utöver definitionsförändringen år 2008 utökades metoden för att fånga upp hatbrottsanmälningar med ytterligare två datainsamlingssteg: dels en totalundersökning av samtliga anmälningar avseende hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, dels insamling och granskning av de anmälningar som polisen markerat som misstänkta hatbrott i RAR. De kompletterande datainsamlingsstegen har dock haft en mindre effekt på antalet identifierade hatbrott, och har därför mindre betydelse för möjligheter till jämförelse mellan åren.

Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större metodförändring i syfte att effektivisera statistikproduktionen. Från att ha varit en totalundersökning gjordes den då om till en urvalsundersökning. Urvalet skattas därefter till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen. Brå bedömer att vid jämförelser över tid måste hänsyn tas till den osäkerhetsmarginal som uppstår vid en urvalsundersökning. Mer information om osäkerhetsmarginaler finns i bilaga 2.

Som ett ytterligare led i effektiviseringsarbetet 2012 bortrationaliserades de datainsamlingsmetoder som tillkom år 2008, liksom möjligheterna för relaterade anmälningar att komma med i statistiken. Detsamma gällde anmälningar som inte fångats upp på annat sätt men som uppmärksammats i medierna. Även dessa förändringar bedöms ha haft mindre effekt på antalet identifierade hatbrottsanmälningar och har därför mindre betydelse vid jämförelser över tid.

Varje år ses sökordslistan över och uppdateras, genom att nya ord läggs till och att ord som inte ger relevanta träffar tas bort. Listan med sökord utarbetades ursprungligen av Säpo. Sedan Brå tog över hatbrottsstatistiken har arbetet med att utveckla listan med sökord fortsatt. En årlig förändring av sökordslistan⁷² medför att urvalet inte är exakt detsamma varje år. Brås bedömning är att detta inte har någon större betydelse för jämförbarheten, ef-

⁷¹ Islamofobiska hatbrott inkluderades av Brå år 2006, när Brå tog över hatbrottsstatistiken av Säpo. Dessförinnan inkluderades endast främlingsfientliga, antisemitiska och homofobiska hatbrott.

⁷² Med anledning av anpassningen till den nya metoden 2012 uppdaterades inte listan inför 2013 års produktion.

tersom språkbruket rent generellt förändras, och justeringarna i sökordslistan syftar till att följa dessa förändringar.

Identifierade hatbrottsanmälningar och NTU

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv avser i denna rapport anmälningar registrerade år 2015, medan uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2015 avser utsatthet under 2014. Därutöver skiljer sig undersökningarna åt genom att NTU mäter utsatthet bland privatpersoner, medan målsägare i hatbrottsanmälningarna kan vara såväl privatpersoner som organisationer och församlingar. En annan skillnad är vilka brottstyper som undersöks. I statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv undersöks anmälningar avseende våldsbrott, olaga hot, ofredande, ärekränkning, hets mot folkgrupp, skadegörelse, klotter, olaga diskriminering och diverse övriga brott, medan NTU mäter privatpersoners utsatthet för hatbrott (även händelser som inte har polisanmälts) avseende misshandel, hot, trakasserier och rån. Den sistnämnda brottstypen undersöks inte i statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, och trakasserier behöver inte utgöra brott.

Generellt är det i NTU fler hatbrottsmotiverade händelser som uppges vara polisanmälda än vad som framgår av hatbrottsstatistiken. Det torde framför allt bero på att NTU kan fånga upp en betydligt större andel av alla hatbrott som sker än de som endast anmäls. Men även uppgifterna från NTU är behäftade med metodproblem. Händelser kan placeras fel i tiden eller förträngas, vilket betyder att de tillfrågade oavsiktligt kan svara fel på grund av att de inte minns. Det kan också förekomma att den tillfrågade uppfattar det som socialt önskvärt att uppges att ett hatbrott är polisanmält. När det ställs frågor om hatbrott kan det finnas en risk att drabbade inte vill berätta om händelserna. Det kan även vara så att den utsatta personen upplever gärningen som ett hatbrott, men att den inte definieras så enligt hatbrottsstatistiken.⁷³ Dessutom kan respondenten tro att brottet har blivit polisanmält, antingen för att polisen var på plats vid händelsen eller för att personen kontaktat polisen i efterhand, men att en faktisk anmälan inte har skrivits. Risk finns därför för såväl över- som underrapportering av antalet brottsliga händelser.⁷⁴

Identifierade hatbrottsanmälningar och kriminalstatistik

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är inte jämförbar med den officiella kriminalstatistiken avseende anmälda brott. Att hatbrottsstatistiken och den officiella kriminalstatistiken inte helt stämmer överens har flera förklaringar. Den redovisade enheten för hatbrott är polisanmälan, och inte antalet anmälda brott. En polisanmälan kan innehålla ett eller flera brott, och för hatbrott redovisas huvudbrottet, det vill säga brottet med strängast straffskala. Den officiella kriminalstatistiken för anmälda brott redovisar alla brott i en anmälan. Fritexten måste innehålla något av de runt 390 sökord som Brå använder i sökningen för att fastna i urvalsprocessen. Därtill läses hatbrottsanmälningarna igenom och bedöms manuellt, medan den officiella kriminalstatistiken bygger på elektroniska data. Det innebär att felregist-

⁷³ Brå (2007a). Ett exempel är om en person utsätts för ett hatbrott på grund av funktionshinder.

⁷⁴ Brå (2016b).

reringar, till exempel när funktionshindrade diskriminerats,⁷⁵ kan sorteras bort ur hatbrottsstatistiken men inte ur kriminalstatistiken.

Sedan 2007 har även uppgifter om uppklarade hatbrottsanmälningar redovisats. Statistiken över uppklarade hatbrott ersattes dock från och med april 2015 med en redovisning av handlagda hatbrottsärenden⁷⁶ (mer information om detta finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”). Dessa uppgifter är inte heller jämförbara med den officiella statistiken över handlagda brott, av samma anledning som ovan men även på grund av att det avser olika tidsperioder. I hatbrottsstatistiken redovisas beslut för de hatbrott som anmälts under ett visst år. I den officiella statistiken redovisas samtliga anmälda brott där ett beslut har fattats under ett visst år, oavsett om brottet är anmält samma år eller under tidigare år.

En övergripande anledning till att hatbrottsstatistikens olika enheter inte definieras eller räknas på samma sätt som den officiella statistikens, exempelvis vid anmälda brott, är för att kunna behålla tidsserier och följa utvecklingen över tid.

Olaga diskriminering och hets mot folkgrupp jämfört med kriminalstatistiken

Generellt sett utgör de anmälda brotten i hatbrottsstatistiken en mycket liten andel av samtliga anmälda brott i den officiella kriminalstatistiken.⁷⁷ Olaga diskriminering och hets mot folkgrupp skiljer sig emellertid från övriga brotts typer genom att de grundar sig på specifika lagrum som reglerar kränkningar på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.⁷⁸ I praktiken är därmed hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, per definition, ”rena” hatbrott. Detta innebär dock inte att alla anmälningar om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering inkluderas i hatbrottsstatistiken. Samtliga anmälningar som ingår i urvalet granskas av Brås hatbrottsutredare och anmälningar som felaktigt rubricerats som hets mot folkgrupp eller olaga diskriminering (då motivet har varit på grund av funktionshinder eller mot politisk åskådning⁷⁹) har exkluderas i hatbrottsstatistiken. Även de fall som utgör hets mot folkgrupp i den officiella kriminalstatistiken redovisas inte i hatbrottsstatistiken om det inte går att identifiera ett hatbrottsmotiv.⁸⁰

Kriminalstatistiken utgår dessutom från samtliga anmälda brott om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering, medan hatbrottsstatistiken endast redovisar huvudbrottet.⁸¹ Detta innebär att en anmälan med exempelvis tre brott om hets mot folkgrupp redovisas som ett brott i hatbrottsstatistiken, medan kriminalstatistiken redovisar samtliga tre brott.

⁷⁵ Funktionshinder ingår inte som diskrimineringsgrund för brottet olaga diskriminering enligt brottsbalken. Däremot ingår det som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (som hanteras civilrättsligt).

⁷⁶ Avseende redovisningsår 2014.

⁷⁷ År 2015 anmäldes drygt 1,5 miljoner brott.

⁷⁸ Se BrB 16 kap. 8 § (hets mot folkgrupp) och BrB 16 kap. 9 § (olaga diskriminering).

⁷⁹ Funktionshinder och politisk åskådning ingår inte som motivgrunder i dessa lagrum.

⁸⁰ I Säpos hatbrottsstatistik förekom en kategori för anmälda brott med högerextrema symboler eller aktörer men utan koppling till ett specifikt hatbrottsmotiv. Brå har därför aldrig inkluderat dessa händelser i hatbrottsstatistiken.

⁸¹ Mer om detta i den tekniska rapporten, Brå (2016e).

Diskriminering kan hanteras både straffrättsligt och civilrättsligt

Förutom ett straffrättsligt skydd mot vissa former av diskriminering genom brottsbalkens olaga diskriminering⁸² finns ett bredare civilrättsligt skydd mot diskriminering i diskrimineringslagen.⁸³ Det kan vara svårt att bevisa olaga diskriminering straffrättsligt på grund av de höga beviskraven samt att det åligger åklagaren att bevisa den åtalades uppsåt och skuld. En civilrättslig process innebär dels lägre beviskrav, dels så kallad omvänd bevisbörda, vilket innebär att om den utsatta personen påstår sig ha blivit diskriminerad och kan styrka detta, åligger det den andra parten att bevisa att så inte var fallet. I en straffrättslig process kan den åtalade dömas till böter eller fängelse, medan en civilrättslig process kan leda till att den som har diskriminerat åläggs att betala skadestånd till den som har blivit diskriminerad.

För det transfobiska motivet är den här uppdelningen avgörande, eftersom könsöverskridande identitet eller uttryck inte omfattas av det straffrättsliga skyddet mot diskriminering men däremot av det civilrättsliga. På uppdrag av regeringen har en statlig utredning dock lagt fram ett förslag om att även transpersoner ska inkluderas i lagen om olaga diskriminering. Lagändringen väntas träda i kraft den 1 juli 2017.⁸⁴

Resultatredovisning*Redovisningsenheter och variabler*

I rapporten presenteras respektive hatbrottsmotiv i separata kapitel. De *redovisningsenheter* som presenteras är inkommen respektive handlagd *anmälan*.

Information om de identifierade hatbrottsanmälningarna presenteras utifrån ett antal variabler som beskriver det i anmälan upptagna brottet. De *variabler* som presenteras är huvudbrott, motiv, brottsplats, relation mellan gärningsperson och utsatt, regional indelning och handläggningsbeslut.⁸⁵ Samtliga variabler finns beskrivna i den tekniska rapporten.⁸⁶

Vid läsning av rapporten är det viktigt att ha i åtanke att flera av redovisningarna innehåller små tal. Följden blir att de procentuella förändringarna kan bli mycket stora från år till år (det är inte ovanligt med skillnader på 30 procent eller mer) även om skillnaden i absoluta tal är liten.

På grund av låga tal är det inte alltid möjligt att redovisa alla motiv eller variabler separat.⁸⁷ Sedan metodförändringen 2012 är redovisningen i större utsträckning än tidigare baserad på andelar, och dessutom har flera kategorier med låga tal slagits samman. Förändringen har införts dels med tanke på att dessa låga tal är skattade och behäftade med en urvalsosäkerhet, dels för att

⁸² BrB 16 kap. 9 §. Könsöverskridande identitet eller uttryck ingår exempelvis inte.

⁸³ Diskrimineringslag (2008:567). Könsöverskridande identitet eller uttryck ingår, liksom ytterligare ett antal diskrimineringsgrunder.

⁸⁴ SOU (2015).

⁸⁵ Variabeln tillvägagångssätt utgår från årets redovisning, se inledning för ytterligare förklaring.

⁸⁶ Brå (2016e).

⁸⁷ Enligt personuppgiftslagen (1998:204) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 24 kap. 8 § får det inte finnas någon risk för att enskilda individer skulle kunna identifieras i statistiken. Denna risk minskar i en urvalsundersökning, med undantag för regional statistik, men i stället tillkommer en statistisk osäkerhet som är större för låga antal.

tydligare lyfta fram de mer framträdande kategorierna i de olika motiven och därmed ge en mer beskrivande bild av exempelvis plats eller relation.

I redovisningen av polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv är antalssiffrorna i den löpande texten avrundade till närmaste tiotal, men är redovisade i exakt skattat antal i tabellerna.

Inkomna anmälningar

Antalet inkomna anmälningar avser de anmälningar som polisen registrerat under kalenderåret 2015. Brotten kan dock ha begåtts under tidigare år. Redovisningen baseras på huvudbrottet i anmälan.⁸⁸

Handlagda hatbrottsärenden

Redovisningen utgår från de anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades under 2014. Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.⁸⁹

Från och med april 2015 ersattes statistiken över uppklarade hatbrott med en redovisning över handlagda hatbrottsärenden⁹⁰ (mer information om detta finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”). När det gäller redovisningen av personuppklarade ärenden har ingen förändring skett. Däremot har översynen lett till en säkrare kategorisering av vilka ärenden som fortfarande är under utredning, och därtill redovisas nedlagda ärenden efter huruvida en utredning har inletts samt ifall nedläggningen grundar sig i en förundersökningsbegränsning.

Handlagda hatbrottsärenden redovisas utifrån ärendeflödet. Ärenden som är *under utredning* är fortfarande öppna och pågående. *Direktavskrivna ärenden* avser ärenden där ingen utredning har inletts, utan där beslutet att avsluta ärendet har tagits direkt. Begreppet *nedlagda efter utredning* innebär att en utredning har inletts och att polis eller åklagare därefter har bedömt att ärendet bör avslutas. Oavsett om en utredning har inletts eller inte, har polis och åklagare vissa möjligheter att fatta beslut om *förundersökningsbegränsning (FU-begränsning)*. Exempelvis om en utredning kräver stora kostnader som inte står i rimligt förhållande till brottet och det kan antas att straffet inte skulle bli högre än fängelse i tre månader, om det kan antas att åtal inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning⁹¹ eller om det finns en misstänkt person som redan förekommer i andra utredningar som rör grövre brott eller nyligen har blivit dömd för andra brott och straffet inte skulle påverkas av det nyss anmälda hatbrottet. Polis och åklagare har med andra ord vissa möjligheter att genom FU-begränsning förbise lindrigare brott och fokusera på de grövre, för en effektivare rättsprocess. Begreppet *personuppklarat* innebär att en person har bundits till det anmälda

⁸⁸ Med huvudbrott menas att om det finns flera brott registrerade i en anmälan och samtliga bedöms som hatbrott, redovisas endast det som har strängast straffskala. Till exempel om en anmälan innehåller brottstyperna misshandel, olaga hot och ärekränkning och samtliga av dessa bedöms vara hatbrott redovisas endast misshandel.

⁸⁹ Eftersom anmälda hatbrott inte alltid avslutas samma år som de anmäls, har de hatbrottsanmälningar som registrerades under 2014 följts upp för denna redovisning. Endast 1 procent av samtliga anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades år 2014 var fortfarande under utredning den 30 april 2016.

⁹⁰ Avseende redovisningsåret 2014.

⁹¹ Ärekränkning är ett exempel på ett sådant brott.

huvudbrottet genom åtalsbeslut, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Ett brott räknas som personupplärd även om den åtalade senare frikänns vid en rättegång.

4. Självrapporterad utsatthet för hatbrott

Resultat i korthet

- Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) var det år 2015 uppskattningsvis 1,4 procent av befolkningen (i åldern 16–79 år) som utsattes för främlingsfientliga hatbrott. Andelen utsatta för antireligiösa hatbrott var 0,5 procent, och andelen utsatta för homofobiska hatbrott var 0,2 procent.
- Homofobiska hatbrott uppgavs vara polisanmälda i större utsträckning (40 procent) än främlingsfientliga (22 procent) och antireligiösa (19 procent).
- Enligt Politikernas trygghetsundersökning (PTU) uppgav 6,3 procent av de tillfrågade förtroendevalda (vilket motsvarade drygt 550 personer) att de blivit utsatta för hatbrott i sin roll som politiker år 2014. Av dem som blivit utsatta för hot, våld eller trakasserier, med eller utan hatbrottsmotiv, uppgav 21 procent att de ansåg att minst en av händelserna innehöll ett hatbrottsmotiv.
- Förtroendevalda politiker med utländsk bakgrund var mer utsatta för hatbrott än de med svensk bakgrund (11,7 procent jämfört med 5,8 procent).

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv säger inte mycket om förekomsten av hatbrott i samhället. De flesta brott anmäls nämligen inte.

Ett sätt att uppskatta förekomsten av hatbrott är att fråga människor om de anser sig ha blivit utsatta för ett sådant brott. Sedan 2006 har Brå varje år redovisat utsatthet för hatbrott enligt *Nationella trygghetsundersökningen (NTU)*. Brå ställer även frågor om utsatthet för hatbrott i *Skolundersökningen om brott (SUB)* samt i *Politikernas trygghetsundersökning (PTU)*, men eftersom SUB och PTU inte genomförs varje år, redovisas inte statistik från dessa undersökningar i varje årsbok för hatbrottsstatistiken.

Dessa tre undersökningar tar sikte på enskilda personers utsatthet medan statistiken över polisanmälda hatbrott även inbegriper händelser riktade mot föreningar, företag och organisationer, liksom allmänt riktade budskap på allmän plats.

I årets hatbrottsrapport ingår statistik från NTU och PTU.

Nationella trygghetsundersökningen (NTU)

I det här avsnittet presenteras den generella befolkningens utsatthet för hatbrott utifrån självrapporterad utsatthet i Nationella trygghetsundersökningen

(NTU). Redovisningen avser utsatthet för hatbrott med främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa motiv. För beskrivning av undersökningen och dess metod hänvisas till originalrapporten och dess tekniska rapport.⁹² En kort beskrivning, med fokus på de metodologiska aspekter som är relevanta för utsatthet för hatbrott, ges även i den tekniska rapporten.⁹³

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt NTU 2015 avser utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga 2014, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från 2015.

När resultaten från NTU tolkas är det viktigt att ha i åtanke att det är ett litet antal respondenter som svarat att de blivit utsatta för hatbrott, i synnerhet för homofobiska och antireligiösa hatbrott, vilket skapar större osäkerhet i skattningarna och kan bidra till stora variationer mellan åren. Skillnaderna mellan resultaten för hatbrott i NTU över tid är mot bakgrund av detta att betrakta som relativt små.

I en frågeundersökning av det här slaget spelar de tillfrågades egna upplevelser och bedömningar in, och sannolikt rapporteras i viss utsträckning även andra händelser än de efterfrågade. Ett annat problem med frågeundersökningar som NTU kan vara att de som tillfrågas vill lämna ”rätta” svar. Exempelvis på frågan om brottet är anmält eller inte kan den tillfrågade välja att svara att så är fallet, trots att händelsen inte är polisanmäld.

Det bör även noteras att NTU enbart mäter utsatthet bland Sveriges folkbokförda befolkning.⁹⁴ Svarefrekvensen bland utomnordiskt födda personer är lägre (44 procent) än bland personer födda i Norden (67,5 procent).⁹⁵ Representativiteten är därmed lägre, men viktningen av grupperna kompenserar i viss mån för detta. Det finns även en problematik i att fråga befolkningen överlag om utsatthet för hatbrott, i och med att antalet personer som svarat att de blivit utsatta för hatbrott är lågt. Riktade undersökningar till särskilt utsatta grupper skulle förmodligen ge en bättre bild av utsattheten inom respektive grupp.

När det gäller mer detaljerade analyser, såsom utsatthet för vissa enskilda brottstyper, finns det statistiska begränsningar avseende vad som kan redovisas. Det låga antalet observationer har till följd att det inte är möjligt att utifrån detta mätillfälle beskriva fördelningen av brottstyper för homofobiska och antireligiösa hatbrott.

Utsatthet för främlingsfientliga hatbrott vanligast

Sammantaget visar resultaten från NTU 2015 att 1,4 procent av befolkningen (16–79 år) i Sverige, vilket uppskattningsvis motsvarar cirka 107 000 personer, uppgav att de hade utsatts för ett främlingsfientligt hatbrott år 2014. Det är en mindre andel än året innan, då 1,8 procent av befolkningen uppgav

⁹² Brå (2016a) respektive Brå (2016b).

⁹³ Brå (2016e).

⁹⁴ Asylsökande samt personer som vistas i Sverige utan giltiga tillstånd ingår därmed inte i urvalet.

⁹⁵ Brå (2016b).

utsatthet. Skillnaden mellan åren bör dock tolkas med försiktighet, eftersom de inte är statistiskt säkerställda, vilket innebär att skillnaden kan bero på slumpen.

En person kan uppge att den blivit utsatt för flera händelser. Antalet brotts-händelser med främlingsfientligt motiv i form av personrån, misshandel, hot och trakasserier uppskattas till 190 000 år 2014.

Enligt NTU uppgav 0,5 procent av befolkningen att de utsatts för hot med främlingsfientligt motiv. Motsvarande andel för trakasserier och misshandel var 0,6 respektive 0,2 procent, medan 0,1 procent av befolkningen uppgav att de utsatts för personrån med främlingsfientligt motiv. Skillnaderna mellan de olika brottstyperna är dock inte statistiskt säkerställda och bör tolkas med försiktighet. Jämfört över tid kan dock noteras att brottsstrukturen i princip varit oförändrad sedan 2006.

Sammantaget uppgav 0,2 procent av befolkningen (16–79 år), vilket uppskattningsvis motsvarar 17 000 personer, att de utsattes för hatbrott med ett homofobiskt motiv under 2014. Andelsmässigt ligger det på en liknande nivå jämfört med samtliga föregående år, då nivån legat mellan 0,2 och 0,3 procent. Antalet händelser med homofobiska motiv år 2014 uppskattas till 25 000 brotts-händelser.

Sammantaget uppgav 0,5 procent i befolkningen (16–79 år), vilket uppskattningsvis motsvarar 37 000 personer, att de utsattes för hatbrott med antireligiösa motiv under år 2014. Detta är på en liknande nivå som föregående år.

Tabell 4.1 Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2007–2014 och skattat antal händelser år 2014, enligt NTU 2008–2015.

	Andel utsatta i procent								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Främlingsfientliga hatbrott (n = 119)*	1,5	1,4	1,5	1,1	1,2	1,4	1,8	1,4	
<i>därav personrån (n = 8)*</i>	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
<i>därav misshandel (n = 19)*</i>	0,4	0,3	0,3	0,1	0,3	0,3	0,3	0,2	
<i>därav hot (n = 48)*</i>	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,9	0,5	
<i>därav trakasserier (n = 44)*</i>	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	
Homofobiska hatbrott (n = 22)*	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	
Antireligiösa hatbrott (n = 46)*	...	...	...	...	0,4	0,3	0,5	0,5	
	Skattat antal utsatta								Skattat antal händelser år 2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Främlingsfientliga hatbrott (n = 119)*	106 000	101 000	111 000	81 000	86 000	106 000	136 000	107 000	190 000
<i>därav personrån (n = 8)*</i>	8 000	7 000	9 000	8 000	11 000	7 000	7 000	6 000	10 000
<i>därav misshandel (n = 19)*</i>	25 000	20 000	21 000	11 000	19 000	25 000	22 000	17 000	34 000
<i>därav hot (n = 48)*</i>	42 000	39 000	46 000	34 000	35 000	46 000	63 000	40 000	99 000
<i>därav trakasserier (n = 44)*</i>	28 000	32 000	32 000	29 000	21 000	28 000	38 000	44 000	44 000
Homofobiska hatbrott (n = 22)*	17 000	17 000	19 000	19 000	13 000	16 000	25 000	17 000	25 000
Antireligiösa hatbrott (n = 46)*	...	...	...	...	28 000	25 000	35 000	37 000	61 000

* Antal observationer (n) avser endast NTU 2015, det vill säga utsatthet under år 2014.

För konfidensintervall, se tabell B2.1.

... = Ingen uppgift tillgänglig.

Jämfört med 2012 har det skett en ökning men den är inte statistiskt säkerställd. Det skattade antalet händelser uppgick till 61 000.

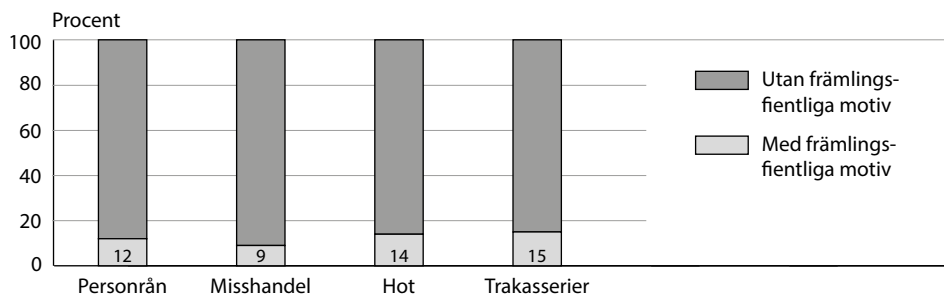
Resultaten kan jämföras med att sammanlagt 8,7 procent av befolkningen uppgav att de hade utsatts för personrån, misshandel, hot och trakasserier under 2014, oavsett motiv bakom brottet, vilket motsvarar cirka 652 000 personer.

Brottshändelser med främlingsfientligt motiv

Antalet brottshändelser med främlingsfientligt motiv i form av personrån, misshandel, hot och trakasserier uppskattas till 190 000 under år 2014. Trakasserier var den brottskategori med störst andel händelser med främlingsfientligt motiv i förhållande till samtliga händelser av trakasserier som rapporterats i NTU 2015 (15 procent, figur 4A). I nästan lika stor andel, 14 procent, av samtliga rapporterade fall av hot var motivet främlingsfientligt. Motsvarande andel för misshandel var 9 procent.

Fördelningen har förändrats sedan föregående undersökning, då hot var den brottskategori där störst andel av samtliga utsatta uppgav att motivet var främlingsfientligt, följt av personrån och misshandel.

Figur 4A Andel självrapporterade brottshändelser med respektive utan främlingsfientligt motiv år 2014, enligt NTU 2015.

De flesta hatbrott anmäls inte

Av de främlingsfientliga hatbrott som skedde 2014 uppgavs 22 procent vara polisanmälda (tabell 4.2), vilket är en minskning jämfört med 2013. Det är den lägsta andelen under den uppmätta perioden, även om skillnaden inte är statistiskt säkerställd. Sett till de olika brottstyperna var personrån den brottsyp som uppgavs vara anmäld i störst utsträckning (53 procent), medan hot uppgavs vara anmänt i lägst utsträckning (19 procent).

Vidare uppgavs 40 procent av de homofobiska hatbrotten vara polisanmälda, vilket är en lägre nivå än de två föregående åren, men fortfarande i nivå med 2010 och högre än 2007–2009 och 2011. Det är viktigt att beakta att antalet personer som svarat på frågor om utsatthet för homofobiska brott i NTU är mycket lågt, varför stora procentuella skillnader mellan specifika år inte är ovanliga. Anmälningsbenägenheten har varierat mellan 17 och 55 procent mellan 2007 och 2014, och förändringarna bör tolkas med stor försiktighet.

Det kan i sammanhanget nämnas att studier på 1990-talet visade att anmälningsbenägenheten bland de som utsatts för homofobiska hatbrott var låg; runt 25–30 procent av brotten hade anmälts till polisen.⁹⁶

Av resultaten i NTU 2015 framgår också att 19 procent av de antireligiösa hatbrotten år 2014 hade polisanmälts. Tidigare år var motsvarande siffra 33 procent för 2013, 52 procent för 2012 och 28 procent för 2011. Liksom vid utsatthet för homofobiska hatbrott bygger resultaten på mycket få observationer, och statistiken bör därmed tolkas med försiktighet.

Tabell 4.2 Andel polisanmälda händelser med främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa motiv åren 2007–2014, samt skattat antal händelser totalt, enligt NTU 2008–2015.

	Andel polisanmälda händelser i procent							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Främlingsfientliga hatbrott (n = 119)*	23	31	23	27	37	32	28	22
<i>därav personrån (n = 8)*</i>	22	50	27	49	38	59	76	53
<i>därav misshandel (n = 19)*</i>	33	23	33	36	42	38	39	21
<i>därav hot (n = 48)*</i>	17	28	23	27	39	22	19	19
<i>därav trakasserier (n = 44)*</i>	22	36	14	14	23	43	29	21
Homofobiska hatbrott (n = 22)*	35	33	17	40	21	55	45	40
Antireligiösa hatbrott (n = 46)*	...	...	...	...	28	52	33	19

	Skattat antal händelser							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Främlingsfientliga hatbrott (n = 119)*	186 000	182 000	211 000	127 000	151 000	184 000	262 000	190 000
<i>därav personrån (n = 8)*</i>	11 000	9 000	11 000	10 000	17 000	8 000	12 000	10 000
<i>därav misshandel (n = 19)*</i>	56 000	34 000	41 000	18 000	36 000	58 000	51 000	34 000
<i>därav hot (n = 48)*</i>	96 000	109 000	127 000	69 000	79 000	99 000	178 000	99 000
<i>därav trakasserier (n = 44)*</i>	28 000	32 000	32 000	29 000	21 000	...	38 000	44 000
Homofobiska hatbrott (n = 22)*	25 000	30 000	36 000	31 000	21 000	25 000	42 000	25 000
Antireligiösa hatbrott (n = 46)*	...	...	...	...	50 000	43 000	67 000	61 000

* Antal observationer (n) avser endast NTU 2015, det vill säga utsatthet under år 2014.

För konfidensintervall, se tabell B2.1.

... = Ingen uppgift tillgänglig.

Jämfört med anmälningsbenägenheten totalt sett i befolkningen, som var 25 procent för de fyra brottstyperna år 2014, var anmälningsbenägenheten större vid homofobiska hatbrott, men något lägre vid främlingsfientliga och antireligiösa hatbrott. Sett över tid har detta varierat; anmälningsbenägenheten vid utsatthet för homofobiska, antireligiösa eller främlingsfientliga hatbrott har varit både högre och lägre än anmälningsbenägenheten i befolkningen totalt sett för de fyra brottstyperna. Med tanke på att bortfallet är större bland dem som i större utsträckning kan antas vara utsatta för hatbrott, och att anmälningsbenägenheten bland dem i bortfallet rimligen är lägre än bland dem som deltar i undersökningen, bör jämförelser emellertid göras med försiktighet.

Oavsett detta visar resultaten i NTU 2015 att en stor del av de främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrotten inte polisanmäls.

⁹⁶ Tiby (1999, s. 207).

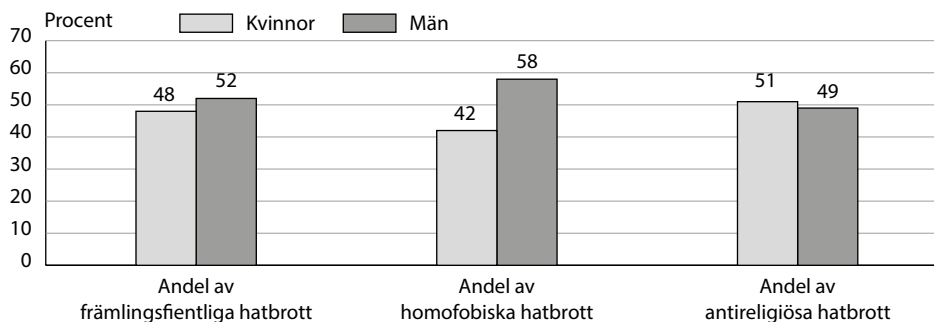
Könsfördelningen vid utsatthet för hatbrott, enligt NTU 2013–2015

Utsattheten för främlingsfientliga hatbrott är relativt jämnt fördelad mellan kvinnor och män. Av de främlingsfientliga hatbroten i NTU 2013–2015 var den utsatta en kvinna i 48 procent av fallen och en man i 52 procent av fallen. Fördelningen mellan könen är dock inte statistiskt säkerställd.⁹⁷

Fler män än kvinnor uppger att de utsatts för homofobiska hatbrott i NTU 2013–2015 (58 procent jämfört med 42 procent). Att fler män utsätts för homofobiska hatbrott har även noterats tidigare år.⁹⁸ Fördelningen mellan könen är dock inte statistiskt säkerställd.

När det gäller utsatthet för antireligiösa hatbrott är könsfördelningen relativt jämn (51 procent för kvinnor och 49 procent för män). Fördelningen mellan könen är dock inte statistiskt säkerställd.⁹⁹

Figur 4B De utsattas kön vid främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott i befolkningen (16–79 år) åren 2012–2014, enligt NTU 2013–2015.

För konfidensintervall, se tabell B2.2.

Åldersfördelningen vid utsatthet för hatbrott, enligt NTU 2013–2015

När åldern vid utsatthet för främlingsfientliga och homofobiska hatbrott enligt NTU 2013–2015 studeras framkommer att de yngre åldersgrupperna är mer utsatta än de äldre. Fördelningen mellan åldersgrupperna är dock inte statistiskt säkerställd.

Sett till främlingsfientliga hatbrott var den utsatta i 41 procent av fallen 25–44 år och i 29 procent av fallen 16–24 år. Det innebär att de utsatta i 70 procent av fallen var under 45 år. I figur 4C framgår att 5 procent av de främlingsfientliga hatbroten riktade sig mot personer i åldrarna 65–79 år.

⁹⁷ I NTU 2012–2014 var motsvarande siffra 50 procent för både män och kvinnor (korrigerade siffror). Skillnaderna mellan NTU 2012–2014 och NTU 2013–2015 är inte statistiskt säkerställda.

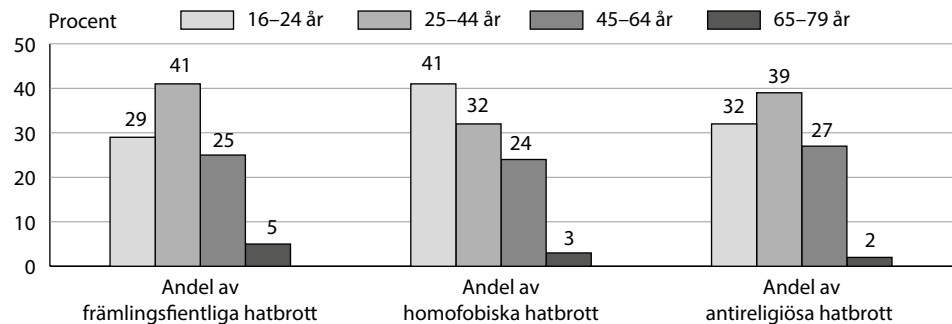
⁹⁸ NTU 2012–2014 visade att 55 procent av dem som utsatts för homofobiska hatbrott var män, medan 45 procent var kvinnor (korrigerade siffror). Skillnaderna mellan NTU 2012–2014 och NTU 2013–2015 är inte statistiskt säkerställda.

⁹⁹ Resultat från NTU 2012–2014 visade att 61 procent av dem som utsatts för antireligiösa hatbrott var kvinnor, medan 39 procent var män (korrigerade siffror). Skillnaderna mellan NTU 2012–2014 och NTU 2013–2015 är inte statistiskt säkerställda.

Avseende homofobiska hatbrott var de flesta utsatta i åldern 16–24 år (41 procent) medan 32 procent av de utsatta var i åldern 25–44 år. Det innebär att 73 procent av dem som utsattes för homofobiska hatbrott var under 45 år. I 3 procent av fallen var de utsatta i åldern 65–79 år.

När det gäller antireligiösa hatbrott ser mönstret liknande ut. I 39 procent av fallen var den utsatta i åldern 25–44 år, och i 32 procent av fallen i åldern 16–24 år. I 71 procent av fallen var den utsatta personen alltså under 45 år. Av de utsatta var 2 procent i åldern 65–79 år.

Figur 4C De utsattas ålder vid främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott i befolkningen (16–79 år) åren 2012–2014, enligt NTU 2013–2015.

För konfidensintervall, se tabell B2.3.

Politikernas trygghetsundersökning (PTU)

I årets rapport beskrivs, för andra gången, utsatthet för hatbrott bland Sveriges förtroendevalda politiker på kommunal-, landstings- och riksdagsnivå, baserat på uppgifter från Politikernas trygghetsundersökning (PTU).

För en detaljerad beskrivning av undersökningen och dess metod hänvisas till originalrapporten¹⁰⁰ och den tillhörande tekniska rapporten.¹⁰¹ I den tekniska rapporten ges även en kort beskrivning av de metodologiska aspekter som är relevanta vid utsatthet för hatbrott.

Politiker kan utsättas för hatbrott för att de anses representera vissa grupper i samhället

Som beskrevs i kapitel 2 innebär lydelsen i straffskärpningsregeln, vilken återges i Brås definition av hatbrott, att den som utsätts för hatbrott inte nödvändigtvis behöver ha de egenskaper som gärningspersonen visar missaktning eller hat för. Även personer som gärningspersonen anser representera människor av ett visst etniskt ursprung eller viss trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck kan utsättas för hatbrott. *Förtroendevalda politiker kan därför utsättas för hatbrott i sin roll som politiker, dels med anledning av de egenskaper de själva har, dels med anledning av de frågor de*

¹⁰⁰ Brå (2016c).

¹⁰¹ Brå (2016d, s.22).

*engagerar sig i.*¹⁰² Det går inte att utifrån den här undersökningen se vilken av aspekterna som legat till grund för utsattheten.

Det är viktigt att framhålla att PTU avser att undersöka utsatthet hos landets förtroendevalda i deras roll som just förtroendevalda, inte som privatpersoner. Vid utsatthet för hatbrott går det inte att utesluta en viss gråzon däremellan, något som enkäten har försökt förebygga genom frågans placering i enkäten. Först har frågor ställts om utsatthet i rollen som förtroendevald, och därefter kommer frågan om det för någon av de händelser som respondenten redan har nämnt kan finnas ett hatbrottsmotiv.

Tänk på detta vid läsning av resultaten

Självrapporterad utsatthet för hatbrott enligt PTU 2015 avser utsatthet under föregående kalenderår, det vill säga 2014, medan statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv utgörs av anmälningar från 2015.

Till skillnad från NTU ställs inte frågan om hatbrott som en uppföljningsfråga för utsatthet av en särskild brottstyp. Vi vet därför inte hur utsattheten för hatbrott enligt PTU fördelar sig på olika brottstyper, det vill säga hot, våld och trakasserier.

I en frågeundersökning av det här slaget är det de tillfrågades egna upplevelser, tolkningar och bedömningar som avgör om en händelse klassas som ett hatbrott och på grund av vilket motiv. Ett känt problem med självrapporteringsundersökningar som PTU är att de som tillfrågas kan känna en förväntan att svara i viss riktning, exempelvis genom att ange fler motivgrunder än vad de kanske egentligen minns från föregående år. Det är något som bör tänkas på vid läsning av resultaten.

Storleksskillnader mellan de olika partierna, svarsfrekvensen inom varje parti, åldersfördelning samt fördelningen av kvinnor och män bland de förtroendevalda påverkar fördelningar i statistiken. I redovisningen har hänsyn tagits till dessa aspekter i möjligaste mån, men det är något som bör hållas i åtanke vid läsningen.

I Sverige är det allmänna val till fullmäktige (i kommuner, regioner och landsting) och till riksdagen i september vart fjärde år. Val till Europaparlamentet sker i maj vart femte år. År 2014 sammanföll dessa val i ett så kallat ”supervalår”.¹⁰³ Vid jämförelser mellan 2014 (PTU 2015) och den tidigare undersökningen för 2012 (PTU 2013) bör detta hållas i åtanke. Valkampanjer eller valrörelser medför att förtroendevalda syns och hörs mer i flera olika sammanhang. Det gör att utsattheten under 2014 inte nödvändigtvis bör ses som en ökning från 2012, utan snarare som en jämförelse mellan valår och mellanliggande år.¹⁰⁴

¹⁰² Notera dock att politisk åskådning inte ingår som motivgrund i straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2 § 7 p). I PTU ingår frågor om utsatthet för främlingsfientliga och antireligiösa hatbrott, samt mot sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck.

¹⁰³ Brå (2016c, s. 10).

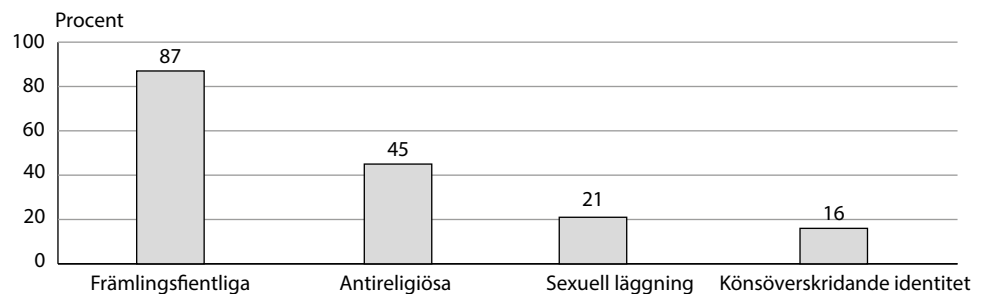
¹⁰⁴ Brå (2016c, s. 28).

Under 2014 utsattes 6,3 procent av de förtroendevalda för hatbrott

Av samtliga förtroendevalda som svarade på enkäten i PTU 2015 uppgav 6,3 procent, närmare 550 personer, att de utsatts för ett hatbrott i sin roll som förtroendevald politiker under 2014. Det är en ökning jämfört med det senaste mättillfället år 2012, då 2,5 procent uppgav att de utsatts för ett hatbrott.

Antalet förtroendevalda som utsatts för ett hatbrott (närmare 550 personer) motsvarar 21 procent av samtliga 2 650 förtroendevalda som uppgav att de under 2014 utsattes för hot, våld eller trakasserier. Även detta en ökning mot föregående mättillfälle år 2012, då motsvarande andel var 13 procent.

Figur 4D Fördelning av hatbrottsmotiv bland förtroendevalda som utsattes för hatbrott, år 2014. Flera svarsalternativ möjliga, PTU 2015.

Bland de förtroendevalda var det vanligast att utsättas för ett hatbrott med främlingsfientligt motiv (87 procent) följt av hatbrott med antireligiöst motiv (45 procent).¹⁰⁵ Motsvarande andelar från föregående mätning (PTU 2013) var 83 procent respektive 25 procent. Sexuell läggning angavs som motiv av 21 procent av de hatbrottsutsatta politikerna, och könsoverskridande identitet eller uttryck av 16 procent. Motsvarande andelar från föregående mätning (PTU 2013) var 13 procent respektive 9 procent.

Större utsatthet på riksnivå än på lokal nivå

Sverige har 290 kommuner, 21 län (landsting) och en riksdag. En förtroendevald kan vara verksam inom flera politiska församlingar, men majoriteten återfinns i kommunfullmäktige.

Som syns i tabell 4.3 var de flesta politiker som utsattes för hatbrott 2014 verksamma på kommunnivå, vilket beror på att förtroendevalda i kommunfullmäktige är fler till antalet än de i riksdagen.

Sett till andelen inom varje församling var dock andelen utsatta för hatbrott mer än dubbelt så stor för förtroendevalda inom riksdagen jämfört med förtroendevalda på kommunnivå (14 procent respektive 6,1 procent). En förklaring kan vara att policyfrågor med hela rikets befolkning som målgrupp bidrar till större offentlighet, vilket troligen resulterar i större utsatthet hos riksdagsledamöterna.

¹⁰⁵ Flera svarsalternativ var möjliga. Andelarna summerar därmed inte till 100 procent.

Tabell 4.3 Antal och andel förtroendevalda som utsattes för hatbrott år 2014, efter politisk församling, PTU 2015.

	Kommun	Landsting	Riksdag	Totalt
Antal förtroendevalda utsatta för hatbrott	486	83	22	546
Andel förtroendevalda utsatta för hatbrott	6,1 %	7,8 %	14,0 %	6,3 %

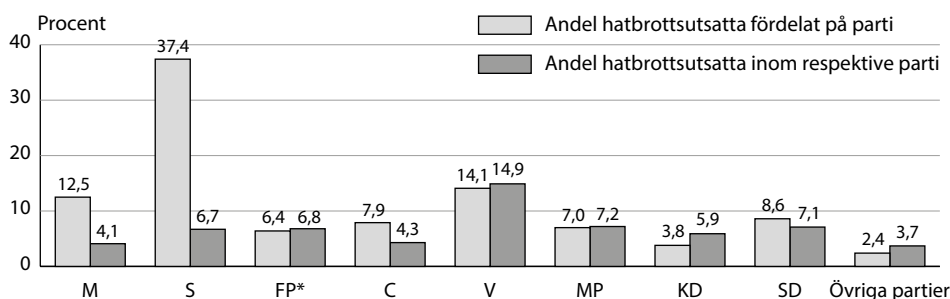
En förtroendevald kan vara med i flera politiska församlingar.

Vänsterpartister mest utsatta i relation till partiets storlek

Sett till andelen hatbrottsutsatta inom varje parti uppgav 14,9 procent av de förtroendevalda från Vänsterpartiet som deltog i undersökningen att de utsatts för ett hatbrott i sin roll som politiker under 2014. Inom Miljöpartiet uppgav 7,2 procent att de utsatts för ett hatbrott. Motsvarande andel för Sverigedemokraterna var 7,1 procent, medan 6,7 procent av Socialdemokraterna uppgav att de utsatts för ett hatbrott i sin roll som förtroendevald.

Av samtliga förtroendevalda som angav att de under 2014 utsattes för ett hatbrott i sin roll som politiker kom den största andelen från Socialdemokraterna (37,4 procent) följt av Vänsterpartiet (14,1 procent) samt Moderaterna (12,5 procent). Denna fördelning påverkas dock av antalet deltagare i undersökningen från respektive parti, där exempelvis drygt 3 000 förtroendevalda som svarade på enkäten kom från Socialdemokraterna, medan antalet respondenter från Vänsterpartiet var strax över 500.¹⁰⁶

Figur 4E Andel förtroendevalda som utsattes för hatbrott år 2014, fördelat på parti samt inom respektive parti, PTU 2015.

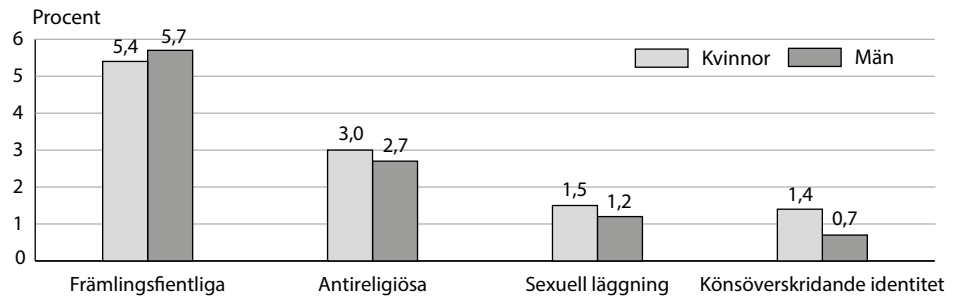
* I november 2015 beslutades om namnbyte till Liberalerna.

Könsfördelningen varierar beroende på motiv

Utsattheten för hatbrott bland förtroendevalda var jämt fördelad mellan män och kvinnor (6,3 respektive 6,4 procent). Avseende hatbrott med främlingsfientligt motiv var dock något fler manliga än kvinnliga förtroendevalda utsatta under 2014. För antireligiösa motiv eller utsatthet för hatbrott mot sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck uppgav däremot fler kvinnor utsatthet.

¹⁰⁶ Brå (2016c, se tabell 2 för antalet respondenter från varje parti).

Figur 4F Utsatthet för hatbrott bland förtroendevalda, andel utsatta inom varje kön fördelat på motiv, PTU 2015.¹⁰⁷

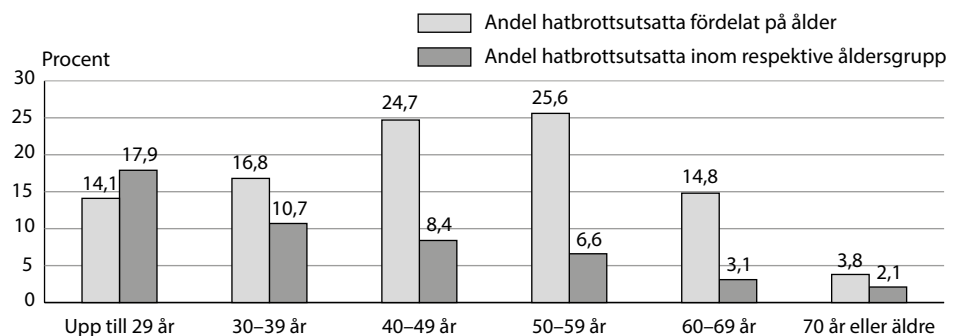

Större utsatthet bland yngre politiker

Sett till utsattheten inom varje åldersgrupp var utsattheten störst för politiker under 29 år (17,9 procent) följt av gruppen 30–39 år (10,7 procent).

Flest utsatta för hatbrott återfanns bland förtroendevalda i åldern 50–59 år (25,6 procent) följt av åldern 40–49 år (24,7 procent). Detta kan förklaras av att ett högre antal förtroendevalda tillhör dessa åldersgrupper.

Figur 4G Utsatthet för hatbrott bland förtroendevalda, fördelat på ålder samt andel hatbrottsutsatta inom respektive åldersgrupp, PTU 2015.

Politiker med utländsk bakgrund mer utsatta

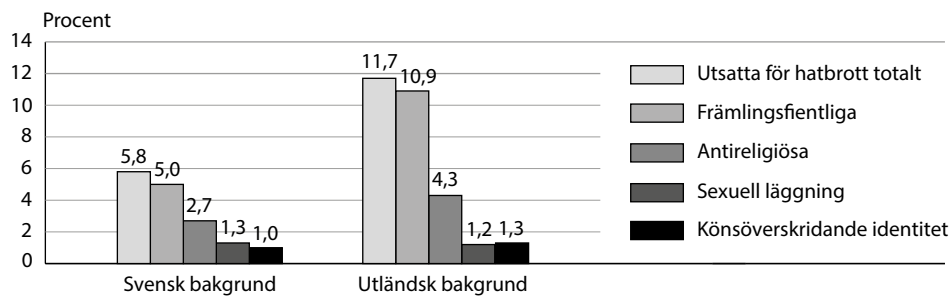
Utsattheten för hatbrott i sin roll som förtroendevald var markant högre för politiker med utländsk bakgrund¹⁰⁸ (11,7 procent) jämfört med dem med svensk bakgrund¹⁰⁹ (5,8 procent).

¹⁰⁷ På grund av låga antal vid föregående mättillfälle 2012, Brå (2013), redovisades inte denna kategori uppdelad på kön tidigare.

¹⁰⁸ Med utländsk bakgrund avses utrikes födda och personer födda i Sverige med båda föräldrarna utrikes födda.

¹⁰⁹ Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder.

Figur 4H Andel förtroendevalda utsatta för hatbrott (samtliga motiv), samt andel utsatta för respektive hatbrottsmotiv, efter svensk och utländsk bakgrund, PTU 2015.¹¹⁰

Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikesfödd förälder.

Med utländsk bakgrund avses utrikesfödda och personer födda i Sverige med båda föräldrarna utrikesfödda.

Politiker med utländsk bakgrund är utsatta i högre grad vad gäller främlingsfientliga och antireligiösa motiv. Däremot var utsattheten nästan lika stor oavsett bakgrund då motivet rörde sexuell läggning. Avseende motivet könsöverskridande identitet eller uttryck uppgav politiker med utländsk bakgrund en något högre utsatthet för hatbrott.

¹¹⁰ På grund av låga antal vid föregående mätillfälle 2012, Brå (2013), redovisades inte denna kategori uppdelad på bakgrund tidigare.

5. Polisanmälda hatbrott – samtliga motiv

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av skattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antals-siffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabellerna och figurerna är siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Exempelvis bör årets NTU-siffror därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades närmare 6 980 polisanmälningar med hatbrottsmotiv, vilket är 11 procent fler än 2014. Liksom tidigare år var det främlingsfientliga/rasistiska motivet vanligast bland anmälningarna (68 procent).
- Ökningen beror främst på en ökning av främlingsfientlig skadegörelse/klotter samt en ökning av den numera utbrutna kategorin andra antireligiösa hatbrott.
- Olaga hot/ofredande var den vanligaste brottstypen (43 procent), följt av skadegörelse/klotter (15 procent) och ärekränkning (13 procent).
- Allmän plats, i eller i anslutning till den utsattas hem och internet var i nämnd ordning de vanligaste brottsplatserna bland hatbrottsanmälningarna 2015.
- I en majoritet av anmälningarna (56 procent) var gärningspersonen obekant för målsägaren.
- Av de identifierade hatbrottsanmälningarna från 2014 hade 4 procent personupplärats den 30 april 2016, vilket är en lika stor andel som året innan. En utredning hade inletts i 54 procent av samtliga anmälningar och 46 procent hade direktavskrivits, vilket innebär att en utredning aldrig påbörjats.

I detta kapitel redogörs för anmälningar från 2015 som har bedömts innehålla ett hatbrottsmotiv. Redovisningen avser samtliga motiv. För beskrivningar av ett specifikt motiv hänvisas till respektive kapitel.

Redovisningen sker efter huvudbrott i anmälningarna, vilket innebär att då flera brott tas upp i samma anmälan redovisas det brott med hatbrottsmotiv som har strängast straffskala.¹¹¹

Fördelningen av hatbrottsmotiv

Det främlingsfientliga/rasistiska motivet svarade för 68 procent av de identifierade hatbrottsanmälningarna 2015 och är i likhet med tidigare år den största kategorin. Sexuell läggning identifierades som motiv i 9 procent av anmälningarna. Islamofobiska hatbrott¹¹² utgjorde 8 procent av samtliga hatbrott, kristofobiska stod för 6 procent, medan antisemitiska och andra antireligiösa

¹¹¹ Exempel: Adam anmäler misshandel, olaga hot och ärekränkning. Misshandeln hade ett annat motiv (låt oss säga att Adam tagit tag i någons cykel och fått smällar på handen för att släppa). Däremot görs bedömningen att det finns rasistiska motiv bakom de två andra brotten. Olaga hot har strängast straffskala och blir då huvudbrottet som redovisas i hatbrottsstatistiken.

¹¹² Notera att islamofobi och andra begrepp i detta kapitel med suffixet -fobi inte är fobier i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

Tabell 5.1 Antal och andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, åren 2011–2015.

Motiv	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Främlingsfientliga/rasistiska	3 936	72	3 979	72	3 999	73	4 314	69	4 765	68	10	21
Afrofobiska**	803	15	940	17	980	18	1 075	17	1 074	15	0	34
Antiromska***	184	3	215	4	233	4	287	5	239	3	-17	30
<i>Mellan minoriteter</i>	<i>551</i>	<i>10</i>	<i>454</i>	<i>8</i>	<i>564</i>	<i>10</i>	<i>484</i>	<i>8</i>	<i>598</i>	<i>9</i>	<i>24</i>	<i>9</i>
<i>Mot majoritetsgrupp</i>	<i>128</i>	<i>2</i>	<i>126</i>	<i>2</i>	<i>116</i>	<i>2</i>	<i>193</i>	<i>3</i>	<i>149</i>	<i>2</i>	<i>-23</i>	<i>16</i>
Antisemitiska	194	4	221	4	193	4	267	4	277	4	4	43
Islamofobiska	278	5	306	6	327	6	492	8	558	8	13	101
Kristofobiska	162	3	200	4	191	3	334	5	388	6	16	140
Andra antireligiösa	17	0	58	1	130	2	155	2	331	5	114	1 847
Sexuell läggning****	854	16	713	13	625	11	635	10	602	9	-5	-30
Homofobiska	839	15	694	13	613	11	597	10	576	8	-4	-31
Transfobiska	52	1	41	1	45	1	72	1	62	1	-14	19
Summa	5 493	100	5 518	100	5 508	100	6 269	100	6 984	100	11	27

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

** Inkluderar både majoritet mot afrosvensk och minoritet mot afrosvensk.

*** Inkluderar både majoritet mot romer och minoritet mot romer.

**** Homosexualitet, bisexualitet, heterosexuallitet.

hatbrott stod för 4 respektive 5 procent. Andelen med transfobiskt motiv var mindre vanligt och utgjorde 1 procent av anmälningarna.

Under de senaste fem åren har *andelen* anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv samt hatbrott mot sexuell läggning sjunkit med 4 respektive 7 procentenheter. Under samma period har andelen identifierade polisanmälningar med islamofobiskt och kristofobiskt motiv ökat med 3 procentenheter vardera, medan det andra antireligiösa motivet har ökat med 5 procentenheter.

Att de olika motiven svarar för olika stora andelar i statistiken innebär att beskrivningar i det här kapitlet av innehållet i anmälningarna (brottsplats, relation och handlagda ärenden) påverkas. Motiv med fler anmälningar (exempelvis främlingsfientliga/rasistiska) sätter alltså större prägel på exempelvis fördelningen av brottsplatser än motiv med färre anmälningar (exempelvis antisemitiska).

Utveckling av antalet polisanmälningar

Under 2015 uppskattades drygt 6 980 anmälningar innehålla ett möjligt hatbrottsmotiv. Antalet identifierade hatbrottsanmälningar är det högsta hittills: 27 procent fler än 2011 och 11 procent fler än år 2014.

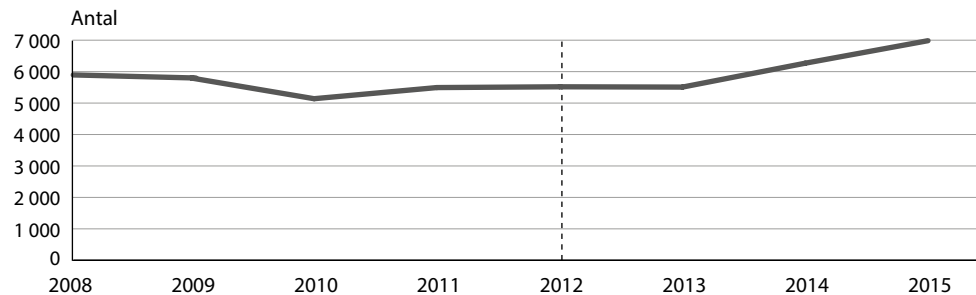
Störst ökning jämfört med föregående år har det andra antireligiösa motivet gjort med 114 procent, därefter följer det kristofobiska och islamofobiska motivet som ökade med 16 respektive 13 procent.¹¹³ Ökningen av polisanmälda hatbrott jämfört med 2014 kan dock till stor del förklaras av det ökade antalet skadegörelse/klotter med främlingsfientligt motiv, samt ökningen

¹¹³ Ökningen av kristofobiska och islamofobiska hatbrott är dock inte statistiskt säkerställt.

av kategorin andra antireligiösa hatbrott. Som tabell 5.1 visar har det andra antireligiösa hatbrottsmotivet ökat kraftigt jämfört med 2011, men eftersom motivet rör relativt låga antal får variation mellan olika år ett stort genomslag i statistiken.

Minskningen av polisanmälningar med transfobiska hatbrott och hatbrott riktade mot sexuell läggning jämfört med 2014 är inte statistiskt säkerställd. Däremot har det skett en minskning med 30 procent av antalet polisanmälningar med hatbrott riktade mot sexuell läggning under de senaste fem åren.

Figur 5A Utveckling av antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är nivåerna uppskattade, baserat på en urvalsundersökning.

Figur 5A illustrerar utvecklingen sedan 2008. Mellan 2008 och 2011 sjönk antalet identifierade anmälningar från närmare 5 900 till knappt 5 500 anmälningar, för att sedan ligga på en stabil nivå fram till 2013. År 2014 ökade antalet anmälningar till drygt 6 270 anmälningar, en ökning som fortsatt år 2015 då drygt 6 980 anmälningar identifierades.

Inför 2012 genomfördes en metodförändring varigenom den tidigare totalundersökningen blev en urvalsundersökning. Brå bedömer att metodförändringen inte har haft någon större inverkan på statistiken, men när jämförelser görs över tid behöver man ta hänsyn till den statistiska osäkerheten i de uppskattade siffrorna (konfidensintervall).¹¹⁴

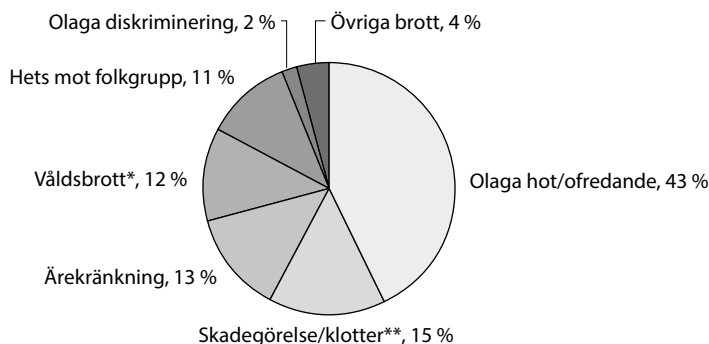
Brottsstruktur

Den enskilt vanligast förekommande typen av huvudbrott i hatbrottsanmälningarna år 2015 var olaga hot/ofredande, som svarade för 43 procent. Därefter följer skadegörelse/klotter (15 procent) och ärekränkning (13 procent). Våldsbrott och hets mot folkgrupp utgjorde 12 respektive 11 procent av anmälningarna.

Fördelningen av de olika brottstyperna har förändrats en del under de senaste fem åren. Medan andelen våldsbrott har minskat med 6 procentenheter, har andelen skadegörelse/klotter ökat med 6 procentenheter. Olaga hot/ofredande och hets mot folkgrupp har i antal ökat mest över tid, även om respektive andel i förhållande till samtliga brottskategorier har legat relativt stabilt sedan 2011.

¹¹⁴ För en utförligare beskrivning av statistikens jämförbarhet över tid, se metodavsnittet samt den tekniska rapporten, Brå, (2016e). För mer information om statistisk osäkerhet och konfidensintervall, se bilaga 2.

Figur 5B Andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori, år 2015 (6 984 anmälningar).

* I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman.

** Sammanslagen kategori

Fördelningen av de olika brottstyperna skiljer sig något mellan hatbrottsmotiven. Olaga hot/ofredande var emellertid den vanligaste brottstypen vid alla motiv utom vid det kristofobiska motivet, där den vanligaste brottstypen var skadegörelse/klotter på kyrkor och församlingshem.

Vid en jämförelse mellan motiven kan noteras att andelen våldsbrott var högre vid det afrofbiska och antiromska motivet samt vid hatbrott mot sexuell läggning. Även andelen ärekränkning var högre vid det afrofbiska motivet, men också när motivet var kopplat till sexuell läggning. Hets mot folkgrupp var vanligare för det antisemitiska motivet, medan olaga diskriminering var vanligare vid det antiromska motivet.

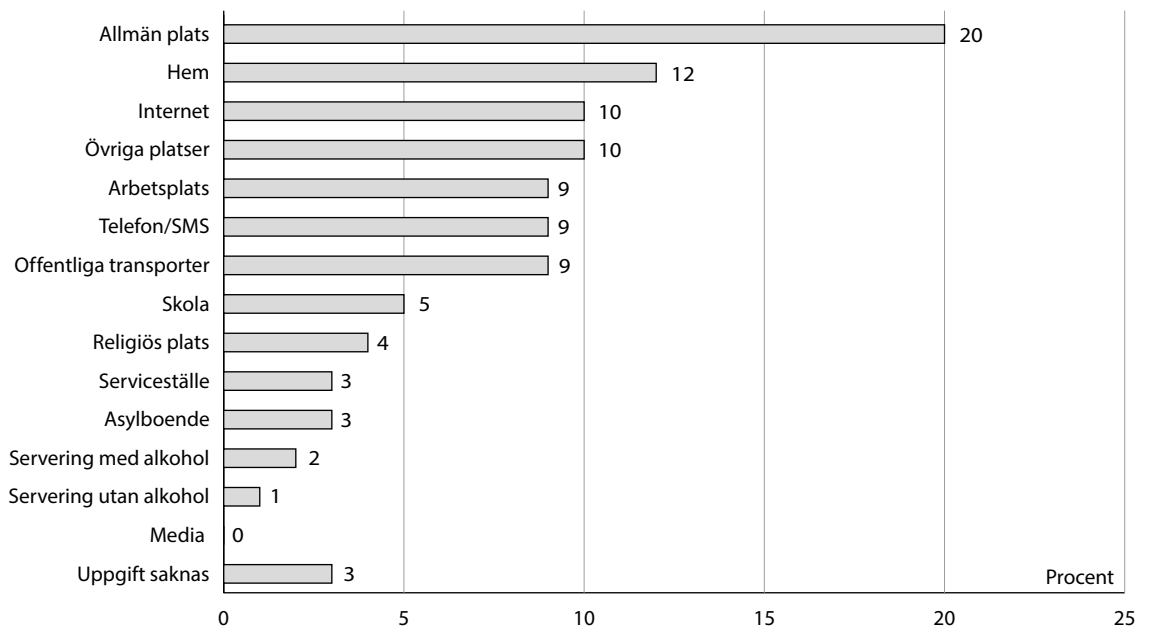
Brottsplats

I polisanmälningarna kan det utläsas att hatbrott sker på olika platser där människor vistas i sin vardag. Den vanligaste brottsplatsen 2015 var en allmän plats utomhus, såsom gator, torg eller parker (20 procent). I 12 procent av anmälningarna var brottsplatsen i eller i anslutning till den utsattas hem, medan internet svarade för 10 procent.

Fördelningen av platser ser ungefär likadan ut jämfört med år 2014, bortsett från att andelen brott på offentliga transporter och asylboenden har ökat med 3 respektive 2 procentenheter. Kategorin asylboende innefattade år 2015 till lika stor del hatbrott av någon utomstående mot boendet eller mot asylsökande, som hatbrott mellan personer som bor eller arbetar på asylboendet.

En jämförelse mellan motiven visar att vissa brottsplatser var mer vanligt förekommande vid vissa motiv än andra. Exempelvis var arbetsplatser vanligare vid det afrofbiska motivet, allmän plats och brott via internet var vanligare vid det antiromska, offentliga transporter var vanligare för det islamofobiska motivet, medan brott via telefon eller sms var vanligare vid det antisemitiska motivet. En mer utförlig beskrivning av utmärkande brottsplatser för varje motiv ges i respektive kapitel.

Figur 5C Andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter brottsplats, år 2015.

Relation

I 56 procent av samtliga hatbrottsanmälningar 2015 var gärningspersonen *obekant* för den utsatta. Förutom helt okända gärningspersoner ingår även servicepersoner (till exempel butikspersonal, chaufförer eller poliser/väktare) och kunder/klienter. I 31 procent av fallen var gärningspersonen en *ytlig bekant*, vilket innefattar en granne, skolkamrat, kollega eller en för den utsatta personen till namn eller utseende känd person eller grupp. I 5 procent av anmälningarna år 2015 var gärningspersonen en närstående, exempelvis en släkting, vän eller före detta partner.

Vid jämförelse mellan motiven var andelen servicepersoner högre vid det antiromska motivet, andelen kunder/klienter högre vid det afrofbiska motivet, och andelen närstående högre vid kategorin andra antireligiösa hatbrott och hatbrott riktat mot sexuell läggning.

Från och med årets redovisning av hatbrott har kategorin *ej relevant* relation lagts till, vilket inkluderar anmälningar där relationen mellan den utsatta och gärningspersonen inte är relevant att fastställa. Det kan bland annat handla om anmälningar som inte inkluderar någon målsägare, eftersom brottet rör hets mot folkgrupp, exempelvis vid hot eller missaktning riktat mot romer på internet. Notera dock att anmälningar som saknar information om relationen mellan den utsatta och gärningspersonen kodas som uppgift saknas.

Tabell 5.2 Antal och andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	377	5
Gift/partner/sambo	22	0
Före detta partner	155	2
Släkt	102	1
Vänner/bekanta	98	1
Ytligt bekant	2178	31
Granne	506	7
Kollega	98	1
Känd person/grupp	1373	20
Skolkamrat	201	3
Obekant	3892	56
Kund/klient	392	6
Serviceperson	490	7
Okänd person	3010	43
Ej relevant/Uppgift saknas*	536	8
Summa	6984	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

Handlagda hatbrottsärenden

År 2015 ersattes statistiken över uppklarade hatbrott med en redovisning över handlagda hatbrottsärenden. Bakgrunden är en översyn av den officiella uppklaringsstatistiken, som Brå genomförde under 2014 och som ledde till en ny redovisning av den officiella kriminalstatistiken från och med i april 2015.¹¹⁵ Redovisningen av personuppklarade ärenden har inte förändrats, men översynen har lett till en säkrare kategorisering av vilka ärenden som fortfarande är under utredning. Därtill redovisas nedlagda ärenden efter huruvida en utredning har inletts eller inte, samt ifall nedläggningen grundar sig i en förundersökningsbegränsning.

Årets redovisning av handlagda ärenden utgår från de anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades under 2014. Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016. Anledningen till att anmälningarna från 2014 följdes upp fram till dess är att utredningarna inte alltid avslutas samma år som de anmäls. Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende det brott som utgjorde huvudbrottet i anmälan och som bedömts vara ett hatbrott.

Begreppen i statistiken över handlagda ärenden

Statistiken över handlagda hatbrottsärenden redovisas utifrån ärendeflödet. Ärenden som är *under utredning* är fortfarande öppna och pågående. *Direkt-*

¹¹⁵ Avseende redovisningsår 2014. Mer om granskningen står att läsa i *Användningen av polisens beslutskoder. En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken*. Brå (2014a).

avskrivna ärenden avser ärenden där en utredning inte har inletts, utan där man direkt fattat beslutet att avsluta ärendet, det vill säga att lägga ned det. Det kan finnas olika skäl att göra det. Polisens rapporteringsplikt innebär att en anmälan ska skrivas på allt som någon ur allmänheten vill anmäla, vilket innebär att svenska polisanmälningar fångar upp ett mycket brett spektrum av incidenter,¹¹⁶ även sådana som får bedömas som i princip omöjliga att utreda¹¹⁷ eller som troligen inte utgör brott.¹¹⁸ En ytterligare orsak kan vara att anmälan rör ett juridiskt sett ringa brott och att det skulle krävas dyra utredningsinsatser för att säkra bevis som polisen bedömer att de har låg möjlighet att kunna säkra.¹¹⁹

Begreppet *nedlagda efter utredning* innebär att en utredning har inletts och att polis eller åklagare därefter har bedömt att ärendet bör avslutas, det vill säga läggas ned. Exempelvis kan de efter utredning ha gjort bedömningen att den anmälda händelsen inte utgjorde ett brott,¹²⁰ eller så var den misstänkte under 15 år och därmed inte straffmyndig,¹²¹ eller så var det troligen ett brott, men det finns inga bevis att styrka det med,¹²² och därmed kan utredningen inte längre bedrivas.

Oavsett om en utredning har inletts eller inte har polis och åklagare vissa möjligheter att fatta beslut om *förundersökningsbegränsning (FU-begränsning)*.¹²³ Exempelvis om en utredning kräver stora kostnader som inte står i rimligt förhållande till brottet och det kan antas att straffet inte skulle bli högre än fängelse i tre månader eller om det kan antas att åtal inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning.¹²⁴ Det kan även gälla utredningar där det finns en misstänkt person som redan förekommer i andra utredningar som rör grövre brott eller nyligen har blivit dömd för andra brott och straffet inte skulle påverkas av det nyss anmälda hatbrottet. Polis och åklagare har med andra ord vissa möjligheter att genom FU-begränsning förbise lindrigare brott och fokusera på de grövre för en effektivare rättsprocess. Både direkavskrivna ärenden och ärenden nedlagda efter utredning kan FU-begränsas, och detta särredovisas i figuren under respektive kategori.

Begreppet *personuppklarat* innebär att en person har bundits till det anmälda huvudbrottet genom åtalsbeslut, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Ett brott räknas som personuppklarat även om den åtalade senare frikänns vid en rättegång.

¹¹⁶ Brå har i en studie jämfört anmälningsupptagningen i fem europeiska länder och funnit att endast Sverige skriver anmälningar på allt som rapporteras till polisen, medan övriga fyra länder gör en inledande granskning. Brå (2014b, s. 112 och 127.)

¹¹⁷ Exempelvis klotter nattetid utan vare sig vittnen eller tekniska spår på platsen.

¹¹⁸ Exempelvis om en person har anmält en hundägare för att personen upplever att hunden morrat på grund av personens etnicitet, religion eller sexuella läggning.

¹¹⁹ Polisen bedömer att proportionen mellan brottet och utredningsinsatserna inte är försvarbara.

¹²⁰ En rispa på en bil var inte skadegörelse utan orsakades av en påkörd grävling.

¹²¹ En tioåring tog en sten och rispade bilen.

¹²² Rispan uppstod under natten och det finns varken vittnen eller teknisk bevisning.

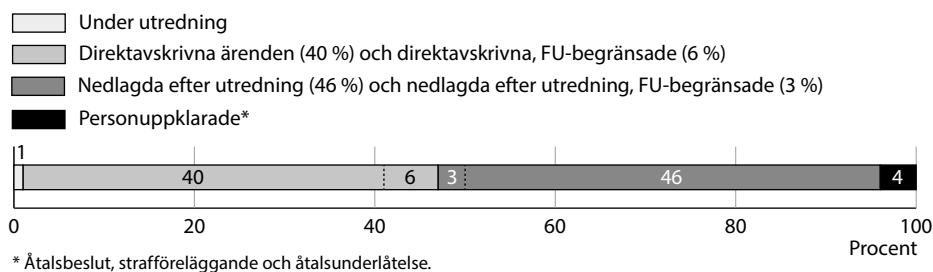
¹²³ Se rättegångsbalken 23 kap. 4a §.

¹²⁴ Ärekränkning är exempel på ett sådant brott.

Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Årets redovisning av handlagda ärenden utgår från de anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades under 2014. Av samtliga 6 269 hatbrottsanmälningar (huvudbrottet) som anmäldes 2014 och som handlades fram till och med den 30 april 2016 personupplärdes 4 procent. Det är lika stor andel som förra året. Andelen personupplärd ärenden i årets rapport inkluderade enbart åtalsbeslut samt strafföreläggande. Nästan hälften (49 procent) av anmälningarna lades ned efter utredning, varav 3 procentenheter utgjordes av FU-begränsade¹²⁵ ärenden. Något färre (46 procent) direktavskrevs, det vill säga lades ned utan att en utredning hade inletts. Av dessa utgjorde FU-begränsade ärenden 6 procentenheter. Den 30 april 2016 var 1 procent av anmälningarna fortfarande under utredning.

Figur 5D Andel handlagda hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

Vid en jämförelse mellan hatbrottsmotiven framkommer att personuppläring var som högst vid anmälningar med afrofbiska motiv (7 procent) och som lägst vid antiromska, antisemitiska samt kristofobiska och andra antireligiösa motiv (3 procent).¹²⁶ Variationen av personuppläring mellan olika motiv kan bero på brottsstrukturen i anmälningarna, såsom typ av brott, plats och relation mellan den utsatta och gärningspersonen. Exempelvis kan den högre uppläringensprocenten för afrofbiska motiv till viss del hänga samman med den högre andelen våldsbrott för det motivet, medan hatbrott med antisemitiska motiv generellt sett har haft en stor andel hets mot folkgrupp på internet, vilket anses svårt att utreda.

En mer detaljerad redovisning av antalet handlagda hatbrottsärenden redovisas i tabell 5.3.

Med hänsyn till den statistiska felmarginalen jämfört med föregående år får andelen personupplärd ärenden betraktas som jämn. Jämfört med 2011 och tidigare syns dock en svag tendens till att färre hatbrottsanmälningar

¹²⁵ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se föregående avsnitt om *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden*.

¹²⁶ I år särredovisas för första gången kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott i två olika kapitel, vad gäller de ärenden som inkom till polisen år 2015. Handlagda hatbrottsärenden med kristofobiskt motiv och andra antireligiösa motiv redovisas dock sammanslaget. Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då dessa hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel, till följd av att antalet anmälningar med andra antireligiösa motiv var lågt.

Tabell 5.3 **Antal och andel handlagda hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.**

Typ av beslut	Antal	%
Under utredning	50	1
Direktavskrivna ärenden	2 871	46
varav FU-begränsade	354	6
Nedlagda efter utredning	3 093	49
varav FU-begränsade	217	3
Personupplärade*	255	4
Summa	6 269	100

* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

personuppläras. Denna tendens syns emellertid även för anmälda brott generellt, oavsett om det föreligger något hatbrottsmotiv eller inte.¹²⁷

Det är svårt att enbart utifrån den här statistiken dra säkra slutsatser om vad den nedåtgående trenden kan bero på. Det kan dock vara värt att nämna att grövre brott med identifierbara gärningspersoner, såsom misshandel inför vittnen, generellt brukar leda till personupplärning i högre grad än lindrigare brott utan identifierbara gärningspersoner, såsom klotter utan vittnen. I hatbrottsstatistiken har andelen våldsbrott minskat mellan 2008 och 2015 i förhållande till samtliga brottstyper, från att ha utgjort 21 procent till att utgöra 12 procent av hatbrottsanmälningarna. Under samma period har andelen skadegörelse/klotter ökat, viket således är brott som generellt anses svårutredda. Det kan därför finnas skäl att anta att detta skifte i karaktären hos anmälda hatbrott åtminstone till viss del påverkar utredningsmöjligheterna och i vilken grad en person kan bindas till brottet. Det går dock inte att med säkerhet dra slutsatser om orsakerna till uppläringsprocenten utan att även analysera polisens och åklagarnas utredningsarbete.

Typiska hatbrott har låg personupplärning även utan hatbrottsmotiv

Statistiken över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv innehåller många fall till vilka det generellt sett kan anses vara svårt att koppla en gärningsperson, oavsett om brottet har ett hatbrottsmotiv eller inte. Exempelvis klotter och skadegörelse där det saknas vittnen eller andra spår, en okänd person som ropar något i en folkmassa, brott begångna på internet eller olaga diskriminering där utredningen ofta slutar med att ord står mot ord. Det finns även brott som trots ett möjligt hatbrottsmotiv anses lindriga i jämförelse med andra brott och där polisen kan behöva överväga kostnaden att utreda i proportion till brottet och utsikten att kunna koppla en gärningsperson till det. De allra flesta fall av ärekränkning läggs dessutom ned på grund av att det är ett så kallat målsägandebrott,¹²⁸ vilket betyder att målsägaren själv måste ange brottet till åtal till skillnad från de flesta andra brott där åklagaren gör det. Åklagaren kan i undantagsfall ange ärekränkning till åtal ifall det är ”av

¹²⁷ Det är dock viktigt att påpeka att måtten skiljer sig åt på flera punkter mellan hatbrottsstatistiken och den generella kriminalstatistiken. Bland annat beräknas personuppläringsprocenten på olika sätt, och medan den generella kriminalstatistiken inkluderar samtliga brott i en anmälan inkluderar endast huvudbrottet i en hatbrottsanmälan.

¹²⁸ Även kallat *angivelsebrott*, eller att det lyder under *särskild åtalsprövning*.

särskilda skäl påkallat ur allmän synpunkt” vilket i fråga om hatbrott oftast betyder att det behöver röra sig om grövre former av ärekränkning eller upprepad utsatthet.¹²⁹

Vid tolkning av hatbrottsstatistiken kan det vara värt att notera att i den officiella kriminalstatistiken över handlagda brott, som avser samtliga brott oavsett hatbrottsmotiv eller inte, är personuppleringen relativt låg för de brottstyper som till allra största del utgör hatbrottsstatistiken. Med undantag för misshandel och olaga hot, som år 2015 hade en personupplering på 13 respektive 10 procent,¹³⁰ låg personuppleringen samma år för resterande brottstyper (som ingår i hatbrottsstatistiken)¹³¹ på mellan 1 och 6 procent.

---

¹²⁹ Holmqvist et al. (2013, s. 3), se även BrB 5 kap. 5§

¹³⁰ Uppgifter över handlagda brott är hämtade från Brås webbsida Brå (2016).

¹³¹ Ofredande, ärekränkning, skadegörelse, klotter, hets mot folkgrupp, olaga diskriminering samt även tjänstefel och brott mot personuppgiftslagen, som förekommer under kategorin övriga brott.

6. Främlingsfientliga/ rasistiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel:

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalsfigurerna avrundade till närmaste tiotal. I tabellerna och figurerna är siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polis-anmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades knappt 4 770 anmälningar innehålla ett främlingsfientligt/ rasistiskt motiv, vilket är en ökning med 10 procent jämfört med 2014 och en ökning med 21 procent jämfört med 2011.
- Olaga hot/ofredande var den vanligaste brottstypen år 2015 (41 procent), följt av skadegörelse/klotter (15 procent). Skadegörelse/klotter ökade med 80 procent jämfört med 2014 och 138 procent jämfört med 2011.
- I mer än hälften (56 procent) av anmälningarna var gärningspersonen obekant för den utsatta.
- Allmän plats, i eller i anslutning till den utsattas hem och offentliga transporter var de vanligaste brottsplatserna år 2015.
- Av de främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningarna från år 2014 var 5 procent personupplärade den 30 april 2016. En utredning hade inletts i 56 procent av anmälningarna medan 44 procent var direktavskrivna, vilket innebär att någon utredning aldrig påbörjades.

Redovisningen i detta kapitel bygger på anmälningar från 2015 som i enlighet med Brås definition har bedömts innehålla ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv. Dock anmäls inte alla hatbrott, och inte alla av dem som anmäls fångas upp och identifieras som hatbrott i den här statistiken. Uppgifter om självrapporterad utsatthet för främlingsfientliga hatbrott enligt *Nationella trygghetsundersökningen (NTU)* ger en bättre bild av utsattheten i samhället, eftersom den har potential att fånga upp såväl anmälda som ej anmälda hatbrott. Dessa uppgifter redovisas i kapitel 4 och avser utsatthet under 2014.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan ta sig många olika uttryck. Det kan vara fråga om skadegörelse av bilar eller mot asylboenden, ärekränkning och ofredanden eller till och med misshandel av personer på grund av deras faktiska, eller av gärningspersonen uppfattade, härkomst. Visuellt identifierbarhet, det vill säga personers utseende, är ett av de viktigaste kriterierna för en gärningsperson när det handlar om att kategorisera individer i grupper. Alla som blir utsatta för hatbrott på grund av sin etniska tillhörighet – romer, afrosvenskar, samer, personer med svensk, finsk eller turkisk bakgrund och så vidare – inkluderas i statistiken.

I denna rapport definieras främlingsfientliga/rasistiska hatbrott på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, dess egendom eller institution på grund av hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, av utländsk eller svensk härkomst eller representanter för personer av utländsk eller svensk härkomst.

Begreppsval och definition

Begreppet främlingsfientlighet kan användas för att referera till negativa attityder mot personer som invandrat till det svenska samhället. Begreppet rasism kan anses starkt förknippat med biologisk rasism, det vill säga tankesättet att människor går att klassificera i bättre eller sämre raser.¹³²

Riksdagen och regeringen har i olika sammanhang uttalat att det inte är önskvärt att använda ordet ras om människor i författningar, främst med argumenten att det ur biologisk synpunkt inte går att dela in människor i olika raser och att det därför inte finns någon grund för att använda ordet ras om människor. Termen riskerar även att underblåsa fördomar. I en statlig utredning som inleddes 2014¹³³ utreddes därför huruvida termerna ras och rasmässig skulle utgå ur svensk lagstiftning. Utredningen föreslog istället att ras skulle ersättas med uttrycket ”föreställning om ras”, detta för att markera ett avståndstagande mot begreppet och ett tydliggörande av att det rör sig om just föreställningar om ras hos gärningspersonen samtidigt som det erkänner rasism som företeelse.¹³⁴

I Brås hatbrottsstatistik används båda dessa begrepp, främlingsfientlighet och rasism, för att försöka täcka upp det spektrum av hatbrott mot personer som utsätts på grund av deras faktiska, eller av gärningspersonen uppfattade, hudfärg, etnicitet eller nationalitet.

Utveckling av antalet polisanmälningar

År 2015 uppgick det uppskattade antalet identifierade hatbrottsanmälningar där huvudbrottet bedömdes ha ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv till knappt 4 770 anmälningar. Det är en ökning med 10 procent jämfört med 2014, och 21 procent fler anmälningar än 2011.

Som illustreras i figur 6A minskade antalet anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv mellan 2008 och 2010, från lite mer än 4 220 anmälningar till närmare 3 790 anmälningar. Efter en relativt jämn nivå under perioden 2011–2013 har antalet identifierade anmälningar med främlingsfientligt/rasistiskt motiv ökat. I år identifierades knappt 4 770 anmälningar, vilket är den högsta nivån hittills.¹³⁵

Överlag är det svårt att veta om förändringar i statistiken beror på faktiska förändringar i utsatthet, på förändringar i anmälningsbenägenhet eller på hur

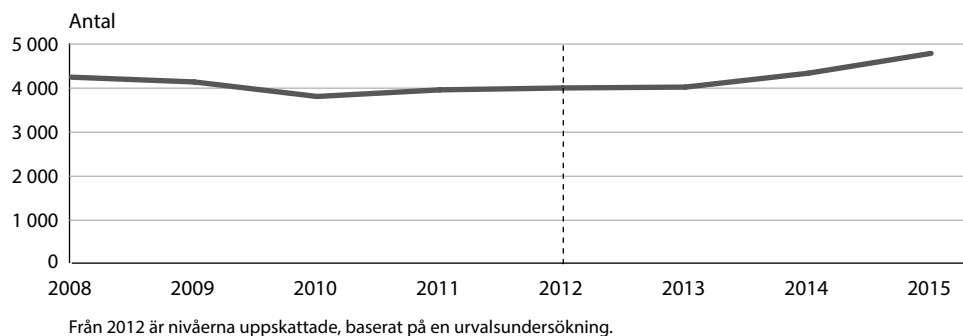
¹³² Antirasistiska Akademin (2016).

¹³³ SOU (2015).

¹³⁴ En föreställning om ras kan baseras både på faktiska förhållanden, såsom hudfärg och härkomst, och på idéer, såsom rasbiologiska teorier. SOU (2015:103, s.155–156).

¹³⁵ Från och med 2012 är siffrorna baserade på en urvalsundersökning och därmed uppskattade. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Figur 6A Utveckling av antal anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2008–2015.

och i vilken utsträckning polisen eller utredaren på Brå har uppmärksammat vilket hatbrottsmotiv det rör sig om i anmälningarna.

Tabell 6.1 illustrerar hur stor andel av de identifierade anmälningar med främlingsfientligt/rasistiskt motiv som utgörs av övrigt främlingsfientligt motiv,¹³⁶ afro-fobiskt motiv¹³⁷ respektive antiromskt motiv. Ökningen 2014–2015 av andelen övriga främlingsfientliga hatbrott (från 68 till 72 procent) hänger samman med ökningen av skadegörelse och klotter där det, framförallt på allmän plats eller inom offentliga transportmedel, förekom klotter och affischering från nazistiska och/eller främlingsfientliga grupper med ett allmänt främlingsfientligt och rasistiskt budskap.

Tabell 6.1 Antal och andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsmotiv, åren 2011–2015.

Motiv	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Främlingsfientliga/rasistiska	3 936	100	3 979	100	3 999	100	4 314	100	4 765	100	10	21
Varav afro-fobiska**	803	20	940	24	980	25	1 075	25	1 074	23	0	34
Varav antiromska***	184	5	215	5	233	6	287	7	239	5	-17	30
Varav övrigt främlingsfientliga/rasistiska****	2 949	75	2 824	71	2 786	70	2 951	68	3 452	72	17	17

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

** Inkluderar både majoritet mot afrosvenskar och minoritet mot afrosvenskar.

*** Inkluderar både majoritet mot romer och minoritet mot romer.

**** Inkluderar övriga främlingsfientliga/rasistiska brott av både majoritet och minoritet, men ej mot romer eller afrosvenskar.

Andelen anmälningar med afro-fobiska och antiromska motiv har varierat över de senaste åren i förhållande till övriga främlingsfientliga hatbrott. Denna variation kan troligen till viss del förklaras av i vilken utsträckning det afro-fobiska eller antiromska motivet har kunnat identifieras, beroende på vilken information som har varit tillgänglig i respektive anmälan.

¹³⁶ Anmälningar med främlingsfientligt/rasistiskt motiv, men som inte har kunnat identifieras som ett afro-fobiskt eller antiromskt hatbrott.

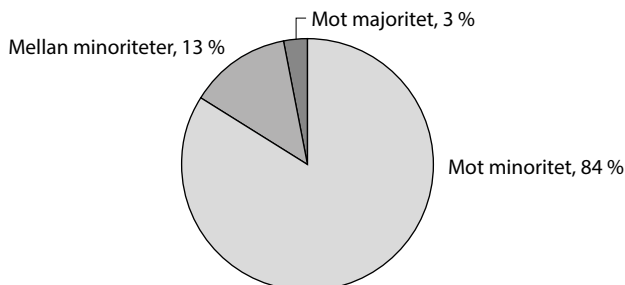
¹³⁷ Notera att afro-fobi inte är en fobi i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

Antalet anmälningar med afrofobiska och antiromska motiv ökade under den senaste 5-årsperioden med 34 respektive 30 procent. Under de senaste åren har till exempel förekomsten av hatbrott med afrofobiska och antiromska motiv uppmärksammas i medierna, något som kan ha påverkat människors medvetenhet om denna typ av brott och därigenom påverka anmälningsbenägenheten inom den utsatta gruppen. Anmälningar om hatbrott med afrofobiska och antiromska motiv särredovisas i kapitel 6A respektive 6B.

Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott mot och mellan olika grupper i samhället

Den absoluta majoriteten (97 procent) av de identifierade anmälda främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten år 2015 begicks mot minoritetsgrupper. Gärningspersonen tillhörde i de flesta fall majoritetsgruppen (84 procentenheter).¹³⁸ I en mindre del av fallen tillhörde gärningspersonen en annan minoritetsgrupp (13 procentenheter). Fördelningen har i huvudsak varit oförändrad sedan uppdelningen tillkom år 2008. Av de identifierade anmälda främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten år 2015 begicks 3 procent mot majoritetsgruppen eller personer som uppfattades representera majoritetsgruppen, det vill säga mot personer med svensk bakgrund.

Figur 6B Andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv mot minoritetsgrupper eller majoritetsgruppen samt mellan minoritetsgrupper, år 2015.

Brottsstruktur

I de allra flesta identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrotten år 2015 hade gärningspersonen hotat, ofredat eller kränkt den utsatta personen i sin omedelbara närhet, utan att fysisk kontakt förekom. I en mindre del av fallen hade brottet begåtts på distans, till exempel genom klotter/skadegörelse, internet, via telefon eller sms. Som tabell 6.2 visar var olaga hot/ofredande den vanligaste brottsstypen (41 procent) bland de främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningarna år 2015. Skadegörelse/klotter var näst vanligast (15 procent) följt av ärekränkning (13 procent), våldsbrott och hets mot folkgrupp (12 procent vardera). Olaga diskriminering utgjorde 2 procent. Sett till de senaste fem åren har andelen våldsbrott minskat, medan skadegörelse/klotter har ökat.

¹³⁸ I vissa fall är gärningspersonen okänd, och om inte något annat framgår i anmälan kodas gärningen som brott mot minoritet av majoritet.

Tabell 6.2 Antal och andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	703	18	661	17	659	16	661	15	588	12	-11	-16
Olaga hot/ofredande	1 650	42	1 646	41	1 702	43	1 847	43	1 972	41	7	20
Ärekränkning	643	16	651	16	596	15	641	15	635	13	-1	-1
Skadegörelse/klotter***	296	8	374	9	327	8	390	9	703	15	80	138
Hets mot folkgrupp	396	10	419	11	410	10	430	10	552	12	28	39
Olaga diskriminering	146	4	120	3	124	3	153	4	114	2	-25	-22
Övriga brott	102	3	107	3	181	5	193	4	201	4	4	97
Summa	3 936	100	3 979	100	3 999	100	4 314	100	4 765	100	10	21

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

Nedan följer exempel på hur typiska främlingsfientliga/rasistiska hatbrott kan se ut för de olika brottstyperna, baserat på polisanmälningarnas fritexter.¹³⁹

Olaga hot/ofredande

Olaga hot/ofredande kan handla om allt från trakasserier till dödshot. Bland de främlingsfientliga/rasistiska anmälningarna var det vanligast att den här typen av brott skedde i anslutning till den utsatta personens hem eller på en allmän plats. Gärningspersonen var oftast okänd för den utsatta. Följande exempel illustrerar ett ofredande i anslutning till hemmet:

Någon har lämnat en lapp med frasen ”Terrorist åk hem!” i Hassans brevlåda. Hassan misstänker att han är utsatt på grund av sitt utländska namn. Även andra hushåll i området där personerna har utländska namn har blivit utsatta. För ett tag sedan kastade en okänd person ägg på Hassans hus, han misstänker att det kan vara samma gärningsperson som ligger bakom lappen.

Skadegörelse/klotter

Merparten av de anmälda fallen av skadegörelse/klotter skedde på eller i anslutning till offentliga transporter och näst vanligast var på allmän plats. Vid båda brottstyperna var gärningspersonen i majoriteten av fallen okänd men i en tredjedel av fallen var gärningspersonen en till namn eller utseende känd person eller grupp. I det senare fallet gäller det till exempel klotter och affischering från nazistiska och/eller främlingsfientliga grupper inom offentliga transporter. Ett exempel på skadegörelse/klotter på allmän plats kan ta sig följande uttryck:

Sarahs bil stod parkerad på gatan utanför bostaden. När hon på morgonen skulle ta bilen till jobbet upptäckte hon att någon punkterat vänster

¹³⁹ Samtliga exempel är typfall och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är fingerade.

framdäck och skrivit ”invandrapack” med vit färg på framrutan. Hon vet inte vem som har gjort detta och tycker att det är väldigt obehagligt.

Ärekränkning

De flesta anmälda brotten avseende ärekränkning skedde på internet eller på den utsattas arbetsplats. Gärningspersonen var i de flesta fall okänd för den utsatta, men det var även förhållandevis vanligt att gärningspersonen var en kund/klient eller en serviceperson. Ett exempel där brottet begåtts av en kund på den utsattas arbetsplats är:

Adnan arbetar som taxichaufför och uppger att han på kvällen körde en kvinna till centrum. Under resans gång uttalade sig kvinnan nedlåtande om invandrare och kallade dessutom Adnan för ”jävla invandrare” och ”blattesvin” innan hon klev ur bilen.

Våldsbrott

I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. I merparten av fallen skedde brottet på en allmän plats och gärningspersonen var främst okänd för den utsatta. Ett exempel som illustrerar brottstypen misshandel är:

Målsägaren var på väg hem från en nattklubb då en förbipasserande frågade efter vägbeskrivning. Målsägaren som inte kände till området svarade att han inte kunde hjälpa mannen. Mannen blev då aggressiv och en diskussion uppstod varpå mannen slog målsägaren med tre knytnävslag i huvudet. Mannen skrek samtidigt att målsägaren var en ”äcklig blatte” och att han hatade ”svartskallar”.

Hets mot folkgrupp

Majoriteten av anmälningarna avseende hets mot folkgrupp skedde på allmän plats eller internet. Det vanligaste var att gärningspersonen var okänd, näst vanligast var dock att gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp. Ett exempel där brottet skett på internet av en okänd person är:

Ahmed vill anmäla att någon har skapat en rasistisk Facebooksida där det bland annat skrivs att alla araber är kriminella, att araber borde utvisas och att Sverige är ett land för endast svenskar. Ahmed tar illa vid sig av vad som skrivs då han själv har arabiskt ursprung. Han vet inte vem som står bakom sidan.

Olaga diskriminering

Olaga diskriminering utgjorde 2 procent (eller 114 anmälningar) av de främingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningarna år 2015.¹⁴⁰ En vanlig situation avseende olaga diskriminering är att den utsatta personen upplever diskriminering i butiksmiljö av servicepersonal. En annan vanlig situation är att den utsatta personen nekas inträde till en nattklubb eller krog av en dörrvakt och

¹⁴⁰ Till Diskrimineringsombudsmannen (DO) kommer dessutom anmälningar från personer som anser att de blivit utsatta för etnisk diskriminering enligt diskrimineringslagen. Under 2015 inkom 663 anmälningar om etnisk diskriminering. Det är en ökning med 62 anmälningar jämfört med 2014. DO (2016, s. 43).

upplever att detta är relaterat till hans eller hennes hudfärg eller etniska tillhörighet. Ett typexempel på olaga diskriminering är:

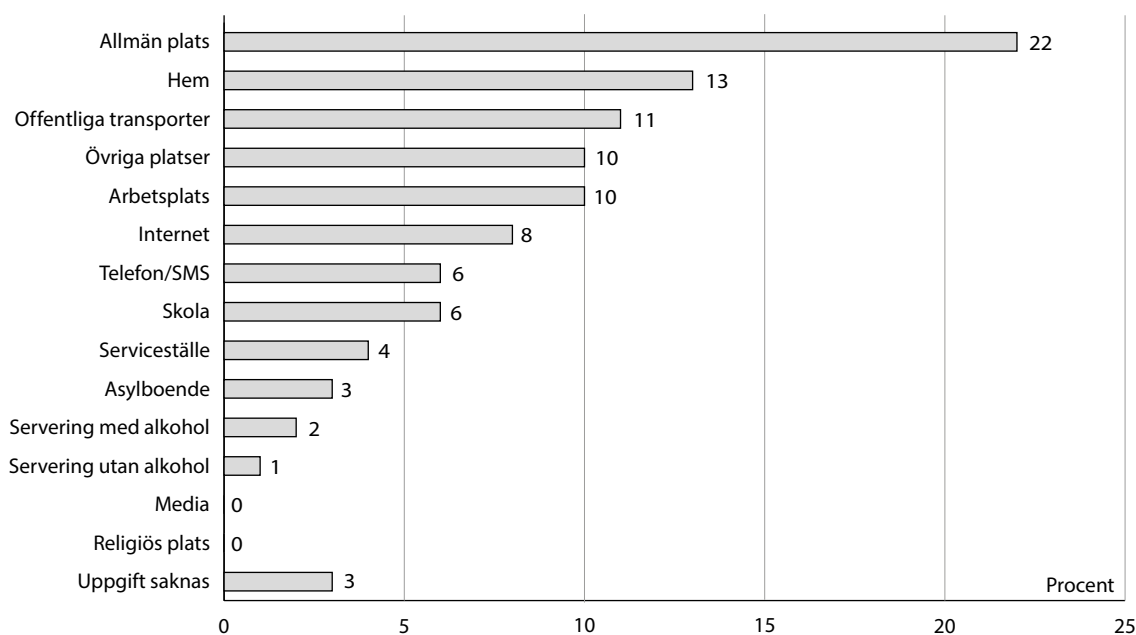
Kim uppger att han var helt nykter och propert klädd men nekades trots detta tillträde till nattklubben av ordningsvakten. När han frågade varför han inte blev insläppt fick han till svar att "så är det bara". Kim påpekar att flera andra personer blev insläppta under tiden. Kim som är adopterad har uppfattningen att särbehandlingen beror på hans hudfärg och känner sig väldigt kränkt.

Brottsplats

De vanligaste brottsplatserna i polisanmälningarna med identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrott var vardagsnära platser. Allmän plats (22 procent), i eller i anslutning till den utsattas hem (13 procent) och på offentliga transporter (11 procent) var de tre vanligaste brottsplatserna bland de identifierade främlingsfientliga/rasistiska anmälningarna år 2015. I jämförelse med föregående år är fördelningen av brottsplatser likartad, dock har en större andel främlingsfientliga/rasistiska hatbrott identifierats inom offentliga transporter, vilket beror på den ökade mängden skadegörelse/klotter inom kollektivtrafiken.

Sett till de senaste fem åren har andelen anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv i eller i nära anslutning till den utsattas arbetsplats minskat (från 14 procent 2011 till 10 procent 2015) medan andelen brott på offentliga transporter har ökat (från 5 procent 2011 till 11 procent 2015).

Figur 6C Andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv efter brottsplats, år 2015.

En kategori som tillkom föregående år var asylboende, vilken under tidigare år kodades som övriga platser.¹⁴¹ Av anmälningarna med främlingsfientliga/rasistiska motiv 2015 begicks 3 procent av brotten på ett asylboende. År 2014 utgjorde asylboende 1 procent.

Relation

I mer än hälften (56 procent) av anmälningarna från år 2015 där ett främlingsfientligt/rasistiskt motiv har identifierats var gärningspersonen obekant för den utsatta personen. I kategorin obekant ingår för de utsatta helt okända personer, servicepersoner, såsom poliser eller butikspersonal, samt kunder eller klienter. I 41 procent av fallen var gärningspersonen helt okänd för den utsatta.

I 33 procent av anmälningarna med främlingsfientliga/rasistiska motiv år 2015 var gärningspersonen en ytligt bekant, oftast då en till namn eller utseende känd person eller grupp (20 procent). Gärningspersonen var en granne i 9 procent av fallen, jämfört med 2–8 procent för övriga motiv.¹⁴²

Det var mindre vanligt att gärningspersonen var en närstående; sådana fall utgjorde endast 3 procent av anmälningarna.

Tabell 6.3 Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	157	3
Gift/partner/sambo	10	0
Före detta partner	78	2
Släkt	18	0
Vänner/bekanta	50	1
Ytligt bekant	1 580	33
Granne	414	9
Kollega	64	1
Känd person/grupp	966	20
Skolkamrat	137	3
Obekant	2 677	56
Kund/klient	333	7
Serviceperson	398	8
Okänd person	1 946	41
Ej relevant/Uppgift saknas*	352	7
Summa	4 765	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

¹⁴¹ Kategorin övriga platser utgörs av flera olika platser, exempelvis tvättstugor, campingplatser, andra personers hem eller kommunala eller statliga samhällsinrättningar.

¹⁴² Det transfobiska motivet är inte medräknat i jämförelsen på grund av låga antal.

Handlagda hatbrottsärenden

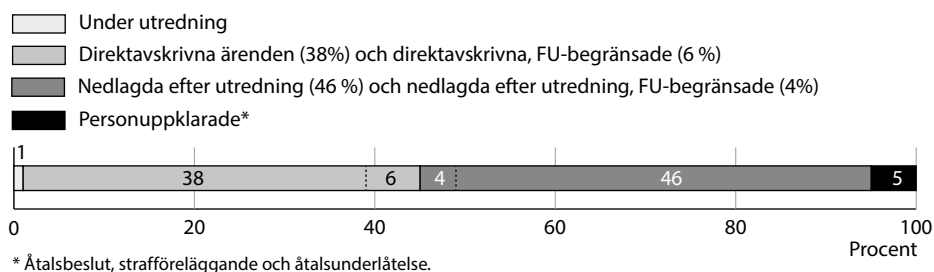
Statistiken över handlagda hatbrottsärenden med främlingsfientliga/rasistiska motiv utgår från de anmälningar som inkom till polisen 2014 och där Brå identifierade ett hatbrottsmotiv.¹⁴³ Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälningar med identifierat hatbrottsmotiv,¹⁴⁴ men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”. Där förklaras även terminologin närmare.

Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 4 314 polisanmälningarna med främlingsfientligt/rasistiskt motiv som identifierades år 2014 var 5 procent personupplklarade den 30 april 2016, vilket är på ungefär samma nivå som föregående år. Nästan alla de personupplklarade anmälningarna avsåg åtalsbeslut. Hälften av ärendena (50 procent) lades ned efter utredning, varav 4 procentenheter FU-begränsades.¹⁴⁵ Något färre ärenden (44 procent) direktavskrevs, det vill säga lades ned utan att en utredning hade inletts. Av dessa FU-begränsades 6 procentenheter. Den 30 april 2016 var 1 procent av anmälningarna fortfarande under utredning.

Figur 6D Andel handlagda hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, med främlingsfientliga/rasistiska motiv som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

¹⁴³ Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som har bedömts vara ett hatbrott.

¹⁴⁴ Huruvida polis och/eller åklagare har tagit hänsyn till ett möjligt hatbrottsmotiv i sin bedömning eller utredning av dessa anmälningar går inte att svara på utifrån statistiken, eftersom det är Brå som har identifierat motiven i anmälningarna. Handläggningsstatistiken bör därför inte ses som beslut på hatbrottsärenden.

¹⁴⁵ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

6A. Afrofobiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalssiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades uppskattningsvis drygt 1 070 polisanmälningar med afrofobiska motiv, vilket är ungefär samma antal som förra året men innebär en ökning med 34 procent under de senaste fem åren.
- Det afrofobiska motivet utgjorde närmare en fjärdedel (23 procent) av anmälningarna med främlingsfientligt/rasistiskt motiv år 2015.
- Olaga hot/ofredande var den vanligaste brottstypen (35 procent), följt av ärekränkning (20 procent) och våldsbrott (18 procent). Afrofobiska hatbrott har tillsammans med antiromska motivet och hatbrott mot sexuell läggning en högre andel våldsbrott, jämfört med övriga motiv. Jämfört med år 2011 har andelen våldsbrott dock minskat i relation till samtliga brottskategorier.
- Allmän plats var den vanligaste brottsplatsen (24 procent), och en jämförelsevis hög andel hatbrott skedde på den utsattas arbetsplats (13 procent).
- I över hälften av fallen (56 procent) var gärningspersonen obekant för den utsatta.
- Av anmälningarna med afrofobiskt motiv från år 2014 var 7 procent personupplärade den 30 april 2016. En utredning hade bedrivits i 63 procent av anmälningarna och 37 procent var direktavskrivna, vilket innebär att någon utredning aldrig påbörjats.

I detta kapitel särredovisas de främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningar som i enlighet med Brås definition har bedömts innehålla ett afrofobiskt motiv.

Afrosvenskar kan möta främlingsfientlighet/rasism i det svenska samhället på grund av sin etniska bakgrund, hudfärg och nationalitet.¹⁴⁶ Det kan exempelvis handla om klotter på ytterdörren där det står ”apa”, ärekränkning genom att kallas ”neger” eller att utsättas för misshandel på ett torg på grund av sin hudfärg. Kunskapen om afrosvenskars utsatthet för hatbrott och diskriminering är relativt begränsad. Exempelvis ses afrosvenskarna ibland som en enhetlig grupp, när det egentligen rör sig om många olika etniska grupper med rötter i en stor kontinent.

I denna rapport definieras afrofobiska¹⁴⁷ hatbrott på följande vis:

¹⁴⁶ I rapporten *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering* kartlades bland annat olika typer av rasism och diskriminering som ungdomar upplever i Sverige. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (2007, s. 55).

¹⁴⁷ Notera att afrofobi inte är en fobi i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot svarta personer och som aktiverar en reaktion mot afrosvenskar, deras egendom, institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, afrosvenskar eller representanter för afrosvenskar.

Vad är ett afrofobiskt hatbrott?

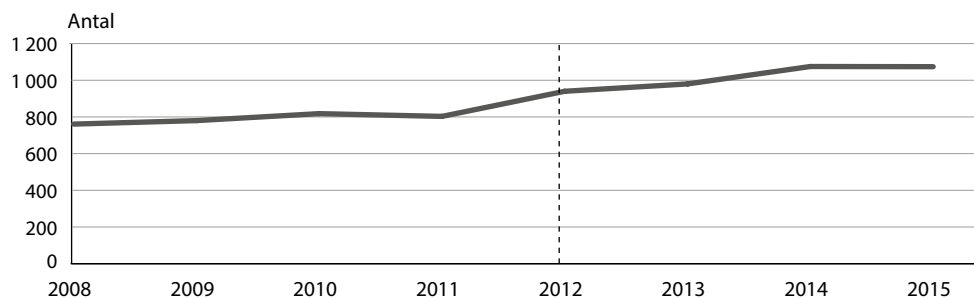
Det är enbart de fall där anmälningar om hatbrott mot afrosvenskar kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott som blir bedömda som afrofobiska hatbrott.¹⁴⁸ Det gäller exempelvis förekomst av uttryck som ”neger” och ”svart apa” med flera. Generella uttryck som svartskalle bedöms som främlingsfientliga/rasistiska om det inte framgår att den utsatta har mörk hudfärg. Om en utsatt själv beskriver att utsattheten beror på att hon eller han är afrosvensk eller har mörk hudfärg identifieras anmälan som ett afrofobiskt hatbrott i statistiken. Utöver målsägarens upplevelse baseras bedömningen även på anmälningsupptagarens uppfattning om händelsen och den kunskap som hatbrottsutredaren på Brå har kopplat till händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

Utveckling av antalet polisanmälningar

Antalet främlingsfientliga/rasistiska anmälningar där motivet identifierades som afrofobiskt uppskattades år 2015 till drygt 1 070 stycken, vilket är samma nivå som år 2014. Under de senaste fem åren har anmälningar med afrofobiska motiv ökat med 34 procent.

Av de identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningarna utgjorde det afrofobiska motivet närmare en fjärdedel (23 procent), medan det utgjorde 15 procent av samtliga identifierade hatbrott.

Figur 6A.A Utveckling av antal anmälningar med identifierade afrofobiska motiv, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är nivåerna uppskattade, baserat på en urvalsundersökning.

¹⁴⁸ Metodologiskt finns det problem att beskriva hatbrott som riktar sig mot afrosvenskar. I Sverige produceras statistik om befolkningens demografiska sammansättning på basis av födelseland och föräldrarnas födelseland. Nationalitet är därmed fokus för de statistiska uppgifterna. Rasism/främlingsfientlighet riktas dock mot personer på grund av upplevd tillhörighet från deras omgivning, inte på grund av individernas självidentifiering med en nation. Därmed kan personer som har föräldrar från exempelvis Afrika och Europa, västindiska regionen och Sydamerika utsättas trots att de är födda i Sverige. Den gemensamma faktorn är att hudfärgen används som markör för härkomst. För ett längre resonemang, se DO:s rapport Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (2007).

När motivet började särredovisas i statistiken år 2008 identifierades ungefär 760 anmälningar. Fram till 2011 låg utvecklingen av afrofbiska hatbrott på en relativt jämn nivå, men de senaste fyra åren har visat på en uppåtgående trend. Ökningen kan bero på att polisen tydligare har uppmärksammat motivet i anmälningarnas fritext, vilket på så sätt lett till att fler afrofbiska anmälningar har identifierats i hatbrottsstatistiken. Men det kan heller inte uteslutas att det kommer in fler anmälningar med afrofbiska motiv. Om det däremot beror på ökad anmälningsbenägenhet eller ökad utsatthet går inte att säga enbart utifrån den här statistiken.

Brottsstruktur

Vid anmälningar med afrofbiska hatbrottsmotiv 2015 var det vanligast att gärningspersonen begick brottet i den utsattas omedelbara närhet utan att fysisk kontakt förekom. Som framgår i tabell 6A.1 var olaga hot/ofredande den vanligaste brottstypen och stod för närmare en tredjedel (35 procent) av anmälningarna med afrofbiska motiv år 2015. Den näst vanligaste brottstypen bland de afrofbiska anmälningarna var ärekränkning (20 procent) följt av våldsbrott (18 procent) och hets mot folkgrupp (13 procent). Afrofbiska hatbrott har tillsammans med antiromska motivet och hatbrott mot sexuell läggning en högre andel våldsbrott, jämfört med övriga motiv. Jämfört med år 2011 har andelen våldsbrott dock minskat i relation till samtliga brottskategorier, medan andelen skadegörelse/klotter har ökat.

Tabell 6A.1 Antal och andel anmälningar med identifierade afrofbiska motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	183	23	209	22	191	19	225	21	189	18	-16	3
Olaga hot/ofredande	281	35	310	33	359	37	394	37	373	35	-5	33
Ärekränkning	164	20	176	19	177	18	205	19	213	20	4	30
Skadegörelse/klotter***	50	6	101	11	58	6	62	6	118	11	90	136
Hets mot folkgrupp	95	12	114	12	122	12	129	12	141	13	9	48
Olaga diskriminering	18	2	23	2	32	3	32	3	24	2	-25	33
Övriga brott	12	1	8	1	41	4	28	3	16	1	-43	33
Summa	803	100	940	100	980	100	1 075	100	1 074	100	0	34

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

Nedan följer exempel på hur typiska afrofbiska hatbrott kan se ut, baserat på polisanmälningarnas fritexter.¹⁴⁹ Ofta kan exemplen se snarlika ut, men detaljer i varje enskilt fall avgör om polisen väljer att rubricera den anmälda

¹⁴⁹ Samtliga exempel är typfall och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är fingerade.

händelsen som olaga hot, ofredande eller klotter å ena sidan, eller hets mot folkgrupp å den andra.

Olaga hot/ofredande

Bland de afrofbiska hatbrottsanmälningarna var brottskategorin olaga hot/ofredande vanligt förekommande. En sådan händelse skedde oftast på allmän plats, i eller i anslutning till den utsattas hem eller på den utsattas arbetsplats. I majoriteten av fallen var gärningspersonen en okänd person, men gärningspersonen kunde även vara en granne eller annan till namn eller utseende känd person eller grupp. Ett exempel där brottet skett på allmän plats av en känd person är:

Jamal skulle handla och parkerade sin bil på kundparkeringen. När han hade handlat färdigt och var på väg tillbaka till sin bil, möttes han av en upprörd man. Jamal känner igen mannen och tror att de bor i samma bostadsområde. Mannen påstod att Jamal hade slagit upp sin bildörr på mannens bil och orsakat ett märke. Jamal nekade och påvisade att han inte hade någon skada på sin bil. Mannen sa då att det var ”typiskt negerer att smita undan” och knuffade därefter till målsäganden med axeln. Jamal som har mörk hudfärg blev ledsen av uttalandet.

Ärekränkning

Den vanligaste brottsplatsen avseende ärekränkning var den utsattas arbetsplats, följt av internet. Gärningspersonen var i de flesta fall okänd, men det var även förhållandevis vanligt att gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp eller kund/klient. Ett exempel där brottet skett på den utsattas arbetsplats är:

Hussein arbetar som servitör på en restaurang och har vid flera tillfällen blivit illa behandlad av en kund som brukar besöka restaurangen. Mannen vägrar tilltala Hussein och låtsas som att han inte kan förstå vad Hussein säger, trots att Hussein talar flytande svenska. Hussein är övertygad om att han blir illa behandlad på grund av att han är den enda på sin arbetsplats som har mörk hudfärg. Resterande personal har inte några problem med mannen.

Våldsbrott

Andelen våldsbrott vid anmälningar med afrofbiska motiv är, tillsammans med antiromska hatbrott och hatbrott riktat mot sexuell läggning, högre jämfört med de övriga hatbrottsmotiven. Vanligast är att denna typ av brott sker på allmän plats och av en okänd person, men afrofbiska våldsbrott sker även i skolor eller på den utsattas arbetsplats. Nedan ges ett exempel på det sistnämnda:

Målsägaren jobbar som busschaufför och sa till misstänkt person att han måste ha en giltig biljett för att få åka med. Misstänkt ska då ha sagt att ”ingen neger ska ta betalt av mig” och att han var en ”jävla negerapa”. I samband med detta mottog målsägaren ett knytnävsslag i huvudet. Andra passagerare gick emellan och lyckades få misstänkt person ur bussen. Därefter försvann gärningspersonen i väg från platsen.

Hets mot folkgrupp

Den vanligaste brottsplatsen för hets mot folkgrupp var allmän plats, följt av internet och skola. I majoriteten av fallen var gärningspersonen okänd, men i en stor andel av anmälningarna var relationen till gärningspersonen ej relevant. Detta innebär att det inte fanns någon målsägare i anmälan, utan att brottet istället var riktat mot gruppen afrosvenskar generellt sätt.

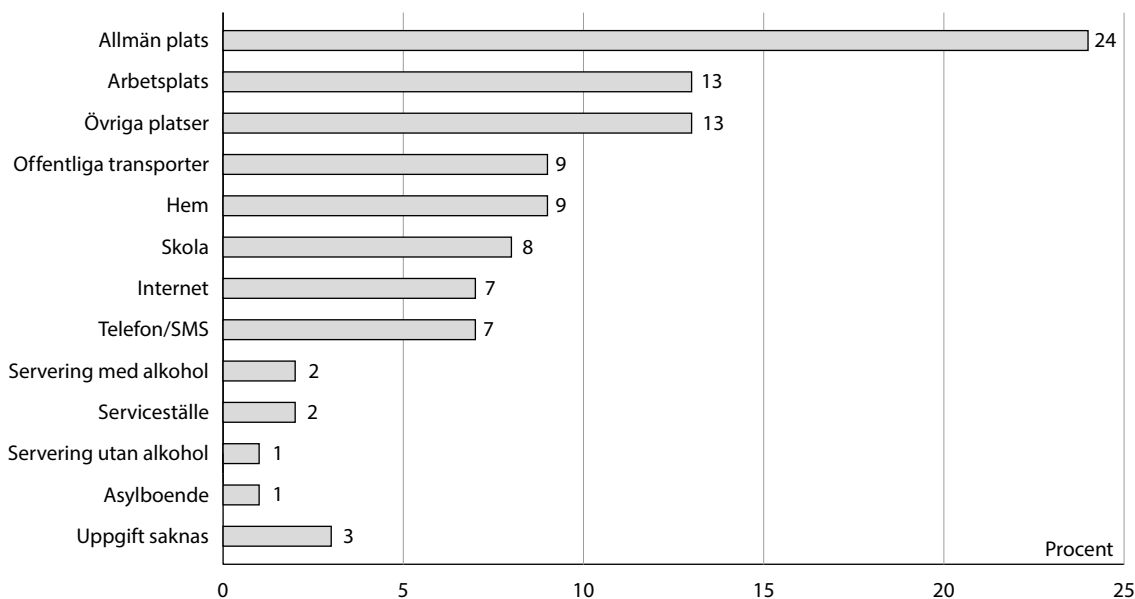
Neema vill anmäla att någon har skrivit att hon är en "jävla svarting" och att "alla apor borde åka tillbaka till djungeln där de hör hemma" i ett öppet forum på Facebook. Neema vet inte vem personen är, men uppger att både hon och personen deltog i en diskussion om invandring. Neema uppger att forumet är väldigt främlingsfientligt.

Brottsplats

Den vanligaste brottsplatsen bland de afrofbiska hatbrottsanmälningarna under år 2015 var allmän plats (24 procent). Därefter följde arbetsplats och övriga platser (13 procent vardera). Kategorin övriga platser utgörs av flera olika platser, exempelvis tvättstugor, campingplatser, andra personers hem eller kommunala eller statliga samhällsinrättningar.

Andelen afrofbiska hatbrott på internet, som tidigare visat på en uppåtgående trend, har minskat jämfört med förra året (från 11 procent 2014 till 7 procent 2015) medan andelen hatbrott som skett på övriga platser istället har ökat (från 8 procent 2014 till 13 procent 2015). I jämförelse med övriga hatbrottsmotiv var arbetsplats och skola vanligare som brottsplats då motivet var afrofbiskt.

Figur 6A.B Andel anmälningar med identifierade afrofbiska motiv efter brottsplats, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.

Relation

I över hälften (56 procent) av hatbrottsanmälningarna med identifierade afrofobiska motiv år 2015 var gärningspersonen obekant för den utsatta. I knappt två femtedelar (39 procent) av fallen var gärningspersonen helt okänd. I kategorin obekant ingår kund eller klient (8 procent) samt personal i myndighetsställning eller i serviceyrken (9 procent). Andelen kund eller klient är något högre för det afrofobiska motivet i jämförelse med övriga hatbrottsmotiv, vilket delvis hänger samman med att arbetsplats är en vanligare plats för afrofobiska hatbrott jämfört med övriga motiv.

I drygt en fjärdedel av fallen (28 procent) var gärningspersonen ytligt bekant med den utsatta. I merparten av dessa fall var gärningspersonen en till namn eller utseende känd person eller grupp (12 procent), en granne (7 procent) eller en skolkamrat (5 procent). En mindre andel gärningspersoner (3 procent) var kolleger, vilket stärker bilden av att majoriteten av de personer som blir utsatta för hatbrott med afrofobiska motiv på sin arbetsplats främst blir det av personer de möter i sin yrkesutövning och inte av arbetskamrater.

Det var mindre vanligt att gärningspersonen var en närstående, vilket var fallet i 5 procent av anmälningarna med identifierade afrofobiska motiv.

Tabell 6A.2 Antal och andel anmälningar med afrofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	50	5
Släkt, gift/partner/sambo, före detta partner*	30	3
Vänner/bekanta	20	2
Ytligt bekant	303	28
Granne	76	7
Kollega	36	3
Känd person/grupp	133	12
Skolkamrat	58	5
Obekant	606	56
Kund/klient	86	8
Serviceperson	96	9
Okänd person	424	39
Ej relevant/Uppgift saknas*	114	11
Summa	1 074	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

Handlagda hatbrottsärenden

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälda hatbrott, men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsären-

den finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”. Där förklaras även terminologin närmare.

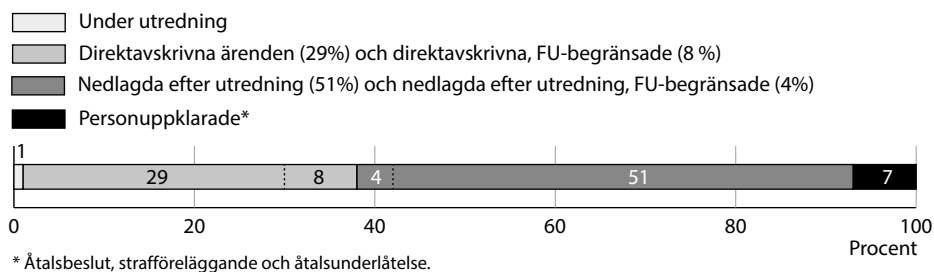
Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 1 075 afrofobiska hatbrottsanmälningarna som anmäldes 2014 och som handlades fram till och med den 30 april 2016 personupplärdes 7 procent, vilket är ungefär samma nivå som året innan.¹⁵⁰ Samtliga avsåg åtalsbeslut. Ungefär hälften (55 procent) av ärendena lades ned efter utredning, och av dessa utgjordes 4 procentenheter av FU-begränsade¹⁵¹ ärenden. Mer än en tredjedel (37 procent) direktavskrevs, vilket innebär att ärendet lades ned utan att någon utredning påbörjats, och av dessa var 8 procentenheter FU-begränsade.

När uttaget för handlagda brott gjordes den 30 april 2016 var 1 procent av anmälningarna under pågående utredning.

De afrofobiska hatbrottsanmälningarna hade en högre andel personuppläring (7 procent) jämfört med övriga motiv, där personuppläringen låg på mellan 2 och 5 procent. Den högre personuppläringen kan bero på att våldsbrott är högre för det afrofobiska motivet och att det i dessa fall kan vara mer vanligt förekommande att det finns en misstänkt person.

Figur 6A.C Andel handlagda hatbrottsanmälningar med identifierade afrofobiska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

¹⁵⁰ Personuppläringen för 2014 var 8 procent, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd.

¹⁵¹ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

6B. Antiromska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalssiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades uppskattningsvis knappt 240 anmälningar med antiromska motiv, vilket är en ökning med drygt 30 procent jämfört med år 2011.
- Det antiromska motivet utgjorde 5 procent av samtliga anmälningar med främlingsfientligt/rasistiskt motiv år 2015.
- Den vanligaste brottstypen för antiromska hatbrott år 2015 var olaga hot/ofredande (38 procent) följt av hets mot folkgrupp och våldsbrott (18 respektive 17 procent). Andelen antiromska våldsbrott har ökat sedan 2011 i förhållande till övriga brottskategorier och i år har antiromska hatbrott, tillsammans med afrofobiska hatbrott och hatbrott mot sexuell läggning, en högre andel våldsbrott jämfört med övriga motiv.
- Allmänna platser och internet var de vanligaste brottsplatskategorierna (28 respektive 18 procent).
- Gärningspersonen var oftast en okänd person (36 procent) eller en till namn eller utseende känd person eller grupp (17 procent), något som skiljer sig åt från året innan, då den vanligaste gärningspersonen var en serviceperson.
- Av anmälningarna från 2014 var 3 procent personuppkarade den 30 april 2016, vilket är samma andel som året innan. En utredning hade bedrivits i 55 procent av ärendena och 45 procent hade blivit direktavskrivna, vilket innebär att någon utredning aldrig påbörjats.

I detta kapitel särredovisas de främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsanmälningar som i enlighet med Brås definition har bedömts innehålla ett antiromskt motiv.

Kunskapen om romers utsatthet för hatbrott och diskriminering är relativt begränsad, eftersom det inte finns så mycket forskning på området.¹⁵² Ibland betraktas romer som en enda grupp, när det i själva verket handlar om flera olika grupper, som i sin tur har undergrupper. Dessutom vill inte alla kalla sig romer. I Sverige talas det om fem huvudgrupper, kategoriserade efter de dialekter av romani-chib som talas: Arli-romer vars dialekt härstammar från Balkan, Kalderas-romer med dialekt från Rumänien, Kaale-romer med språkligt ursprung i Finland och Spanien, Lovara-romer med dialekt från Ryssland, Ukraina och Polen samt Resande/resandefolket som ofta talar svensk romani.

¹⁵² Ett exempel på forskningen i Sverige är Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) som 2004 skrev en rapport om diskriminering av romer i Sverige. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (2004, s. 1–42).

Dessa grupper har blivit en del av Sverige i olika omgångar sedan 1500-talet.¹⁵³

Begreppsval och definition

Begreppet antiromsk kan även omnämnas som antiziganism. Begreppet antiziganism har på senare år blivit vanligare i samhällsdebatten kring fördomar om och diskriminering av romer. Begreppen är i viss mån synonyma, men antiziganism kan närmare förklaras som majoritetssamhällets fördomar mot en schablonmässig bild av ”zigenare”, vilket främst drabbar romer. Det handlar alltså inte nödvändigtvis om fördomar mot specifikt romer utan snarare om fördomar mot zigenare som koncept, till skillnad från romer som individer.¹⁵⁴

I Brås hatbrottsstatistik används begreppet antiromsk, vilket korresponderar med hur den här typen av hatbrott kategoriseras i internationell statistik från bland annat ODIHR¹⁵⁵ och FRA.¹⁵⁶ Dock är det inte ovanligt att begreppen antiromsk (anti-roma) och antiziganism (anti-gypsyism) används parallellt i rapporter, i meningen att antiromska hatbrott ger uttryck för antiziganism.

Brå har med tanke på de senaste årens offentliga språkbruk övervägt ett begreppsbyte, eftersom det kan argumenteras dels att antiromska hatbrott även kan drabba icke-romer eller personer som inte vill kalla sig romer, dels att det troligen är gärningspersonens fördomar mot schablonbilderna av ”zigenare” som aktiverar en reaktion och inte attityden mot specifikt romer. Genom kontakt med romska organisationer har det framgått att begreppet antiziganism är tudelat. En organisation menar att begreppet antiziganism är att föredra, eftersom det även inkluderar fördomar om och utsatthet för grupper som kallar sig själva annat än romer. En annan organisation menar att begreppet antiromsk är att föredra, eftersom grundstenen i ordet antiziganism är zigenare, ett grovt kränkande öknamn som romer kämpat länge för att slippa förknippas med och i stället bli benämnda just romer. Brå har efter dessa kontakter beslutat att för närvarande fortsätta använda begreppet antiromska hatbrott, vilket fungerar som ett samlingsbegrepp för den typ av hatbrott som skulle ingå i kategorin oavsett begreppsval, men kommer att följa utvecklingen av begrepps användningen.

I denna rapport definieras antiromska hatbrott på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot romer och som aktiverar en reaktion mot romer, deras egendom, institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, romer eller representanter för romer.

Det är viktigt att understryka att inom begreppet romer i definitionen ryms även resande och andra liknande grupper som vill kalla sig för annat än just romer.

¹⁵³ Uppgifter hämtade från Unga Romer (2016) och Romska ungdomsförbundet i samverkan med Romska kulturcentret i Malmö (2015).

¹⁵⁴ Selling, (2013, s. 13).

¹⁵⁵ Mer information om ODIHR:s rapportering om hatbrott finns på deras webbsida: <http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/bias-against-roma-and-sinti>

¹⁵⁶ Mer information finns via FRA:s (European union agency for fundamental rights) webbsida: <http://fra.europa.eu/en/theme/roma>

Vad är ett antiromskt hatbrott?

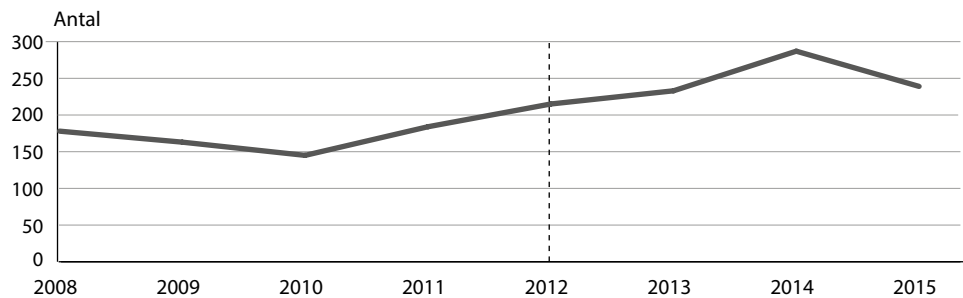
Vem som helst kan komma att utsättas för ett antiromskt hatbrott om gärningspersonen uppfattar att han eller hon tillhör eller är representant för gruppen. Det är dock enbart de fall som kan särskiljas från övriga främlingsfientliga/rasistiska hatbrott, som blir bedömda som antiromska hatbrott. Det gäller exempelvis uttryck som "zigenare" eller "gypsy" med flera. Generella främlingsfientliga uttryck som "svartskalle" kodas som främlingsfientliga/rasistiska. Om personen själv uppger att utsattheten sker på grund av hans eller hennes romska ursprung bedöms anmälan som antiromsk i statistiken.

Utveckling av antalet polisanmälningar

Antalet anmälningar där motivet till huvudbrottet har identifierats som antiromskt skattades år 2015 till närmare 240 stycken, vilket är drygt 30 procent fler än 2011. De antiromska hatbrotten utgjorde 5 procent av de främlingsfientliga/rasistiska anmälningar 2015, och 3 procent av samtliga hatbrottsanmälningar.

När motivet började särredovisas i statistiken år 2008 identifierades knappt 180 anmälningar. Trenden var svagt nedåtgående fram till år 2010, då närmare 150 anmälningar bedömdes innehålla ett antiromskt motiv. Därefter har en ökande trend synts fram till årets siffror som är något lägre jämfört med år 2014. Det senaste årets minskning är dock inte statistiskt säkerställd. Eftersom det antiromska motivet endast rör lågt antal anmälningar bör skillnader mellan specifika år tolkas med försiktighet.

Figur 6B.A Utveckling av antal anmälningar med identifierade antiromska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är nivåerna uppskattade, baserat på en urvalsundersökning.

Brottsstruktur

Som tabell 6B.1 visar var olaga hot/ofredande den vanligaste brottstypen år 2015 och stod för 38 procent av anmälningarna med identifierade antiromska motiv. Näst vanligast var hets mot folkgrupp (18 procent), tätt följt av våldsbrott och ärekränkning (17 respektive 13 procent).

Andelen antiromska våldsbrott har ökat de senaste fem åren (från 9 procent år 2011 till 17 procent 2015) och har år 2015, tillsammans med afrofbiska hatbrott och hatbrott riktat mot sexuell läggning, en högre andel våldsbrott jämfört med övriga motiv.

Andelen hets mot folkgrupp har fortsatt att öka till 18 procent 2015, vilket är den högsta andelen sett över de senaste fem åren. Det är ännu svårt att säga om ökningen är tillfällig eller början på en uppåtgående trend, eftersom motivet rör relativt låga tal som därmed innebär att variation mellan olika år får ett stort genomslag i statistiken.

Andelen anmälningar avseende olaga diskriminering har minskat till 7 procent år 2015, efter att ha legat på 13–15 procent sedan 2009. Trots minskningen, som inte är statistiskt säkerställd, är andelen olaga diskriminering högre för antiromska hatbrott än för övriga hatbrottsmotiv år 2015, för vilka motsvarande andel låg mellan 0 och 2 procent.

Tabell 6B.1 Antal och andel anmälningar med identifierade antiromska motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	17	9	8	4	26	11	40	14	40	17	0	135
Olaga hot/ofredande	74	40	97	45	85	36	90	31	92	38	2	24
Ärekränkning	37	20	56	26	32	14	42	15	30	13	-29	-19
Skadegörelse/klotter***	4	2	2	1	14	6	4	1	12	5	200	200
Hets mot folkgrupp	16	9	21	10	18	8	44	15	42	18	-5	163
Olaga diskriminering	28	15	27	13	34	15	40	14	16	7	-60	-43
Övriga brott	8	4	4	2	21	9	26	9	6	3	-77	-25
Summa	184	100	215	100	233	100	287	100	239	100	-17	30

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

Nedan ges ett typexempel¹⁵⁷ på hur antiromska hatbrott kan se ut för de olika brottstyperna, baserat på polisanmälningarnas fritexter:

Olaga hot/ofredande

De flesta anmälningarna med antiromska hatbrott rörde olaga hot/ofredande och i majoriteten av fallen skedde brottet på allmän plats av en okänd gärningsperson.

Valentino berättar att en grupp ungdomar vid upprepade tillfällen har kört förbi lägret där han och hans familj bor, kastat flaskor samt skrikit ”jävla zigenarpack”. Valentino vet inte vilka ungdomarna är men är väldigt orolig för sin och familjens säkerhet.

¹⁵⁷ Samtliga exempel är typfall och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är fingerade.

Våldsbrott

Andelen antiromska våldsbrott har ökat successivt de senaste åren och låg år 2015 på ungefär samma nivå som år 2008 (då andelen våldsbrott uppgick till 19 procent). Den vanligaste brottsplatsen var allmän plats och gärningspersonen var i majoriteten av fallen en okänd person, även om det förekom fall då gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp.

Maria uppger att en man har spottat mot Maria och därefter slagit henne i ansiktet när hon satt utanför en butik. Maria uppger att hon utsatts av mannen vid tidigare tillfälle, och att han attackerar henne för att han inte tycker om romer.

Olaga diskriminering

Vid det antiromska motivet är brottstypen olaga diskriminering mer vanligt förekommande, vilket särskiljer det antiromska motivet från de övriga motiven. I de flesta fallen begicks brottet av en serviceperson på serviceställen som bensinstationer eller livsmedelsbutiker.

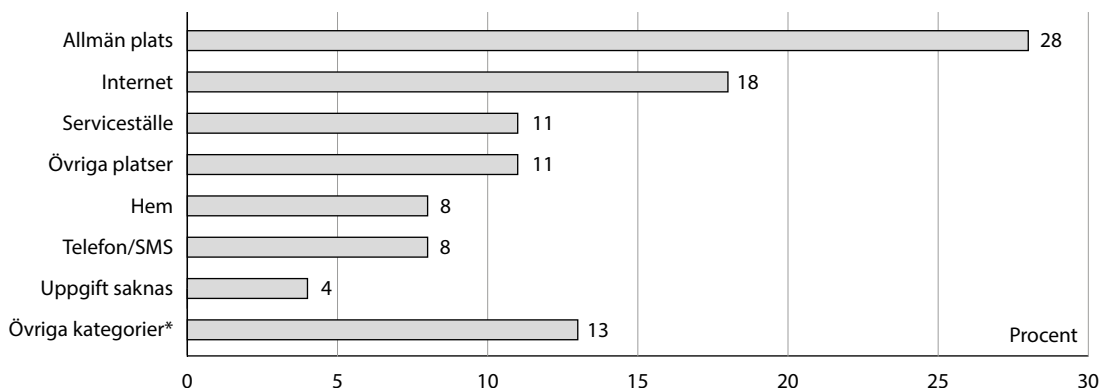
Personalen på bensinstationen vägrade låta Erkki och Angelika tanka bensin om de inte betalade i förskott. När Errki ifrågasatte detta svarade kassörskan att det oftast är zigenare som tjuvtankar. Erkki blev mycket förolämpad då det fanns flera andra kunder inne i butiken som hörde vad kassörskan sade.

Brottsplats

I drygt en fjärdedel (28 procent) av polisanmälningarna med identifierade antiromska motiv var brottsplatsen en allmän plats. Andra vanliga platser var internet (18 procent), serviceställen (11 procent) såsom butiker och bensinstationer samt övriga platser (11 procent). Kategorin övriga platser utgörs av exempelvis tvättstugor, campingplatser, andra personers hem eller kommunala eller statliga samhällsinrättningar.

Utmärkande för antiromska hatbrott år 2015 är att andelen hatbrott på serviceställen har minskat från 16 till 11 procent under åren 2014–2015. Under samma tidsperiod har istället andelen antiromska hatbrott på internet och allmän plats ökat med 5 respektive 10 procentenheter. Variationen mellan brottsplatserna kan hänga samman med de identifierade brottstyperna, eftersom andelen hets mot folkgrupp, som vanligen begås på internet, och våldsbrott, som främst förekommer på allmän plats, har ökat år 2015 jämfört med år 2014. Under samma period minskade andelen olaga diskriminering, något som i sin tur främst förekommer på serviceställen. Då det antiromska motivet endast innefattar lågt antal anmälningar är dock skillnaderna mellan 2014 och 2015 inte statistiskt säkerställda, och bör därför tolkas med försiktighet.

Figur 6B.B Andel anmälningar med identifierade antiromska motiv efter brottsplats, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.

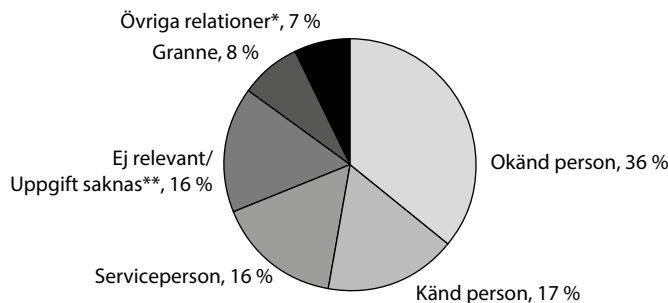
* I övriga kategorier ingår offentliga transporter, arbetsplats, skola, servering med och utan alkohol.

Relation

Vid anmälningarna med identifierade antiromska motiv var gärningspersonen oftast en okänd person (36 procent) följt av en till namn eller utseende känd person eller grupp (17 procent) samt serviceperson (16 procent).

Andelen servicepersoner som gärningspersoner, som sedan 2008 har legat på 27–38 procent, har minskat med 15 procentenheter år 2015 jämfört med 2014 (från 31 procent till 16 procent). Minskningen kan troligen förklaras till stor del av den minskade andelen olaga diskriminering år 2015. Trots minskningen är andelen servicepersoner som gärningspersoner högre vid antiromska hatbrott i jämförelse med övriga motiv.

Figur 6B.C Andel anmälningar med antiromska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Övriga relationer består av sammanslagna kategorier med låga tal: före detta partner, skolkamrat samt kund/klient.

** Sammanslagen kategori.

Handlagda hatbrottsärenden

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälda hatbrott, men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”. Där förklaras även terminologin närmare.

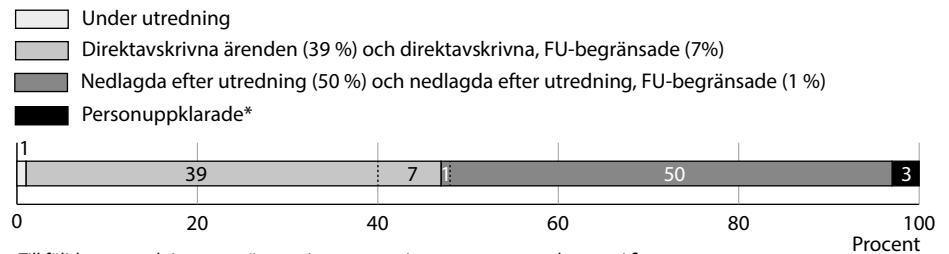
Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 287 antiromska hatbrottsanmälningarna som identifierades år 2014 var 3 procent personupplarade den 30 april 2016, vilket är en lika stor andel som personupplarades året innan. De personupplarade ärendena bestod av både strafförelägganden och åtalsbeslut.

Drygt hälften (51 procent) av ärendena hade lagts ned efter att en utredning inletts, och av dessa bestod 1 procentenhet av FU-begränsade¹⁵⁸ ärenden. En något mindre andel (46 procent) av ärendena hade blivit direktavskrivna, vilket innebär att någon utredning aldrig påbörjades. Av direktavskrivna ärenden var 7 procentenheter FU-begränsade.

Den 30 april 2016 var 1 procent av de antiromska anmälningarna fortfarande under utredning.

Figur 6B.D Andel handlagda hatbrottsanmälningar med identifierade antiromska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som klarats upp under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

Till följd av avrundningarna stämmer inte summeringen av procentenheterna i figuren.

* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

¹⁵⁸ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

7. Antisemitiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalsfigurerna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- Under 2015 identifierades uppskattningsvis närmare 280 anmälningar med antisemitiska motiv.
- De vanligaste brottstyperna i anmälningarna var olaga hot/ofredande (46 procent) och hets mot folkgrupp (37 procent). Jämfört med övriga hatbrottsmotiv uppvisar det antisemitiska motivet en hög andel hets mot folkgrupp.
- Den i särklass vanligaste brottsplatsen var brott via telefon eller sms (32 procent) följt av på allmän plats (16 procent). Brott via telefon eller sms har ökat markant jämfört med föregående år, vilket kan härledas till massutskick med antisemitisk karaktär som uppmärksammades i polisanmälningarna från år 2015.
- I över hälften av fallen (56 procent) var gärningspersonen helt okänd för den utsatta, men i en knapp femtedel av fallen (17 procent) var gärningspersonen känd till namn eller utseende.
- Av de antisemitiska hatbrotten som anmäldes 2014 personupplärdades 3 procent. En utredning inleddes i 55 procent av samtliga anmälningar medan 45 procent var direktavskrivna, vilket innebär att någon utredning aldrig påbörjades.

Med antisemitiska hatbrott menar vi i den här rapporten att en brottslig gärning lett till att en person, en grupp individer eller gruppen judar i allmänhet blivit kränkt på grund av sin judiska tillhörighet.

För att ett hatbrott ska betraktas som antisemitiskt krävs dels att den utsatta tillhör, eller av gärningspersonen uppfattas tillhöra, den judiska tron,¹⁵⁹ dels att gärningspersonen inte tillhör samma religion. Även människor som gärningspersonen uppfattar som att de representerar judar eller judendomen kan utsättas för hatbrott. Exempelvis en journalist som blir utsatt på grund av att han eller hon har skrivit om en judisk församling, eller en politiker som arbetar med frågor om antisemitism. Det kan även gälla de fall där synagogor blir utsatta för skadegörelse.

I huvudsak baseras bedömningen på målsägarens upplevelse men även på anmälningsupptagarens uppfattning om händelsen och den kunskap som hatbrottsutredaren på Brå har kopplat till händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

I denna rapport definieras antisemitiska hatbrott på följande vis:

¹⁵⁹ I en rapport om antisemitism från år 2006 uppskattas den judiska befolkningsgruppen i Sverige till mellan 18 000 och 20 000 personer. Brå och Forum för levande historia (2006, s. 36). För utförligare beskrivning av det antisemitiska motivet, se Brås tekniska rapport (2016e).

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot judar och judendom som aktiverar en reaktion mot judendomen, judisk egen- dom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, judar eller representanter för judar.

Definitioner av antisemitism belyser ofta strukturer av fientliga uppfattningar, attityder och myter om den judiska befolkningen. Även om antisemitism ofta tar sig uttryck som fientlighet mot judendom som religion är det sällan religionen i sig som står i fokus för fientligheten utan judar som folkgrupp.¹⁶⁰

Ibland kopplas antisemitism samman med uttryck för nationalsocialistisk ideologi, men det är bara en del av en komplex bild. Antisemitism existerade före nationalsocialismen, och i dag diskuteras huruvida det egentligen finns olika former av antisemitism som existerar parallellt. Som exempel kan nämnas antisionistisk antisemitism, modern/rasistisk antisemitism, antisemitism relaterad till förintelsen och kristen antijudaism.¹⁶¹ På samma sätt som det finns en kristen, en konservativ och en högerradikal antijudisk idétradition, finns det en socialistisk och islamisk dito.¹⁶²

Det är inte ovanligt att antisemitism aktiveras av exempelvis ekonomisk, politisk eller social oro, eller händelseutvecklingar i mellanöstern, bland annat i konflikten mellan Israel och Palestina.¹⁶³ I det sammanhanget är det viktigt att skilja på när en stat kritiserar för sin politik och när händelserna tar sig antisemitiska uttryck riktade mot den judiska folkgruppen.

Vid tolkning av hatbrottsstatistiken är det dock viktigt att tänka på att det även finns andra faktorer som påverkar antalet anmälningar med identifierade antisemitiska motiv, såsom polisens hatbrottsarbete och förmåga att uppmärksamma och notera hatbrottsmotivet i anmälan samt allmänhetens medvetenhet om hatbrott och anmälningsbenägenhet (se kapitel 2, ”Bakgrund”, för ett utökat resonemang kring detta).

Utveckling av antalet polisanmälningar

Under 2015 identifierades uppskattningsvis närmare 280 polisanmälningar med antisemitiska motiv, vilket är den högsta nivån som har noterats¹⁶⁴ men skillnaden i antal jämfört med 2014 är marginell.

Figur 7A visar på stora individuella skillnader mellan olika år, vilket är ett vanligt fenomen när antalssiffrorna statistiskt sett är låga. Detta tyder på att utvecklingsnivån för det här motivet har varit känslig för enskilda händelser eller insatser. Därför bör fokus ligga på att se tendenserna över tid i stället för att endast tolka utvecklingen från ett år till ett annat. Sett över tid har antalet anmälningar med identifierat antisemitiskt motiv ökat.

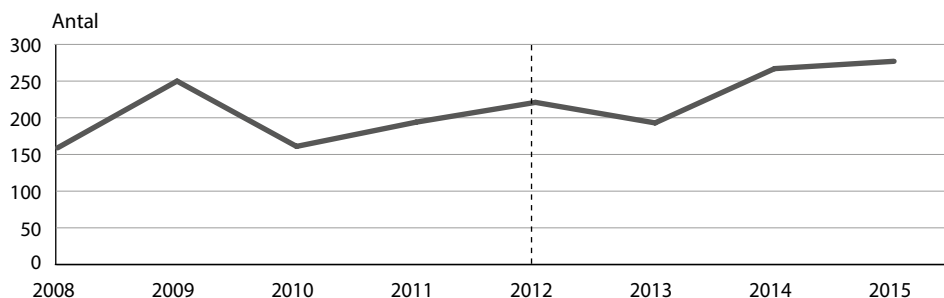
¹⁶⁰ Nylund Skog (2006, s. 61f), Forum för levande historia (2005, s. 23f), ODIHR (2006, s.19).

¹⁶¹ Mer information om dessa begrepp samt förslag på vidare läsning, se Forum för levande historia (2011, s. 6f)

¹⁶² Forum för levande historia (2005, s. 17).

¹⁶³ Se exempelvis Bachner (1999 s. 28), Forum för levande historia (2005, s14ff).

¹⁶⁴ Visserligen identifierades 250 anmälningar 2009 och 267 anmälningar 2014, men med hänsyn till konfidensintervall för 2015 års siffror får nivåerna betraktas som desamma. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

Figur 7A Utveckling av antal anmälningar med identifierade antisemitiska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalsserien uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

Brottsstruktur

Den största andelen anmälningar med antisemitiska motiv gällde brott som begicks på distans. De vanligaste brottstyperna för det antisemitiska motivet 2015 var olaga hot/ofredande (46 procent) följt av hets mot folkgrupp (37 procent). Skadegörelse/klotter utgjorde 5 procent, vilket var en minskning med 15 procentenheter jämfört med föregående år. Övriga brottskategorier låg på 3–6 procent.

Jämfört med övriga hatbrottsmotiv uppvisar det antisemitiska motivet högst andel hets mot folkgrupp (37 procent, jämfört med 18 procent för det islamo-fobiska och antiromska motivet, och 11 procent i genomsnitt).

Tabell 7.1 Antal och andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	14	7	14	6	4	2	12	4	8	3	-33	-43
Olaga hot/Ofredande	77	40	87	39	61	32	80	30	127	46	59	65
Ärekränkning	14	7	10	5	20	10	26	10	16	6	-38	14
Skadegörelse/klotter***	31	16	27	12	12	6	54	20	14	5	-74	-55
Hets mot folkgrupp	54	28	79	36	93	48	92	34	102	37	11	89
Övriga brott	4	2	4	2	2	1	2	1	10	4	400	150
Summa	194	100	221	100	193	100	267	100	277	100	4	43

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

Nedan ger vi exempel på hur typiska antisemitiska brott kan se ut, baserat på polisanmälningarnas fritexter.¹⁶⁵ Ofta kan exemplen se snarlika ut, men detaljer i varje enskilt fall avgör om polisen väljer att rubricera den anmälda

¹⁶⁵ Samtliga exempel är typexempel och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är påhittade.

händelsen som olaga hot, ofredande eller klotter å ena sidan, eller hets mot folkgrupp å den andra.

Olaga hot/ofredande

Olaga hot/ofredande kan innebära allt från att bli kallad vid öknamn och trakasserad på stan till att ta emot dödshot via sms. Det var i särklass vanligast att brottet förmedlades via telefon eller sms, följt av att brottet begicks på allmän plats eller på internet. Så här kan ett ofredande med antisemitiskt motiv på allmän plats se ut:

Isabell och hennes kompis går över torget. Från motsatt håll kommer två unga män gående. Isabell uppfattar hur männen börjar stirra ilsket på henne. När de möts väser en av männen ”judesvin”. Isabell tror att de kan ha reagerat på det halssmycke hon bär, med en davidsstjärna.

Hets mot folkgrupp

Av anmälningarna som rörde hets mot folkgrupp var det vanligast att brottet skedde på allmän plats, men även relativt vanligt att det skedde i eller i anslutning till den utsattas hem eller på internet (inklusive e-post). I de flesta fallen begicks brottet av en okänd person, men det förekom även att gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp. I vissa fall var relationen mellan målsägare och gärningsperson inte relevant att fastställa, på grund av att målsägare saknades eftersom budskapet var riktat mot judar som grupp. Så här kan hets mot folkgrupp på allmän plats se ut i en anmälan:

Joel med familj var på väg till några vänner och passerade genom en gångtunnel. Där noterade han att det var klottrat flera hakkors och bland annat texten ”judeävlar”. Joel berättar att hans fru som har judiskt ursprung tog väldigt illa vid sig och tycker det är obehagligt med ett sådant budskap där så många människor rör sig.

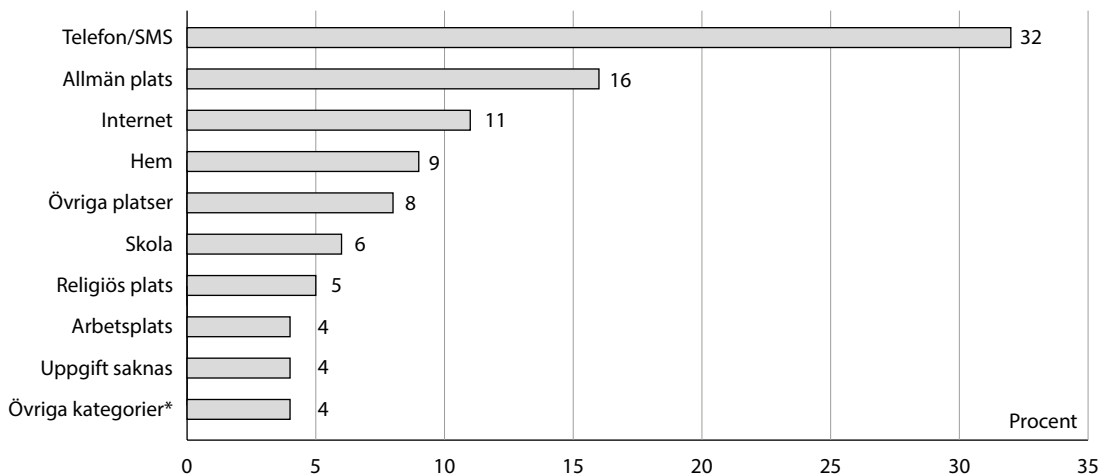
Brottsplats

Vanligast förekommande i polisanmälningarna var att ett antisemitiskt hatbrott begicks via telefon eller sms (32 procent), följt av på allmän plats (16 procent). Även internet och i eller i anslutning till den utsattas hem var vanliga brottsplatser (11 respektive 9 procent). Andelen brott begångna på internet har dock minskat jämfört med föregående år (från 25 procent år 2014 till 11 procent 2015).

Jämfört med år 2014 har andelen brott begångna via telefon eller sms ökat kraftigt (från 5 procent 2014 till 32 procent 2015). Brott via telefon eller sms var dessutom en vanligare brottsplats för det antisemitiska motivet jämfört med övriga hatbrottsmotiv (32 procent jämfört med 19 procent för andra antireligiösa och 9 procent i snitt för samtliga motiv). Detta kan förklaras av massutskick med antisemitisk karaktär, som uppmärksammades i polisanmälningarna från år 2015. Alla sms kunde härledas till samma telefonnummer och de utsatta verkade vara slumpmässigt utvalda över hela Sverige. Detta

resulterade i en kraftig ökning av antisemitiska anmälningar med brott via telefon eller sms, och det är därför möjligt att ökningen är tillfällig.

Figur 7B Andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter brottsplats, år 2015.

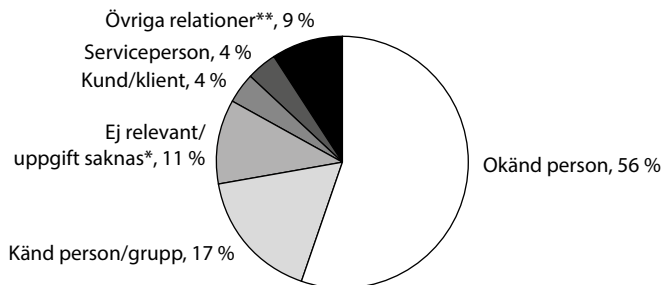

* I övriga kategorier ingår offentliga transporter, media, serviceställe och servering med alkohol.

Relation

I 56 procent av polisanmälningarna med antisemitiska motiv 2015 var gärningspersonen helt okänd för den utsatta personen. I en knapp femtedel (17 procent) av fallen var gärningspersonen känd till namn eller utseende av den utsatta, exempelvis genom att samma person brukade ropa okvädesord, eller att personen eller gruppen som stod bakom en viss webbsida, en text eller ett uttalande var känd.

Figur 7C Andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

** Övriga relationer består av före detta partner, vänner/bekanta, skolkamrat och granne.

Handlagda hatbrottsärenden

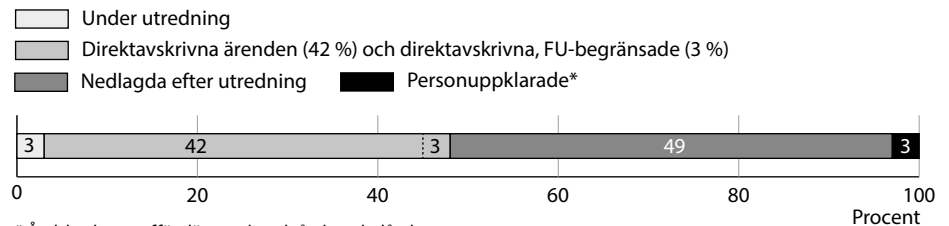
Statistiken över handlagda hatbrottsärenden med antisemitiska motiv utgår från de anmälningar som inkom till polisen 2014 och där Brå identifierade ett hatbrottsmotiv.¹⁶⁶ Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.

Mått på handläggning kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälningar med identifierat hatbrottsmotiv,¹⁶⁷ men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handläggning av hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”. Där förklaras även terminologin närmare.

Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 267 anmälningarna med antisemitiskt motiv som registrerades under 2014 och som handlades fram till och med den 30 april 2016 personupplärades 3 procent, varav alla gällde åtalsbeslut. Det är på samma nivå som förra året. Närmare hälften (49 procent) av anmälningarna lades ned efter utredning och nästan hälften (45 procent) direktavskrevs, det vill säga lades ned utan att en utredning hade inletts. Av de direktavskrivna ärendena utgjordes 3 procentenheter av FU-begränsade¹⁶⁸ ärenden. Den 30 april 2016 var 3 procent av anmälningarna fortfarande under utredning. En utredning inleddes i sammanlagt 55 procent av anmälningarna från år 2014;¹⁶⁹ föregående år var motsvarande andel 70 procent.

Figur 7D Andel handlagda hatbrottsanmälningar med antisemitiska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

Att andelen personupplärade anmälningar var låg kan för det här motivet hänga samman med den höga andelen obekanta gärningspersoner samt att vanliga brottstyper var sådana som av tradition är svårutredda och där det sällan finns något uppslag för polisen att följa upp. Det kan exempelvis vara att en okänd person skickar hotfulla sms, gör inlägg på anonyma internetforum eller utför antisemitiskt klotter.

¹⁶⁶ Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som har bedömts vara ett hatbrott.

¹⁶⁷ Huruvida polis och/eller åklagare har tagit hänsyn till ett möjligt hatbrottsmotiv går inte att svara på utifrån statistiken, eftersom det är Brå som har identifierat motiven i anmälningarna. Handläggningsstatistiken bör därför inte ses som beslut på hatbrottsärenden.

¹⁶⁸ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

¹⁶⁹ De 55 procenten bestod av 3 procentenheter personupplärning, 49 procentenheter nedlagda efter utredning samt 3 procentenheter under utredning.

8. Islamofobiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalssiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- Under 2015 identifierades uppskattningsvis knappt 560 anmälningar med ett islamofobiskt motiv. Det är nästan dubbelt så många anmälningar som 2011.
- De vanligaste brottstyperna var olaga hot/ofredande (44 procent) och hets mot folkgrupp (18 procent).
- Allmän plats var den vanligaste brottsplatsen (16 procent), men en jämförelsevis stor andel hatbrott skedde på internet (15 procent).
- I de flesta fallen (60 procent) var gärningspersonen obekant för den utsatta och i en dryg femtedel av fallen (22 procent) var gärningspersonen en ytlig bekant.
- Av de islamofobiska hatbrottsanmälningarna från år 2014 var 4 procent personupplärd den 30 april 2016, en ökning från det föregående året, då 1 procent var personupplärd inom uppföljningsperioden. En utredning påbörjades i drygt hälften av fallen.

Med islamofobiska hatbrott menas i denna rapport att en brottslig gärning lett till att en person, en grupp individer eller gruppen muslimer i allmänhet blivit kränkt på grund av sin muslimska tillhörighet. I huvudsak baseras bedömningen på målsägarens upplevelse, men även på anmälningsupptagarens uppfattning av händelsen och den kunskap som hatbrottsutredaren på Brå har kopplat till händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

För att ett hatbrott ska betraktas som islamofobiskt krävs dels att den utsatta är eller av gärningspersonen uppfattas vara muslim,¹⁷⁰ dels att gärningspersonen inte är muslim. Även personer som i sammanhanget kan sägas representera muslimer eller islam kan utsättas för hatbrott. Det gäller exempelvis en journalist som blir utsatt på grund av att han eller hon har skrivit om islamofobi, eller en politiker som arbetar med frågor som berör muslimer och som blir utsatt på grund av det. Det kan även gälla de fall där moskéer eller muslimska bönelokaler blir utsatta för skadegörelse.

I denna rapport definieras islamofobiska¹⁷¹ hatbrott på följande vis:

¹⁷⁰ I en studie från 2006 bedömde dåvarande Integrationsverket (nu Migrationsverket) att Sveriges muslimska befolkning uppgick till 100 000–400 000 personer, beroende på om enbart registrerade personer i samfund omfattas eller om även sekulära muslimer räknas med. Andra studier uppskattade vid samma tid den muslimska befolkningen till närmare 350 000 personer. Forum för Levande Historia (2006b, s. 8), Larsson (2006, s. 9). För en utförligare beskrivning av det islamofobiska motivet, se Brå (2016e).

¹⁷¹ Notera att islamofobi inte är en fobi i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för. En vidare diskussion om själva begreppet islamofobi finns att läsa i till exempel Borell (2012, s.15–17).

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot islam och muslimer, som aktiverar en reaktion mot islam, muslimsk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, muslimer eller representanter för muslimer eller islam.

Brott mellan sunni- och shiamuslimer

Det förekommer motsättningar mellan två inriktningar inom islam, sunni och shia, men brott dem emellan betraktas inte som islamofobiska. Brott som sker mellan sunni- och shiamuslimer och där ett av motiven bedömts vara den religiösa trosuppfattningen redovisas i stället under ”andra antireligiösa hatbrott” (se kapitel 10), eftersom det finns ett antireligiöst motiv men både målsägaren och gärningspersonen är muslimer.

Islamofobi i förhållande till främlingsfientlighet

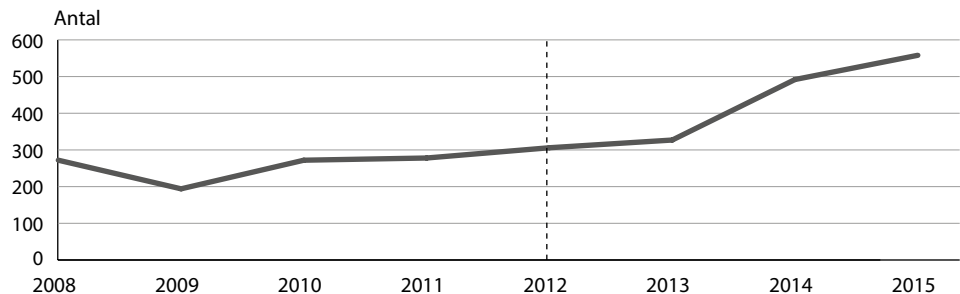
Islamofobiska motiv överlappar ofta främlingsfientliga motiv. För att ett motiv ska betraktas som islamofobiskt i denna statistik måste det framgå i polisanmälan att målsägarens muslimska tro eller tillhörighet spelat roll i sammanhanget. Framgår inte det, bedöms gärningen som allmänt främlingsfientlig. Det är alltså troligt att det främlingsfientliga motivet innehåller anmälningar som vid ytterligare utredning skulle kunna visa sig vara islamofobiska enligt Brås definition.

Utveckling av antalet polisanmälningar

År 2015 identifierades uppskattningsvis närmare 560 anmälningar där huvudbrottet hade ett islamofobiskt motiv. Det är en ökning med 101 procent jämfört med 2011.

Figur 8A visar att nivån av antalet polisanmälningar med islamofobiska motiv sjönk något mellan år 2008 till 2009, från drygt 270 till drygt 190 anmälningar. Sedan år 2010, då drygt 270 anmälningar identifierades, har trenden för antalet anmälningar med islamofobiskt motiv varit uppåtgående. År 2015 identifierades knappt 560 anmälningar, vilket är det högsta antalet hittills. Om det beror på att utsattheten ökat, på att fler polisanmäler eller på att polisen i större utsträckning uppmärksammar motivet i anmälningarna, går inte att säga enbart med hjälp av denna statistik.

Figur 8A Utveckling av antal anmälningar med identifierade islamofobiska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalssiffran uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

Brottsstruktur

De vanligaste brottstyperna för det islamofobiska motivet 2015 var olaga hot/ ofredande (44 procent) följt av hets mot folkgrupp (18 procent). Därefter följde skadegörelse/klotter och ärekränkning (14 respektive 12 procent). De två sistnämnda har ökat sedan föregående år, medan våldsbrott har minskat.

Bortsett från det antisemitiska motivet, som uppvisar högst andel hets mot folkgrupp (37 procent) har det islamofobiska motivet, tillsammans med det antiromska, en hög andel hets mot folkgrupp jämfört med övriga motiv (18 procent vardera, jämfört med 3–11 procent för övriga motiv). Andelen hets mot folkgrupp för det islamofobiska motivet har dock minskat påtagligt jämfört med föregående år, från 31 procent 2014 till 18 procent år 2015.

Tabell 8.1 Antal och andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	39	14	29	9	34	10	60	12	46	8	-23	18
Olaga hot/ofredande	123	44	134	44	152	46	197	40	247	44	25	101
Ärekränkning	38	14	39	13	28	9	34	7	68	12	100	79
Skadegörelse/klotter***	16	6	19	6	18	6	24	5	76	14	217	375
Hets mot folkgrupp	45	16	72	24	77	24	153	31	102	18	-33	127
Olaga diskriminering	6	2	2	1	6	2	10	2	6	1	-40	0
Övriga brott	11	4	10	3	10	3	14	3	12	2	-14	9
Summa	278	100	306	100	327	100	492	100	558	100	13	101

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

Härnäst följer exempel på hur typiska islamofobiska brott kan se ut, baserat på polisanmälningarnas fritexter.¹⁷² Ofta kan exemplen se snarlika ut, men detaljer i varje enskilt fall avgör om polisen väljer att rubricera den anmälda händelsen som olaga hot, ofredande eller ärekränkning å ena sidan, eller hets mot folkgrupp å den andra.

Olaga hot/ofredande

Som framgår i tabell 8.1 var olaga hot/ofredande den vanligaste brottstypen och stod för två drygt femtedelar (44 procent) av anmälningarna med islamofobiska motiv år 2015. Den vanligaste brottsplatsen för olaga hot/ofredande var allmän plats, följt av i eller i anslutning till den utsattas hem eller brott via telefon eller sms. I drygt hälften av fallen var gärningspersonen okänd. Så här skulle exempelvis ett ofredande med islamofobiskt motiv kunna se ut:

¹⁷² Samtliga exempel är typexempel och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är påhittade.

Nadia anmäler att ett gäng yngre pojkar stått utanför hennes bostad och ropat bland annat "terrorist" och "spöke". Nadia känner sig kränkt, eftersom hon tror att det beror på att hon bär slöja och för att hon är den enda muslimen i bostadsområdet. Hon tror att det är samma pojkar som vid tidigare tillfällen har ringt på hennes dörrklocka och sedan sprungit iväg.

Hets mot folkgrupp

I anmälningarna som rörde hets mot folkgrupp handlade flertalet av anmälningarna om brott som begåtts på internet, och i majoriteten av de fallen var gärningspersonen okänd. Ett typexempel på hets mot folkgrupp på internet kan se ut så här:

Anmälaren anger att hemsidan "Ut med muslimerna" uppmanar människor att "hjälpa till att utrota muslimerna från Sverige". Bland annat står det att en död muslim är en bra muslim, och i flera inlägg uppmanas människor att "agera" mot muslimer i sin närhet.

Skadegörelse/klotter

Merparten av denna kategori rörde händelser som inträffade på offentliga transporter, men det var även vanligt förekommande med framförallt skadegörelse på religiös plats. Det kan då gälla till exempel krossade fönster eller inristade ord och symboler med islamofobiskt budskap på en moské. I nästan alla fall var gärningspersonen okänd.

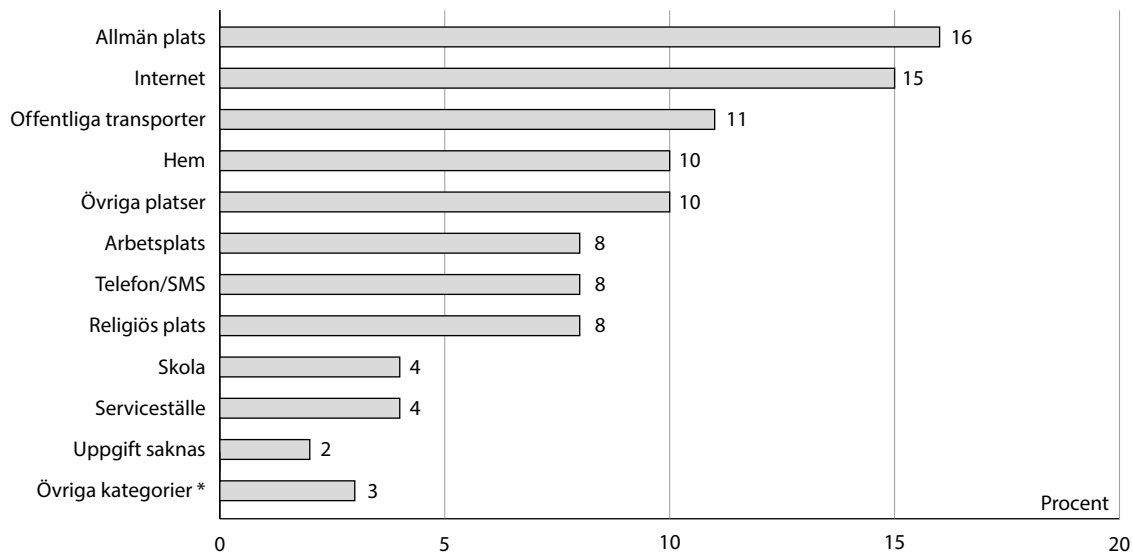
Ärekränkning

Brottstypen ärekränkning omfattar allt från förolämpning till grovt förtal. Förolämpning kan innebära att den utsatta blir kallad kränkande tillmälen, medan förtal kan innebära exempelvis spridande av lögnen om en person på grund av att denne är muslim.

Allmän plats och internet var vanliga brottsplatser vad gällde ärekränkning, följt av arbetsplats. Gärningspersonen var oftast okänd eller en granne.

Brottsplats

De vanligaste brottsplatserna för islamofobiska hatbrott i polisanmälningarna 2015 var allmän plats (16 procent), internet (15 procent) och inom offentlig transport (11 procent). I jämförelse med övriga hatbrottsmotiv var offentlig transport en något mer vanligt förekommande brottsplats för anmälningar med islamofobiskt motiv.

Figur 8B Andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter brottsplats, år 2015.

* I övriga kategorier ingår servering med respektive utan alkohol, asylboende och media.

Relation

Vid 60 procent av de identifierade islamofobiska hatbrottsanmälningarna 2015 var gärningspersonen obekant för den utsatta personen. I kategorin obekant ingår för den utsatta helt okända personer, servicepersoner (personer i myndighetsställning eller som arbetar i serviceyrken) samt kunder/klienter. I 22 procent av fallen var gärningspersonen en ytligt bekant, till exempel en till

Tabell 8.2 Antal och andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	36	6
Före detta partner	18	3
Släkt, vänner/bekanta*	18	3
Ytligt bekant	122	22
Granne	34	6
Kollega	12	2
Känd person/grupp	64	11
Skolkamrat	12	2
Obekant	333	60
Kund/Klient	22	4
Serviceperson	26	5
Okänd person	285	51
Ej relevant/Uppgift saknas*	66	12
Summa	558	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori

namn eller utseende känd person eller grupp, en granne, kollega eller skolkamrat. I en mindre del av anmälningarna (6 procent) var gärningspersonen en närstående. Jämfört med tidigare år är fördelningen ungefär densamma.

Handlagda hatbrottsärenden

Statistiken över handlagda hatbrottsärenden med islamofobiska motiv utgår från de anmälningar som inkom till polisen 2014 och där Brå identifierade ett hatbrottsmotiv.¹⁷³ Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälningar med identifierat hatbrottsmotiv,¹⁷⁴ men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, Samtliga motiv. Där förklaras även terminologin närmare.

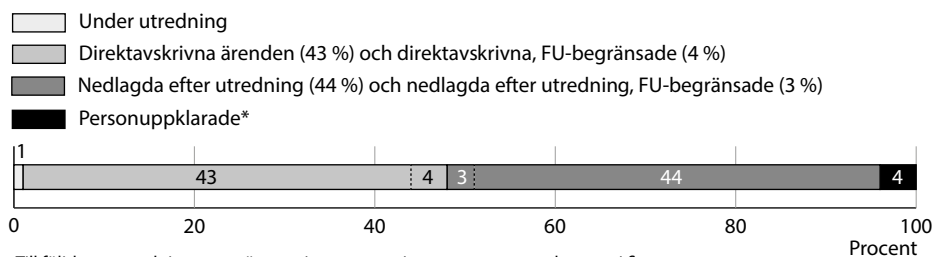
Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 492 anmälningarna med islamofobiskt motiv från 2014 var 4 procent personuppklarade den 30 april 2016, vilket var en ökning jämfört med föregående år, då 1 procent personuppklarades. Det är dock svårt att enbart utifrån den här statistiken dra slutsatser om vad skiftningar i personuppklaringen kan bero på.

Närmare hälften (47 procent) av ärendena lades ned efter utredning, varav 3 procentenheter FU-begränsades.¹⁷⁵ Lika stor andel av ärendena blev direktavskrivna, det vill säga lades ned utan att en utredning inleddes. Av dessa utgjorde FU-begränsade ärenden 4 procentenheter.

Av anmälningarna med islamofobiskt motiv som anmäldes 2014 var 1 procent under utredning när uttaget för handlagda brott gjordes sista april 2016.

Figur 8C Andel uppklarade hatbrottsanmälningar med islamofobiska motiv efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som klarats upp under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

Till följd av avrundningarna stämmer inte summeringen av procentenheterna i figuren.

* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

¹⁷³ Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som har bedömts vara ett hatbrott.

¹⁷⁴ Huruvida polis och/eller åklagare har tagit hänsyn till ett möjligt hatbrottsmotiv går inte att svara på utifrån statistiken, eftersom det är Brå som har identifierat motiven i anmälningarna. Handläggningsstatistiken bör därför inte ses som beslut på hatbrottsärenden.

¹⁷⁵ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

9. Kristofobiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalsfigurerna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- För första gången redovisas i år det kristofobiska motivet som ett eget kapitel.
- Under 2015 identifierades drygt 390 anmälningar med ett kristofobiskt motiv, vilket är i nivå med året innan, men en ökning med 140 procent jämfört med 2011.
- Kristofobiska hatbrott utgjordes främst av klotter/skadegörelse på kyrkor och församlingshem (48 procent) och olaga hot/ofredande (35 procent).
- Andelen obekant gärningsperson är betydligt högre för det kristofobiska motivet (65 procent) jämfört med övriga motiv, vilket hänger samman med den stora andelen skadegörelse/klotter på religiösa platser.
- Handlagda kristofobiska hatbrott redovisas tillsammans med andra antireligiösa hatbrott. Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då andra antireligiösa och kristofobiska hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel. Av de kristofobiska och andra antireligiösa hatbrotten som anmäldes 2014 personupplärdades 2 procent. En utredning bedrevs i 44 procent av anmälningarna och 56 procent var direktavskrivna, vilket innebär att ärendet lades ned utan att en utredning inleddes.

I följande kapitel beskrivs anmälningar där motivet till huvudbrottet bedömts vara kristofobiskt. Med kristofobiskt hatbrott avses i denna rapport att en brottslig gärning lett till att en person, en grupp individer eller gruppen kristna i allmänhet blivit kränkt på grund av sin religiösa tillhörighet. Även personer som kan uppfattas som representanter för kristendom kan utsättas. Exempelvis en fastighetsägare som hotas för att ha upplåtit en lokal till ett kristet samfund eller en politiker som utsätts för sitt arbete med frågor som berör kristna. Det kan även gälla de fall där kyrkor eller kristna församlingsgårdar blir utsatta för skadegörelse.

För att ett hatbrott ska betraktas som kristofobiskt krävs dels att den utsatta är eller av gärningspersonen uppfattas tillhöra en kristen trosinriktning, dels att gärningspersonen inte delar samma religion. I huvudsak baseras bedömningen på målsägarens upplevelse, men även på anmälningsupptagarens uppfattning av händelsen och den kunskap som hatbrottsutredaren på Brå har kopplat till händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

Vid jämförelse av statistik över tid är det värt att notera att kristofobiska hatbrott fram till 2011 redovisades i den kategori som då hette ”övriga antireligiösa” hatbrott.

I denna rapport definieras kristofobi¹⁷⁶ på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot kristendom och kristna som aktiverar en reaktion mot kristendomen, kristen egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, kristna eller representanter för kristna.

Bedömning av motiv vid klotter på kyrkor

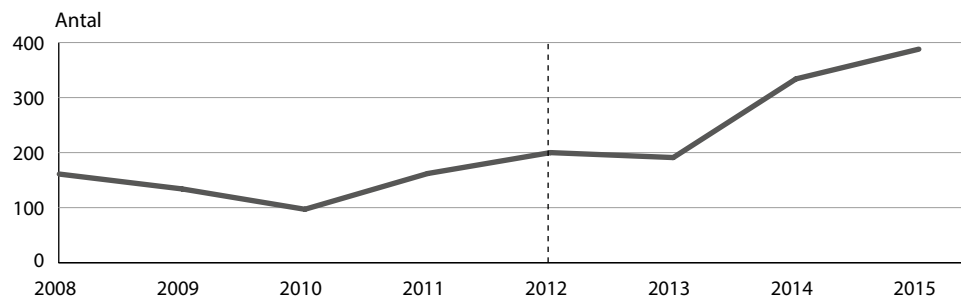
En stor del av anmälningarna med kristofobiskt motiv utgörs av klotter på och skadegörelse av kyrkor, kyrkogårdar och församlingshem, fall där gärningspersonen oftast är okänd. Klotter mot byggnader är vanligt i samhället, och kyrkan respekteras inte alltid som religiös symbol, utan kan av klottraren ses som en offentlig vägg vilken som helst. För att klottret ska bedömas som misstänkt hatbrott krävs antingen en kristofobisk kontext (exempelvis uppoch-nervända kors eller slagord), upprepad utsatthet eller att klottrats omfattning och omständigheterna i övrigt skapar misstanke om att målet inte är slumpmässigt valt.

Utveckling av antalet polisanmälningar

För 2015 identifierades uppskattningsvis knappt 390 anmälningar där huvudbrottet hade ett kristofobiskt motiv. Som synes i figur 9A uppvisar det kristofobiska motivet en tydligt ökande trendkurva.

Jämfört med 2010, då antalet anmälningar med identifierade kristofobiska motiv var som lägst, har antalet anmälningar nästan fyrdubblats fram till 2015 (från närmare 100 till uppskattningsvis knappt 390 anmälningar). Vad den kraftiga ökningen beror på är svårt att säga enbart utifrån den här statistiken. Det kan handla om faktiska förändringar i utsatthet, förändringar i anmälningsbenägenhet eller i vilken utsträckning polisen uppmärksammat det kristofobiska hatbrottsmotivet i anmälningarna. Sett till de senaste fem åren har antalet identifierade anmälningar med kristofobiska motiv ökat med 140 procent.

Figur 9A Utveckling av antalet anmälningar med identifierade kristofobiska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalsiffran uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

¹⁷⁶ Notera att kristofobi inte är en fobi i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

Brottsstruktur

Jämfört med övriga motiv sker en stor del av de kristofobiska hatbrotten, enligt anmälningarna, på distans. Närmare två tredjedelar sker via internet, telefon och sms eller genom klotter och skadegörelse. Den största delen (48 procent) utgjordes av skadegörelse/klotter mot främst kyrkor, kyrkogårdar och församlingshem, men drygt en tredjedel (35 procent) utgjordes av olaga hot/ofredande riktat mot enskilda kristna personer eller representanter för den kristna tron. Andelen våldsbrott var 8 procent år 2015, vilket är en lika stor andel som föregående år. Då våldsbrotten är få har andelen våldsbrott varierat mycket från år till år.

Tabell 9.1 Antal och andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter huvudbrottskategori, år 2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	22	14	4	2	8	4	26	8	32	8	23	45
Olaga hot/ofredande	62	38	68	34	63	33	117	35	137	35	17	121
Ärekränkning	10	6	8	4	-	-	6	2	10	3	67	0
Skadegörelse/klotter***	60	37	108	54	99	52	165	49	185	48	12	208
Hets mot folkgrupp	2	1	4	2	14	7	8	2	12	3	50	500
Olaga diskriminering	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	-	-
Övriga brott	6	4	8	4	6	3	10	3	10	3	-	67
Summa	162	100	200	100	191	100	334	100	388	100	16	140

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

- Inga observationer

Nedan ger vi exempel på hur typiska kristofobiska hatbrott kan se ut, baserat på anmälningarnas fritexter.¹⁷⁷ Ofta kan exemplen se snarlika ut, men detaljer i varje enskilt fall avgör om polisen väljer att rubricera den anmälda händelsen som olaga hot, ofredande eller ärekränkning å ena sidan, eller hets mot folkgrupp å den andra.

Skadegörelse/klotter

Den vanligaste brottstypen för kristofobiska hatbrott var skadegörelse och klotter. I en absolut majoritet av fallen (drygt 90 procent) var brottsplatsen en religiös plats, det vill säga kyrka, kyrkogård eller församlingshem. Nästintill samtliga fall av skadegörelse och klotter utfördes av en okänd gärningsperson.

Anmälaren uppger att en okänd gärningsperson har klottrat ett upp och nervänt kors på entrédörren till kyrkan med svart färg. Färgen går inte att tvätta bort.

¹⁷⁷ Samtliga exempel är typexempel och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är påhittade.

Olaga hot/ofredande

De flesta anmälda kristofobiska hatbrott avseende olaga hot/ofredande skedde via telefon eller sms, följt av på religiös plats eller övrig plats. Kategorin övriga platser utgörs av flera olika platser, exempelvis tvättstugor, campingplatser, andra personers hem eller kommunala och statliga samhällsinrättningar. Gärningspersonen var i det flesta fall okänd, följt av en till namn eller utseende känd person eller grupp.

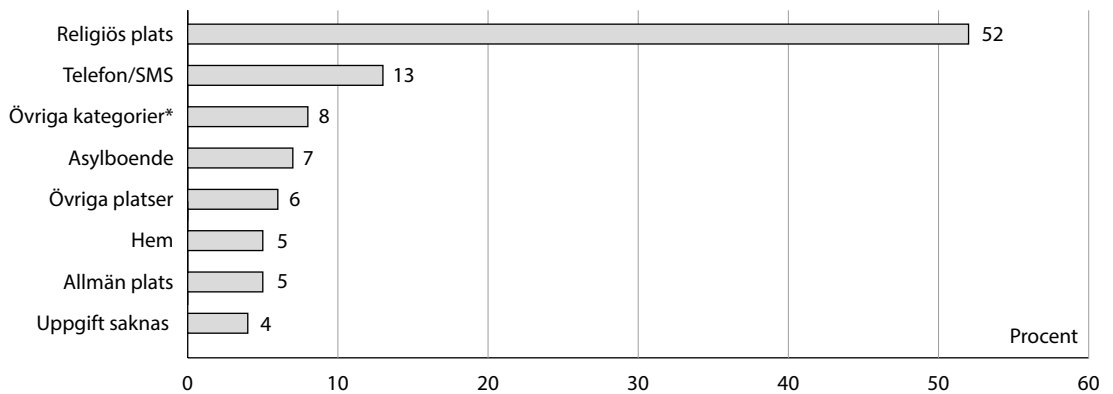
Hanna har mottagit flertal hot via sms av en okänd gärningsperson.

Hanna tror att hon har mottagit hoten på grund av att hon har konverterat till kristendom och känner stort obehag över situationen.

Brottsplats

De vanligaste brottsplatserna i anmälningar med identifierade kristofobiska motiv år 2015 var religiös plats (52 procent), följt av brott via telefon eller sms (13 procent). Kristofobiska hatbrott hade, liksom det andra antireligiösa motivet, en något större andel hatbrott på asylboende (7 respektive 10 procent) jämfört med övriga motiv, där andelen låg på 0–4 procent.

Figur 9B Andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter brottsplats, år 2015.

* Övriga kategorier består av arbetsplats, internet, offentliga transporter och skola.

Relation

I anmälningarna från 2015 var de flesta gärningspersoner (64 procent) helt okända för den utsatta, medan de i 15 procent av fallen var kända till namn eller utseende. Andelen okänd gärningsperson är hög för det kristofobiska motivet i jämförelse med övriga motiv, vilket till viss del hänger samman med den höga andelen skadegörelse/klotter på religiösa platser. I 9 procent av anmälningarna var gärningspersonen en närstående. Det kan handla om familj, släkt eller vänner som haft svårt att acceptera att den utsatta har konverterat till kristendomen eller en ingift person som blir utsatt för sin kristna tro av den nya partners släkt.

Tabell 9.2 Antal och andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	34	9
Gift/partner/sambo, släkt, vänner/bekanta*	28	7
Före detta partner	6	2
Ytligt bekant	80	21
Kollega/Skolkamrat*	6	2
Granne	14	4
Känd person/grupp	60	15
Obekant	253	65
Okänd person	249	64
Serviceperson	4	1
Ej relevant/Uppgift saknas*	20	5
Summa	388	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

Handlagda hatbrottsärenden

Handlagda kristofobiska hatbrottsärenden redovisas tillsammans med andra antireligiösa hatbrott. Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då andra antireligiösa och kristofobiska hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel, till följd av ett lågt antal anmälningar med andra antireligiösa motiv.

Statistiken över handlagda hatbrottsärenden avseende kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott utgår från de anmälningar (huvudbrottet) som inkom till polisen 2014. Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälda hatbrott, men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, Samtliga motiv. Där förklaras även terminologin närmare.

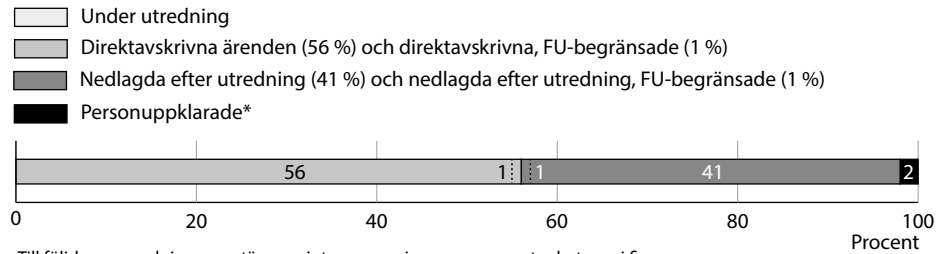
Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 488 kristofobiska och andra antireligiösa hatbrottsanmälningarna som inkom år 2014 var 2 procent personupplärade den 30 april 2016. Drygt två femtedelar (42 procent) var nedlagda efter utredning, varav 1 procent-enhet utgjordes av FU-begränsade¹⁷⁸ ärenden. Mer än hälften (57 procent) direktavskrevs, vilket är en högre andel jämfört med övriga motiv, men som är en effekt av det stora antalet skadegörelse/klotter på religiösa platser för det

¹⁷⁸ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

kristofobiska motivet. Av de direktavskrivna ärendena bestod 1 procentenhet av FU-begränsade ärenden.

Figur 9C Andel handlagda hatbrottsanmälningar med identifierade kristofobiska och andra antireligiösa motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

10. Andra antireligiösa hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalsiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- För första gången redovisas i år kategorin andra antireligiösa hatbrott i ett eget kapitel.
- Under 2015 identifierades uppskattningsvis drygt 330 anmälningar där motivet rörde andra antireligiösa hatbrott. Det är en ökning med 114 procent jämfört med år 2014.
- Det vanligaste brottet för kategorin andra antireligiösa hatbrott år 2015 var olaga hot/ofredande (70 procent) följt av våldsbrott (11 procent).
- De vanligaste brottsplatserna var brott via telefon eller sms (19 procent), i eller i anslutning till den utsattas hem (16 procent) och internet (12 procent).
- Gärningspersonen var i det flesta fall obekant (43 procent). I närmare en femtedel av fallen (17 procent) var gärningspersonen en närstående, vilket är en hög andel jämfört med övriga motiv.
- Handlagda andra antireligiösa hatbrott redovisas tillsammans med kristofobiska i kapitlet om *Kristofobiska hatbrott* (kapitel 9). Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då andra antireligiösa och kristofobiska hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel.

I följande kapitel beskrivs anmälningar där motivet till huvudbrottet bedömts vara antireligiöst. Notera dock att den judiska, kristna och muslimska tron inryms i definitionerna av antisemitism, kristofobi respektive islamofobi.

Andra antireligiösa hatbrott avser andra fall än dem som redan finns redovisade (se respektive kapitel för islamofobiska, antisemitiska och kristofobiska hatbrott) där den utsattas religion eller trosuppfattning haft betydelse för gärningspersonens agerande. Det kan handla om anmälningar där en person, en grupp individer eller en grupp i allmänhet har blivit utsatt för brott på grund av sin religiösa tillhörighet, utan att det framgått ytterligare information som lett till att anmälan har kunnat kodas som islamofobiskt, antisemitiskt eller kristofobiskt hatbrott. Det kan även handla om personer som blir utsatta på grund av att de tillhör någon annan religion utöver islam, judendom eller kristendom, exempelvis buddhism, hinduism eller yazdanism.

Andra antireligiösa hatbrott innefattar även fall där den utsatta och gärningspersonen tillhör samma religion (exempelvis islam eller kristendom) men där den utsatta blir utsatt för brott på grund av att de har olika religiösa synsätt (exempelvis brott mellan sunni- och shiamuslimer eller mellan katoliker och protestanter). Även personer som kan uppfattas som representanter för en viss religion eller trosinriktning, annat än judendom, kristendom eller islam, kan

utsättas. Det kan handla om en fastighetsägare som hotas för att ha upplåtit en lokal till ett religiöst samfund, eller en journalist som utsätts för att ha skrivit reportage om en trosinriktning.

För att ett hatbrott ska betraktas som antireligiöst krävs dels att den utsatta tillhör, eller uppfattas tillhöra, en viss religiös trosinriktning, tolkning eller trosuppfattning. Det krävs även att gärningspersonen *inte* delar samma trosinriktning, tolkning eller trosuppfattning. Begreppet trosuppfattning tolkas i det här sammanhanget i vid betydelse, exempelvis kan även ateister eller anhängare av healing eller falungong utsättas på grund av sin trosuppfattning om det är den som tycks ha motiverat gärningspersonen.

I huvudsak baseras bedömningen på målsägarens upplevelse, men även på anmälningsupptagarens uppfattning av händelsen och den kunskap som hatbrottsutredaren på Brå har kopplat till händelsen, exempelvis genom relaterade anmälningar.

Vid jämförelse av statistik över tid är det värt att notera att andra antireligiösa hatbrott redovisades även tidigare, men då tillsammans och i den kategori som fram till 2011 hette ”övriga antireligiösa” hatbrott.

I denna rapport definieras andra antireligiösa hatbrott på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot en religion/trosuppfattning och personer som tillhör religionen/trosuppfattningen, förutom islam, judendom eller kristendom, och som aktiverar en reaktion mot religionen/trosuppfattningen, dess egendom eller institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas tillhöra, en religion/trosuppfattning eller som är, eller uppfattas vara, representanter för denna.

Begreppet andra antireligiösa hatbrott

Begreppet och definitionen av andra antireligiösa hatbrott är inte helt rättvisande för en del brott som inkluderats i kategorin. Det gäller anmälningar relaterade till fall där den utsatta har blivit utsatt för brott på grund av att denna *inte* delar samma religion eller trosuppfattning som gärningspersonen, eller inte utövar eller tolkar religionen eller trosuppfattningen på det sätt som gärningspersonen vill att den utsatta ska göra. Brottet handlar då om hatbrott med religiöst förtecken, motiverat av en viss religiös tolkning snarare än om ett antireligiöst hatbrott riktat mot en specifik religion eller trosuppfattning. Begreppet andra antireligiösa hatbrott har dock fått kvarstå tills vidare, eftersom motivet är en samlingskategori för en mängd olika hatbrott, med både antireligiösa och övriga religiösa förtecken.

Andra antireligiösa anmälningar år 2015

År 2015 innefattade andra antireligiösa hatbrott till största delen brott som, enligt anmälan, har haft ett religiöst motiv, utan att det framgånget ytterligare information som lett till att anmälan kunnat kodas som islamofobiskt, antisemitiskt eller kristofobiskt. En stor andel utgjordes även av brott baserat på att den utsatta *inte* ”uttrycker” sin religion enligt vad gärningspersonen anser vara ett korrekt religiöst uttryck. Det kan exempelvis handla om en muslimsk

kvinnor som utsätts för brott på grund av att hon inte vill bära slöja, eller att den utsatta inte är tillräckligt religiös enligt gärningspersonen.

En del av anmälningarna med andra antireligiösa motiv avser brott baserade på konflikter mellan olika religiösa synsätt (exempelvis mellan sunni- och shiamuslimer), att personer utsätts för brott på grund av att de har konverterat¹⁷⁹ (utan att det i anmälan framgår till vilken religion) eller att personer genom hot tvingats konvertera.

I ungefär en femtedel av de andra antireligiösa anmälningarna uttryckte den utsatta att gärningspersonen sympatiserade med grupper så som IS/ISIS eller Al-Qaida. Då informationen i anmälningarna är begränsad, går det inte att tyda om gärningspersonen verkligen tillhörde IS/ISIS eller Al-Qaida, eller om personen snarare använde dessa namn för att inge fruktan och på så sätt förstärka den utsattas upplevelse av hotet. Dessa anmälningar kunde innefatta allt från allmänt klotter/skadegörelse på allmän plats där gärningspersonen genom hot förespråkar underkastelse till islam, till hot eller ofredande mot religiösa minoriteter eller grupper som, efter att ha tvingats lämna sitt hemland på grund av sin tro, blir fortsatt utsatta efter att de bosatt sig i Sverige.

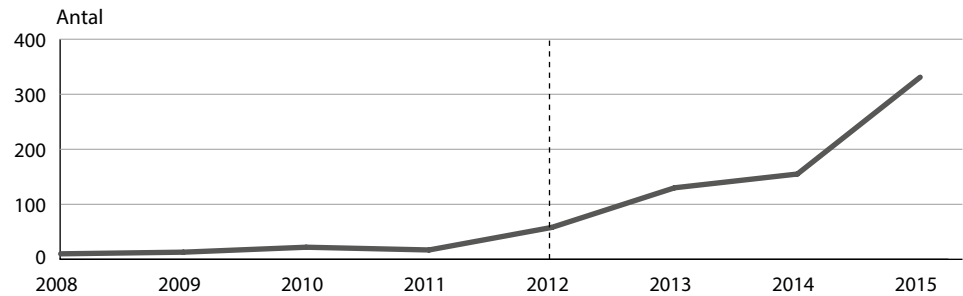
Utveckling av antalet polisanmälningar

För 2015 identifierades uppskattningsvis drygt 330 anmälningar där motivet rörde andra antireligiösa hatbrott. Som synes i figur 10A uppvisar motivet en tydligt ökande trendkurva.

Anmälningar avseende andra antireligiösa hatbrott har fortsatt att öka årligen sedan 2011, från knappt 20 till uppskattningsvis drygt 330 anmälningar 2015. Jämfört med år 2014 har antalet anmälningar med antireligiösa hatbrott ökat med 114 procent. Eftersom motivet rör relativt lågt antal anmälningar, som därmed innebär att variation mellan olika år får ett stort genomslag i statistiken, bör resultaten tolkas med försiktighet.

Det är svårt att veta vad ökningen sedan 2014 beror på utifrån den här statistiken. Det kan handla om förändringar i anmälningsbenägenhet, en ökad utsatthet, eller att polisen har blivit bättre på att specificera det antireligiösa motivet i polisanmälan. Jämfört med övriga motiv var dock antalet anmälningar där brottsplatsen var asylboende högst för det andra antireligiösa motivet år 2015 (10 procent jämfört med övriga motiv där motsvarande siffra låg mellan 0–7 procent). Det går därför inte att utesluta att även det ökade flyktingmottagandet år 2015 med olika religiösa grupper eller minoriteter, varav en del i konflikt med varandra i hemlandet, kan ha en inverkan på det ökade antalet polisanmälningar med andra antireligiösa motiv. Det kan handla om konflikter mellan personer med olika religioner utan att det framgår vilka religioner det handlar om, eller mellan personer med olika uppfattningar om hur religion ska uttryckas.

¹⁷⁹ När det gäller konvertiteter är det i vissa fall svårt att veta om det bakomliggande motivet är att den utsatta personen har lämnat en religion snarare än att den har valt en annan.

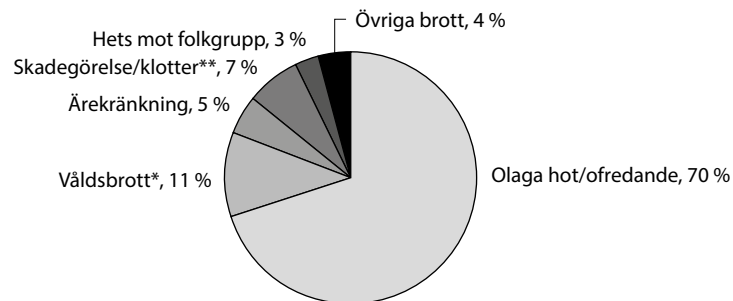
Figur 10A Utveckling av antalet anmälningar med andra antireligiösa motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalsciffran uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

Brottsstruktur

De vanligaste brotten för kategorin andra antireligiösa hatbrott var olaga hot/ofredande (70 procent) och våldsbrott (11 procent), följt av skadegörelse/klotter (7 procent). Jämfört med föregående år har andelen våldsbrott minskat avsevärt, från 23 procent år 2014 till 11 procent 2015, men andelen andra antireligiösa våldsbrott har dock varierat kraftigt genom åren vilket är vanligt vid kategorier som utgörs av lågt antal anmälningar. Andelen olaga hot/ofredande har ökat med 8 procentenheter, men denna skillnad är inte statistiskt signifikant.

Det andra antireligiösa motivet har en stor andel olaga hot/ofredande jämfört med övriga motiv, där motsvarande siffra låg på 35–46 procent år 2015.

Figur 10B Andel anmälningar med identifierade andra antireligiösa motiv efter huvudbrottskategori, år 2015.

* I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänstemän.

** Sammanslagen kategori

Nedan ger vi exempel på hur typiska andra antireligiösa hatbrott kan se ut, baserat på anmälningarnas fritexter.¹⁸⁰ Ofta kan exemplen se snarlika ut, men detaljer i varje enskilt fall avgör om polisen väljer att rubricera den anmälda händelsen som olaga hot, ofredande eller ärekränkning å ena sidan, eller hets mot folkgrupp å den andra.

¹⁸⁰ Samtliga exempel är typexempel och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är påhittade.

Olaga hot/ofredande

Det var vanligast att olaga hot/ofredande förmedlades via telefon eller sms, följt av att brottet inträffade i eller i anslutning till den utsattas hem eller på internet. Gärningspersonen var främst okänd för den utsatta, men det var även relativt vanligt förekommande att gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp.

Mattias har fått ett hotfullt sms med religiöst budskap. Mattias vet inte vem som skickade det men upplever obehag, då han tror att han har fått det på grund av sin trosbekännelse.

Våldsbrott

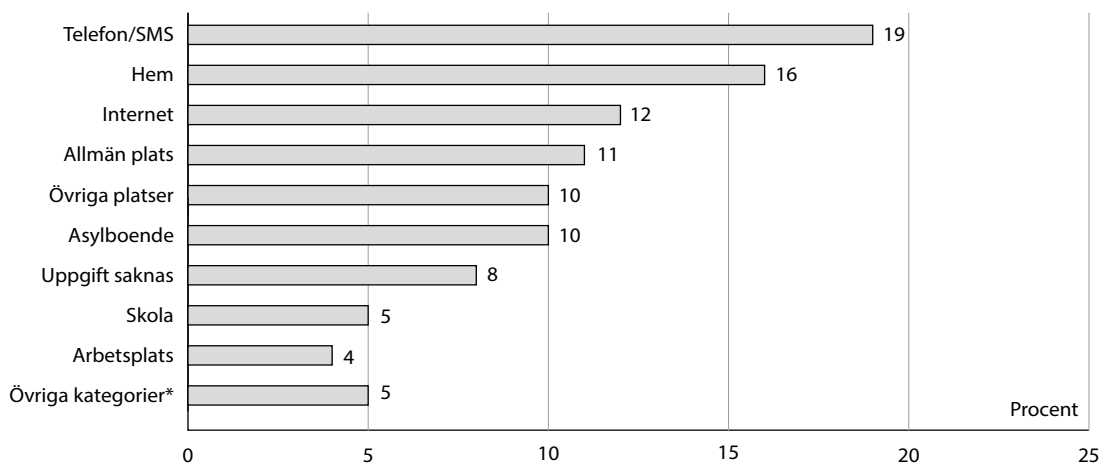
Andra antireligiösa våldsbrott skedde till största delen på asylboenden, följt av på allmän plats, och det var allra vanligast att gärningspersonen var en till namn eller utseende känd person eller grupp.

Amir anmäler att han har blivit misshandlad av en man som bor på samma asylboende som Amir. Mannen ska ha slagit honom i huvudet med en knytnäve. Amir uppger att slagsmålet grundar sig i en långvarig konflikt mellan parterna till följd av att de har olika trosinriktningar inom islam (sunni- respektive shiamuslim).

Brottsplats

De flesta hatbrott i polisanmälningarna med andra antireligiösa motiv skedde via telefon eller sms (19 procent), i eller i anslutning till den utsattas hem (16 procent) samt via internet (12 procent). Som tidigare nämnts hade andra antireligiösa hatbrott en större andel hatbrott som begicks på asylboende (10 procent) jämfört med övriga motiv (där motsvarande andel låg mellan 0 och 7 procent). Kategorin asylboende kan innefatta både hatbrott mot boendet eller mot asylsökande av någon utomstående, och hatbrott sinsemellan personer som bor eller arbetar på asylboendet.

Figur 10C Andel anmälningar med identifierade andra antireligiösa motiv efter brottsplats, år 2015.

* I övriga kategorier ingår offentliga transporter, religiös plats samt serviceställe.

Relation

Vad gäller relationen mellan den utsatta och gärningspersonen för de andra antireligiösa hatbrotten, var det enligt anmälningarna vanligast att gärningspersonen var helt okänd (35 procent), men även att gärningspersonen var känd till namn eller utseende (28 procent) eller en släkting (6 procent). Sammantaget var gärningspersonen en närstående¹⁸¹ i närmare en femtedel av anmälningarna med andra antireligiösa motiv (17 procent), vilket är en stor andel jämfört med övriga motiv. Likaså är andelen gärningspersoner som är känd för den utsatta högre för det antireligiösa motivet jämfört med övriga motiv. Värt att notera är dock att det rör sig om låga tal, varför resultaten ska tolkas med försiktighet.

Tabell 10.1 Antal och andel anmälningar med identifierade antireligiösa motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	56	17
Gift/partner/sambo	10	3
Före detta partner	16	5
Släkt	20	6
Vänner/bekanta	10	3
Ytligt bekant	116	35
Granne	14	4
Kollega	4	1
Känd person/grupp	94	28
Skolkamrat	4	1
Obekant	142	43
Kund/Klient	10	3
Serviceperson	16	5
Okänd person	116	35
Uppgift saknas	16	5
Summa	331	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Handlagda hatbrottsärenden

Handlagda andra antireligiösa hatbrott redovisas tillsammans med kristofobiska i kapitlet Kristofobiska hatbrott (kapitel 9). Detta beror på att handlagda hatbrott avser anmälningar som inkom till polisen år 2014, då andra antireligiösa och kristofobiska hatbrott fortfarande redovisades tillsammans i ett och samma kapitel, till följd av lågt antal anmälningar med antireligiöst motiv.

¹⁸¹ I närstående ingår kategorierna gift/partner/sambo, före detta partner, släkt och vänner/bekanta.

11. Hatbrott mot sexuell läggning

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalsiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades uppskattningsvis lite drygt 600 hatbrottsanmälningar med sexuell läggning som motiv. Av dessa hade knappt 580 anmälningar ett homofobiskt motiv.
- De vanligaste brottstyperna var olaga hot/ofredande (45 procent), ärekränkning (23 procent) och våldsbrott (18 procent).
- Hatbrott på allmän plats var vanligt när motivet rörde sexuell läggning.
- Av de identifierade anmälningarna med hatbrott riktade mot sexuell läggning år 2014 personupplärdades 3 procent. En utredning inleddes i 55 procent av fallen.

Hatbrott mot sexuell läggning kan ta sig flera uttryck, från kränkande öknamn till grova misshandelsfall. Gemensamt är att en brottslig gärning lett till att en person, en grupp individer eller gruppen homosexuella, bisexuella eller heterosexuella i allmänhet blivit kränkt på grund av sin sexuella läggning. Forskning har visat att personer som är öppet homosexuella eller bisexuella kan vara mer sårbara för brott.¹⁸² Av dem som har blivit utsatta visade en undersökning på 1990-talet att uppskattningsvis en fjärdedel anmälde händelsen till polisen.¹⁸³ Studier har dessutom visat att homosexuella män som utsätts för hatbrott polisanmäler brott i dubbelt så stor utsträckning som homosexuella kvinnor.¹⁸⁴

Redovisningen reflekterar en neutral lagstiftning

Straffskärpningsregeln¹⁸⁵ anger att det som en försvårande omständighet vid bedömning av straffvärdet ska beaktas

om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Lagtexten pekar därmed inte ut en viss sexuell läggning som föremål för hatbrott, utan tar sikte på att den som utsätts på grund av sin sexuella läggning,

¹⁸² Tiby och Lander (1996), Tiby (1999, s. 171 eller 2000) och Norrhem et al. (2008, s. 157).

¹⁸³ Tiby (1999, s. 207).

¹⁸⁴ Tiby (1999, s. 206).

¹⁸⁵ Brottsbalken 29 kap. 2 § punkt 7.

oavsett vilken, utsätts för ett hatbrott. Hatbrottsstatistiken inkluderar därmed brott mot homosexuella, bisexuella och heterosexuella.

I realiteten utgörs emellertid statistiken över hatbrott mot sexuell läggning till 94–98 procent av brott mot homosexuella, medan i princip hela den resterande andelen utgörs av brott mot bisexuella.

Homofobiska och bifobiska hatbrott

De som kan komma att utsättas för homofobiska hatbrott är dels personer som *är* eller som gärningspersonen *uppfattar* vara homosexuella, dels personer som gärningspersonen uppfattar *representerar* homosexuella. Exempelvis journalister, politiker eller deltagare på Pridefestivaler. Motsvarande gäller för dem som kan komma att utsättas för bifobiska hatbrott. Exempelvis räknas hot eller skadegörelse mot Pride-event och föreningar engagerade i HBTQ-frågor som homofobiska hatbrott i statistiken. Även om dessa event och föreningar innefattar personer av olika sexuella läggningar, könsuttryck och könsidentiteter kodas hatbrottet som homofobiskt om inget annat specifikt motiv framgår.

Det går att anta att hatbrott som har riktats mot personer som är bisexuella har identifierats som homofobiska i statistiken eftersom det i få anmälningar uttalat framgår huruvida den utsatta är eller gärningspersonen har uppfattat den utsatta som bisexuell. En vanlig beskrivning i anmälningarna är att ”NN utsattes på grund av sin sexuella läggning”, men eftersom det inte framgår vilken leder det till att händelsen klassificeras som homofobisk i statistiken.

I denna rapport definieras homofobiska och bifobiska¹⁸⁶ hatbrott på följande vis:

*Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller institution, på grund av sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, homo- och bisexuella eller representanter för homo- och bisexuella.*¹⁸⁷

Hatbrott mot heterosexuella

I denna rapport definieras hatbrott mot heterosexuella på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller institution, på grund av sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, heterosexuella eller representanter för heterosexuella.

Inledningsvis i kapitlet diskuteras hur kategorierna i detta kapitel förhåller sig till den neutrala straffskärpningsregeln.

Utveckling av antalet polisanmälningar

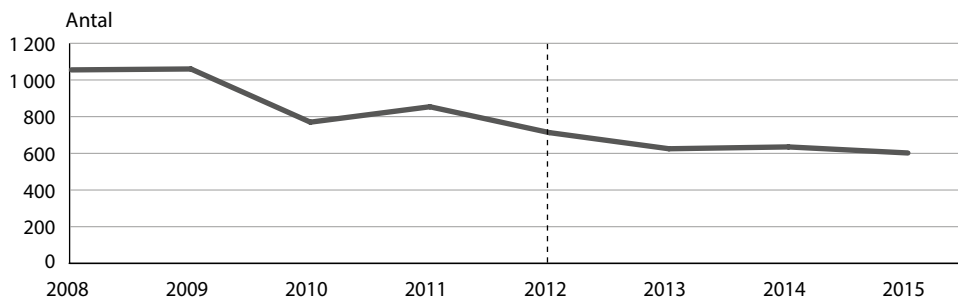
Under 2015 identifierades uppskattningsvis lite drygt 600 anmälningar där huvudbrottet bedömdes ha ett motiv som grundar sig på sexuell läggning.

¹⁸⁶ Notera att homofobi och bifobi inte är fobier i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

¹⁸⁷ Definitionen förändrades år 2008 när hatbrottsdefinitionen utvidgades. Se mer i metodkapitlet, kapitel 3.

Närmare 580 av dessa hade ett homofobiskt motiv.¹⁸⁸ Antalet anmälningar med identifierat hatbrottsmotiv mot sexuell läggning var 30 procent lägre än 2011.

Figur 11A Utveckling av antal identifierade anmälningar med hatbrott där motivet var sexuell läggning, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalsciffran uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

Definitionen av vad som är ett hatbrott på grund av sexuell läggning ändrades 2008. Förutom hatbrott mot homosexuella ingår efter definitionsförändringen även hatbrott mot bisexuella och heterosexuella samt representanter.

Sedan 2009, då 1 060 anmälningar identifierades, har antalet identifierade hatbrottsanmälningar med sexuell läggning som motiv sjunkit kraftigt. Nedgången sedan 2009 är intressant eftersom ämnet hatbrott numera är ett obligatoriskt inslag i polisutbildningen, med bland annat fokus homofobiska hatbrott. På flera håll i landet har polisen utökat sin samverkan med kommuner och ideella organisationer för att informera om och förebygga hatbrott, skapa förtroende samt öka anmälningsbenägenheten. Det är exempelvis numera vanligt att polisen medverkar i Pridefestivaler runt om i landet.

Fokus på homofobiska hatbrott, både i polisens utbildning och i arbetet med att skapa förtroende för att öka anmälningsbenägenheten, borde sammantaget ha lett till att Brå identifierar fler anmälningar med möjliga homofobiska motiv. I stället är utvecklingen tvärtom.

Det kan därför vara värt att reflektera över att både nationella och internationella attitydundersökningar visar på en positiv utveckling avseende svenskars syn på homosexuella personer. En attitydundersökning bland ungdomar, utförd av Forum för levande historia, visade en betydande förändring i positiv riktning mellan 2003 och 2009.¹⁸⁹ En rapport från Ungdomsstyrelsen 2008 visade att bland 15 länder var Sveriges befolkning mest positivt inställd till homosexuella och att unga var mer positiva än äldre.¹⁹⁰ World Values Survey, ett internationellt forskningsprojekt som i vågor undersöker attityder över hela världen, visar att Sveriges inställning gentemot homosexuella stadigt blivit mer

¹⁸⁸ Se tabell 5.1 i kapitel 5 för skattat antal hatbrott, dels för sexuell läggning generellt, dels med homofobiskt motiv. I tabellen finns även uppgifter för tidigare år redovisade.

¹⁸⁹ Forum för levande historia (2008, s. 62f).

¹⁹⁰ Ungdomsstyrelsen (2008, s.76).

positiv både i längre och kortare perspektiv, även om de senaste två mätvägarna (2005–2009 och 2010–2014) visade likartade resultat.¹⁹¹

Det är samtidigt värt att notera att nivån för den självrapporterade utsattheten för homofobiska hatbrott ligger oförändrad enligt NTU, en undersökning som i många avseenden ger en bättre bild av utsatthet i befolkningen överlag än studier av polisanmälningar.¹⁹²

Brottsstruktur

I anmälningarna från 2015 var det något vanligare att brottet skedde på distans (till exempel via internet, telefon eller sms) än att gärningspersonen hotat, ofredat eller uttalat kränkningar mot den utsatta personen i hans eller hennes omedelbara närhet, utan att fysisk kontakt förekom. De vanligaste brotten i identifierade hatbrottsanmälningar mot sexuell läggning år 2015 var olaga hot/ofredande (45 procent) följt av ärekränkning och våldsbrott (23 respektive 18 procent). Andelen våldsbrott har sjunkit något de senaste fem åren, från 22 procent år 2011 till 18 procent 2015. Under samma period har andelen ärekränkning ökat, från 17 procent 2011 till 23 procent 2015.

Vid en jämförelse med övriga hatbrottsmotiv kan noteras att sexuell läggning uppvisar en högre andel ärekränkning.

Tabell 11.1 Antal och andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.

Brottskategori	2011		2012*		2013*		2014*		2015*		Förändring jämfört med 2014, i %	Förändring jämfört med 2011, i %
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%		
Våldsbrott**	189	22	163	23	93	15	111	17	108	18	-3	-43
Olaga hot/ofredande	405	47	287	40	306	49	330	52	271	45	-18	-33
Ärekränkning	146	17	143	20	112	18	119	19	137	23	15	-6
Skadegörelse/klotter***	66	8	76	11	79	13	52	8	54	9	4	-18
Hets mot folkgrupp	13	2	25	4	20	3	14	2	20	3	43	54
Olaga diskriminering	13	2	8	1	0	0	4	1	6	1	50	-54
Övriga brott	22	3	10	1	14	2	6	1	6	1	0	-73
Summa	854	100	713	100	625	100	635	100	602	100	-5	-30

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2 i respektive års rapport.

** I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman. Fram till 2011 även enstaka fall av fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och våldtäkt.

*** Sammanslagen kategori.

För att få en bild av hur hatbrott mot sexuell läggning kan se ut ges här några fallbeskrivningar, baserade på information ur polisanmälningarnas fritexter.¹⁹³

¹⁹¹ Jämförelser går att göra i fyraårsintervaller från början av 90-talet; dessförinnan finns uppgifter från första vägen 1981–1984. World Values Survey har sitt sekretariat på svenska Institutet för Framtidsstudier och publicerar alla data på sin webbsida: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

¹⁹² Se kapitel 4 om självrapporterad utsatthet för hatbrott.

¹⁹³ Samtliga exempel är typexempel och baseras inte på en specifik anmälan. Namn och platser är påhittade.

Olaga hot/ofredande

Andelsmässigt var olaga hot/ofredande den vanligaste brottskategorin bland hatbrottsanmälningar där sexuell läggning identifierats som motiv. Det kan röra sig om allt från trakasserier till dödshot. I anmälningarna från 2015 skedde de flesta olaga hot/ofredanden via telefon eller sms, men det var även vanligt på internet samt i eller i anslutning till den utsattas hem. Gärningspersonen var oftast helt okänd eller känd till namn eller utseende. Ett exempel på ofredande i den utsattas hem:

Mikaela vill anmäla att en okänd person har ringt hem till henne och hennes flickvän vid upprepade tillfällen ända sedan Mikaelas flickvän flyttade in i lägenheten. Ibland stönar mannen och frågar efter detaljer i deras sexliv. Andra gånger är mannen aggressiv och säger att bögtjejer är äckliga.

Ärekränkning

Ärekränkning innebär allt från att bli kallad kränkande öknamn till grovt förtal. I den absoluta majoriteten av anmälningarna begicks brotten på internet. Gärningspersonen var oftast helt okänd eller känd till namn eller utseende. Ärekränkning på internet kan se ut enligt följande:

Okänd person har skickat privata meddelanden till målsägaren via Facebook. I meddelandena står bland annat "Böggjävvel, du är så jävla äcklig och ful!"

Våldsbrott

Andelen anmälda våldsbrott har sjunkit något under de senaste fem åren men är fortfarande en av de tre vanligaste brottstyperna. De begås oftast på allmän plats och gärningspersonen är oftast okänd. En händelse kan exempelvis gå till så här:

Per och Mats hade varit ute och dansat på en klubb. På väg till tunnelbanan gick de hand i hand. De stannade till och kysstes då det kom fram ett gäng unga män som kallade Per och Mats för "äckliga bögar". Tre män ur gänget höll fast Per medan de andra två slog Mats i magen flera gånger innan de sprang iväg.

Skadegörelse/klotter

Skadegörelse och klotter kan vara riktade direkt mot en person, mot symboler eller organisationer, eller vara kränkande för homo-, bi- eller heterosexuella i allmänhet. Bland anmälningarna syns exempel där bilar repas, cykeldäck punkteras, regnbågsflaggor sprayas eller det finns klotter om "böggjävlar" på allmän plats. Följande är en illustration av hur en händelse kan se ut:

Någon har under natten vandaliserat RFSL:s lokal genom att kasta in stenar genom flera glasrutor och klottra på fasaden. Det står bland annat "Jävla fikusar" på flera ställen.

Olaga diskriminering

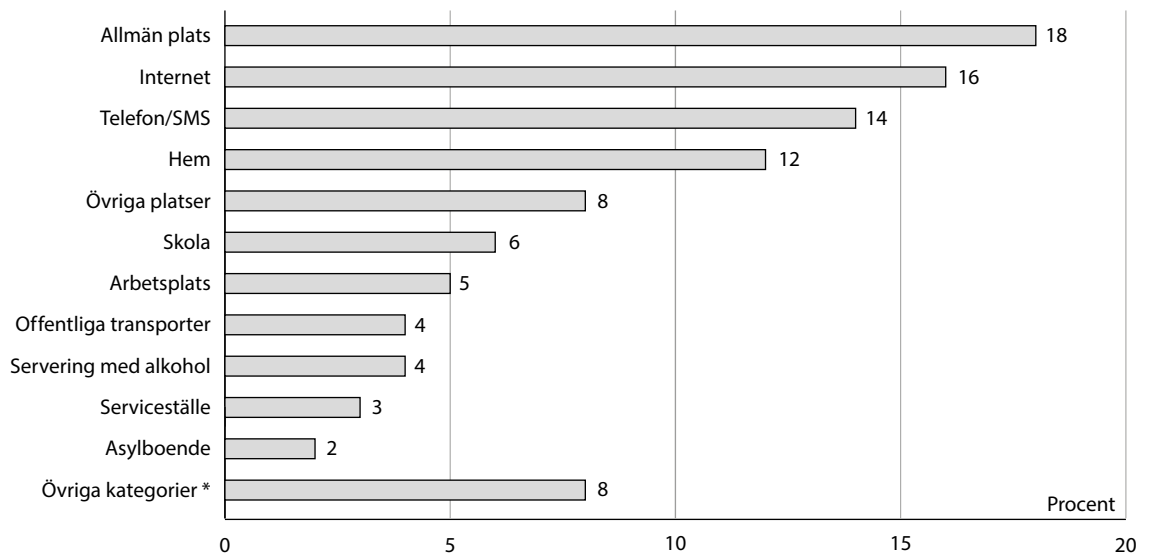
Förutom att anmäla brottet olaga diskriminering till polisen kan enskilda personer anmäla fall av diskriminering enligt den civilrättsliga diskrimineringslagen till Diskrimineringsombudsmannen (DO).¹⁹⁴ Antalet diskrimineringsärenden som inkom till DO angående diskriminering på grund av sexuell läggning utgjorde 64 fall år 2015. Det är en ökning jämfört med 2014, då motsvarande siffra uppgick till 32 ärenden.¹⁹⁵ År 2015 identifierades dock endast 6 hatbrottsanmälningar om olaga diskriminering mot sexuell läggning, år 2014 identifierades 4 stycken och år 2013 identifierades inte en enda. Det kan vara värt att notera att det finns två sätt att hantera diskriminering, och att statistiken över polisanmälningar inte ger hela bilden.

Brottsplats

Den vanligaste brottsplatsen i hatbrottsanmälningarna mot sexuell läggning 2015 var på allmän plats (18 procent), följt av internet (16 procent) och brott via telefon eller sms (14 procent).

Jämfört med föregående år var brottsplatsstrukturen år 2015 i stort sett likadan. Ingen brottsplats var vanligare vid hatbrott mot sexuell läggning jämfört med övriga motiv.

Figur 11B Andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning efter brottsplats, år 2015.

* I övriga kategorier ingår servering utan alkohol, media samt uppgift saknas.

Forskning visar att pojkar är mer utsatta för kränkningar relaterade till homosexualitet i skolmiljö.¹⁹⁶ Av de hatbrott mot sexuell läggning, som identifie-

¹⁹⁴ För mer information om den civilrättsliga och straffrättsliga uppdelningen se avsnittet *Jämförbarhet* i kapitel 3.

¹⁹⁵ Diskrimineringsombudsmannen (2016, s. 43).

¹⁹⁶ Witkowska (2005) och Holm et al. (2003).

rades 2015, begicks 6 procent i skolan.¹⁹⁷ Det är tillsammans med året innan den lägsta andelen, jämfört med åren 2008–2013, då andelen skiftade mellan 7 och 13 procent. Det bör dock förtydligas att i den här statistiken ingår inte bara brott mot elever, utan även brott mot lärare, andra anställda och besökare i skolan, samt att båda könen är inkluderade.

Relation

Vid närmare hälften (47 procent) av anmälningarna om hatbrott mot sexuell läggning år 2015 var gärningspersonen obekant för den utsatta. I en tredjedel av fallen (33 procent) var gärningspersonen en ytligt bekant, det vill säga en granne, skolkamrat, kollega eller en för den utsatta till namn eller utseende känd person eller grupp. I drygt en tiondel (11 procent) av fallen var gärningspersonen en närstående, exempelvis en före detta partner eller en släkting, vilket är en relativt hög andel jämfört med övriga motiv.

Jämfört med tidigare år ser relationsfördelningen i stort sett likadan ut.

Tabell 11.2 Antal och andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.

Relation	Antal	%
Närstående	64	11
Före detta partner	28	5
Släkt	18	3
Vänner/bekanta	18	3
Ytligt bekant	201	33
Granne	18	3
Kollega	14	2
Känd person/grupp	131	22
Skolkamrat	38	6
Obekant	285	47
Kund/klient	14	2
Serviceperson	28	5
Okänd person	243	40
Ej relevant/Uppgift saknas*	52	9
Summa	602	100

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar kan det hända att summeringen av tabellen inte stämmer överens med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Kategorin ej relevant inkluderar anmälningar där relationen mellan målsägare och gärningsperson inte är relevant att fastställa, exempelvis i anmälningar som saknar målsägare. Det kan röra sig om hets mot folkgrupp och, i vissa fall, ofredande/olaga hot mot grupp.

* Sammanslagen kategori.

Handlagda hatbrottsärenden

Statistiken över handlagda hatbrottsärenden med motivet sexuell läggning utgår från de anmälningar som inkom till polisen 2014 och där Brå identifierade

¹⁹⁷ Här kan nämnas att Brå i samråd med JämO, se Brå (2007b, s. 128), har publicerat en skolhandledning som vänder sig till barn och ungdomar med frågeställningar kring människors identitet, känsloliv, sexualitet och värdegrund. Publikationen innehåller fakta, berättelser, övningar och diskussionsunderlag för temarbeten om bland annat trakasserier och ärekränkningar mot sexuell läggning.

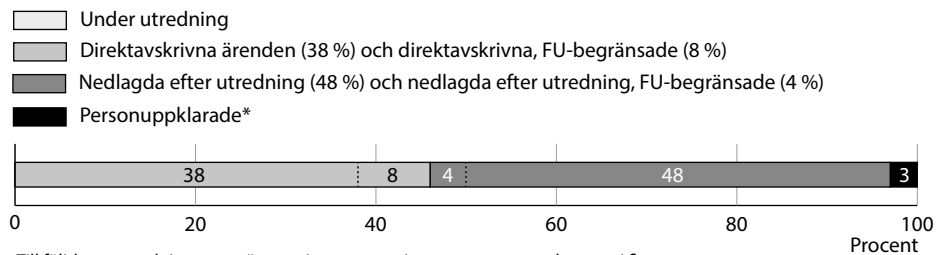
rade ett hatbrottsmotiv.¹⁹⁸ Slutredovisningsuppgifter inhämtades från polis och åklagare den 30 april 2016.

Mått på handlagda hatbrottsärenden kan användas för att kartlägga vad som händer med anmälda hatbrott, men det finns mycket som kan påverka vad som händer med en anmälan. Mer information om handlagda hatbrottsärenden finns att läsa i kapitel 5, ”Samtliga motiv”. Där förklaras även terminologin närmare.

Handläggningsbeslut på polisanmälningar inkomna år 2014

Av de 635 hatbrottsanmälningar från 2014 som identifierades ha motivbilden sexuell läggning hade 3 procent personupplärats fram till den 30 april 2016. Drygt hälften (52 procent) av ärendena hade blivit nedlagda efter utredning, varav 4 procentenheter FU-begränsades.¹⁹⁹ En något lägre andel ärenden (46 procent) hade blivit direktavskrivna, vilket innebär att de lades ned utan att någon utredning hade inletts. Av dessa hade 8 procentenheter FU-begränsats. Alla anmälningar hade utretts eller lagts ner vid uppföljningen den 30 april 2016.

Figur 11C Andel handlagda hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

Till följd av avrundningarna stämmer inte summeringen av procentenheterna i figuren.
* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

¹⁹⁸ Redovisningen utgår från de beslut som fattats avseende huvudbrottet i anmälan och som har bedömts vara ett hatbrott.

¹⁹⁹ För mer information om vad FU-begränsade ärenden innebär, se avsnittet *Begreppen i statistiken över handlagda ärenden* i kapitel 5.

12. Transfobiska hatbrott

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls.

Resultat i korthet

- År 2015 identifierades uppskattningsvis drygt 60 anmälningar med transfobiska motiv.
- Den vanligaste brottstypen år 2015 var olaga hot/ofredande, följt av ärekränkning och våldsbrott.
- Den vanligaste brottsplatsen var brott via internet följt av via telefon eller sms.
- I majoriteten av fallen var gärningspersonen obekant för den utsatta.

Redovisningen i detta kapitel bygger på anmälningar från år 2015 som i enlighet med Brås definition har bedömts innehålla ett transfobiskt motiv.

Begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck

Transpersoner är ett paraplybegrepp för personer som inte identifierar sig med, eller följer rådande normer för, sitt tilldelade kön. Begreppet innefattar både könsidentitet (det biologiska kön personen upplever sig ha) och könsuttryck (det sociala kön personen ikläder sig).²⁰⁰ Exempel på begrepp som avser olika typer av transpersoner är dragqueens,²⁰¹ dragkings,²⁰² intergenders,²⁰³ intersexuella,²⁰⁴ transgenderister,²⁰⁵ transsexuella²⁰⁶ och transvestiter.²⁰⁷ Det är alltså personer som har en könsidentitet eller ett könsuttryck som helt, delvis eller tidvis skiljer sig från normen om hur en man eller kvinna förväntas vara.²⁰⁸ Med begreppet åsyftas inte någon sexuell läggning.²⁰⁹

Begreppet *könsöverskridande identitet eller uttryck* har varit under diskussion, eftersom det antyder att det skulle finnas ett slags ”normalt” tillstånd som överskrids, och därmed definieras de personer som inte uttrycker sitt kön enligt rådande normer som avvikande. På uppdrag av regeringen har en statlig

²⁰⁰ Darj och Nathorst-Böös (2008, s. 6).

²⁰¹ Man som ikläder sig de typiskt kvinnliga attributen.

²⁰² Kvinna som ikläder sig de typiskt manliga attributen.

²⁰³ En person som definierar sig som att befinna sig mellan eller bortom de traditionella könen eller som väljer att inte definiera sin könsidentitet alls.

²⁰⁴ En person som är född med könsorganskaraktäristika av båda könen. Förut användes termen *hermafrodit* men den anses i dag som nedvärderande.

²⁰⁵ Hur en person väljer sin könsidentitet, från att till exempel fysiskt vara man och klä sig i manskläder och uppträda i någon sorts mansroll, men känna sig som kvinna och vara öppen med vänner om det, till att klä sig och uttrycka sig som det kön man ser sig som.

²⁰⁶ En person som upplever sig tillhöra det motsatta könet och oftast önskar korrigera sin ”felaktiga kropp” genom hormonbehandling och kirurgi.

²⁰⁷ En person som klär sig i det andra könets kläder.

²⁰⁸ Justitiedepartementet (2006, s. 41).

²⁰⁹ RFSL (2016).

utredning därför granskat de lagrum och förordningar där begreppet könsöverskridande förekommer.²¹⁰ Enligt utredningens förslag bör *könsöverskridande identitet eller uttryck* istället ersättas med *könsidentitet eller könsuttryck*, tillsammans med en förklaring av vad begreppet innebär. Syftet är att omfatta alla personer vars könsuttryck eller könsidentitet skiljer sig från rådande normer för det kön som tilldelats dem vid födseln, utan att framställa dem som avvikande. Istället för att beskriva individen som ”överskridande” i sin köns-tillhörighet, läggs fokus istället på samhälleliga strukturer och föreställningar om könsnormer. I denna rapport har dock begreppet *könsöverskridande* fått kvarstå tills vidare, eftersom det ingick i den definition som låg till grund för kodningen av polisanmälningarna för år 2015. För en omformulering av definitionen skulle det också krävas en noggrann analys av de konsekvenser som skulle kunna uppkomma i samband med en förändring.

I denna rapport definieras transfobiska²¹¹ hatbrott på följande vis:

Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller institution, på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, uppfattas vara eller representerar personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.

Transpersoners ställning i lagstiftningen

Transpersoner både omfattas och inte omfattas av lagstiftning som rör hatbrottsområdet. Medan de utgör en skyddad grupp i vissa lagrum ingår de inte i andra.

Transpersoner ingår idag inte som skyddad grupp för brotten hets mot folkgrupp eller olaga diskriminering.²¹² Dessutom är den nuvarande lagstiftningen gällande straffskärpningsregeln (som tillsammans med hets mot folkgrupp och olaga diskriminering definierar hatbrott i brottsbalken) utformad på ett sådant sätt att det inte går att direkt utläsa att transpersoner omfattas. Motiven räknas upp och lydelsen avslutas med ”... eller annan liknande omständighet”. I förarbetena framkommer emellertid att lagstiftaren med den lydelsen ger utrymme för att inkludera transpersoner,²¹³ något som Brå tagit fasta på i sin definition.

En statlig utredning inleddes år 2014 i syfte att utföra en översyn av bland annat det straffrättsliga skyddet för transpersoner samt om termen könsöverskridande identitet eller uttryck ska ändras i de författningar där den förekommer.²¹⁴ Utredningen framhöll i sin återredovisning, som publicerades i december 2015, att transpersoner bör omfattas i lagen om hets mot folkgrupp samt enligt lagen om olaga diskriminering, och att lagrummen därmed ska skrivas om.²¹⁵

²¹⁰ SOU (2015).

²¹¹ Notera att transfobi inte är en fobi i traditionell mening då fobi snarare är en medicinsk term för stark rädsla och ångest över något som genererar en känsla av att man måste undvika eller komma bort från det man är rädd för.

²¹² BrB 16 kap. 8–9 § §.

²¹³ Prop. 2001/02:59.

²¹⁴ SOU (2015).

²¹⁵ SOU (2015).

Dessutom ska straffskärpningsregeln²¹⁶ skrivas om så att även brott som avser att kränka en person eller grupps könsidentitet eller könsuttryck inkluderas.²¹⁷ De föreslagna författningsändringarna är tänkta att träda i kraft den 1 juli 2017, förutom bestämmelserna om hets mot folkgrupp i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen, som ska träda i kraft den 1 januari 2019.

I den civilrättsliga diskrimineringslagen²¹⁸ ingår däremot könsöverskridande identitet eller uttryck som en diskrimineringsgrund. Transpersoner som utsätts för diskriminering kan därmed anmäla detta till Diskrimineringsombudsmannen (DO). Skillnaden i utfall mellan en straffrättslig och en civilrättslig process är att i det första fallet skulle den som har diskriminerat kunna dömas till böter eller fängelse för olaga diskriminering, medan i det andra fallet kan den som har diskriminerat åläggas att utbetala skadestånd till den som har blivit diskriminerad.

Transfobiska hatbrott kan vara svåra att identifiera

Endast händelser där beskrivningen i fritexten gör det möjligt att särskilja det transfobiska motivet från motivet rörande sexuell läggning kan bli bedömda som transfobiska hatbrott i statistiken. Det är inte ovanligt att en gärningsperson kallar en transperson för ”böjåvel”, eller på annat sätt visar ringaktning, som om transpersonen vore homosexuell för att den inte följer gärningspersonens förväntade norm avseende könsidentitet eller uttryck. Framgår det då inte i anmälan att det var en könsöverskridande identitet eller uttryck som motiverade gärningen är det troligt att händelsen bedöms som homofobisk. Det är därför troligt att en del transfobiska händelser ingår i kapitlet om sexuell läggning.

Utveckling av antalet polisanmälningar

Antalet anmälningar med identifierade transfobiska motiv är mycket litet, vilket är viktigt att ha i åtanke vid tolkningen av resultaten. Det låga antalet skapar en större osäkerhet och kan bidra till stora variationer mellan åren. Då undersökningen nu är utformad som en urvalsundersökning tillkommer en urvalsosäkerhet. Eftersom resultaten för detta motiv bygger på få observationer är urvalsosäkerheten särskilt stor.

Antalet anmälningar där motivet bedömdes vara transfobiskt uppskattades år 2015 till drygt 60 stycken. Det är en minskning med 14 procent jämfört med 2014, då det identifierades drygt 70 anmälningar med transfobiskt motiv. Minskningen är dock inte statistiskt säkerställd.

Tabell 12.1 Antal anmälningar med identifierade transfobiska motiv, åren 2008–2015.

Motiv	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*	2015*
Transfobiska	14	30	31	52	41	45	72	62

* Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

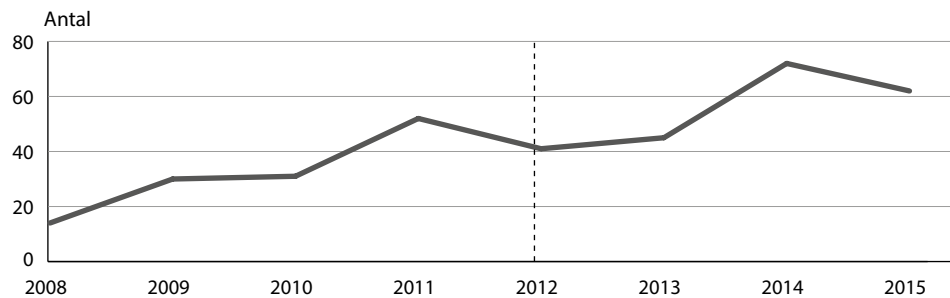
²¹⁶ Brottsbalken 29 kap. 2 § 7 p.

²¹⁷ Kön inkluderas inte och utredningen bedömer därför att de som utsätts för brott mot könsidentitet eller könsuttryck därmed troligen är de personer som avviker från normen om hur kön ska uttryckas, SOU (2015, s.261)

²¹⁸ Diskrimineringslag (2008:567).

Hatbrott med transfobiska motiv lades till i hatbrottsstatistiken 2008. Över tid har antalet anmälningar med identifierat transfobiskt hatbrottsmotiv varit lågt, varför förändringar mellan specifika år ska tolkas med försiktighet. Sett till det statistiska osäkerhetsintervallet är antalet anmälningar för 2015 enbart statistiskt säkerställt jämfört med år 2010 och tidigare. Mer information om osäkerhetsmarginaler finns i bilaga 2.

Figur 12A Utveckling av antal anmälningar med identifierade transfobiska motiv, åren 2008–2015.

Från 2012 är antalsciffran uppskattad, baserad på en urvalsundersökning.

Beskrivning av transfobiska hatbrott

Att det uppskattade antalet anmälningar med identifierade transfobiska motiv är lågt innebär att beskrivningen avseende brottstyper, plats och relation kan skilja sig stort från år till år. För att få en bild av karaktären på transfobiska hatbrott är ett råd att jämföra beskrivningarna i rapporter från flera år.

Anmälningar med identifierade transfobiska motiv 2015 avsåg i huvudsak tre brottstyper, nämnda i storleksordning: olaga hot/ofredande, ärekränkning och våldsbrott. De vanligaste brottsplatserna var brott via internet eller telefon eller sms. Gärningspersonen var ofta antingen helt okänd eller känd åtminstone till namn eller utseende. I ungefär en fjärdedel av fallen var gärningspersonen någon närstående.

Hälften av anmälningarna med identifierade transfobiska motiv 2015 rörde olaga hot/ofredande. Det var vanligast att olaga hot/ofredande förmedlades via telefon eller sms, och i merparten av fallen var gärningspersonen okänd eller känd till namn eller utseende. Ett exempel på ofredande via telefon eller sms är följande:

Stefan anmäler att han har fått obehagliga sms från en okänd person. I meddelandena står det bland annat att människor som Stefan är "vidriga" och "sjuka i huvudet". Stefan vet inte vem som har skrivit meddelandena men uppger att de är skickade av någon som känner till att Stefan är transsexuell. Detta då personen tilltalade Stefan som "Emma", vilket var Stefans namn innan könskorrigeringen.

Sett över tid har andelen våldsbrott varit hög för det transfobiska motivet i jämförelse med övriga motiv. Jämfört med år 2014 har andelen våldsbrott dock minskat medan ärekränkning har ökat, men skillnaderna är inte statistiskt säkerställda. Det transfobiska motivet består av väldigt få observationer,

varför resultaten ska tolkas med försiktighet. År 2015 utgjorde våldsbrott en sjättedel av samtliga transfobiska anmälningar, som vanligen begicks på allmän plats av en okänd gärningsperson. Ett exempel på våldsbrott på allmän plats är:

Johan var på väg hem till en väninna då en förbipasserande man spotade mot Johan. Johan stannade upp och frågade vad mannen höll på med, varpå mannen först knuffade Johan och sedan tilldelade ett slag mot hans huvud. Mannen kallade därefter Johan för "bögiävel" och lämnade sedan platsen. Johan känner sig kränkt och tror att mannen agerade som han gjorde för att Johan vid tillfället bar kvinnliga kläder.

Studier visar på risk för subtil utsatthet samt hög ohälsa bland transpersoner

Statistiken över polisanmälningar med transfobiska motiv är begränsad i flera avseenden, och det finns mycket lite forskning och statistik i övrigt på området.

En studie genomförd av Folkhälsomyndigheten, och som publicerades den 1 juni 2015, visar på att det finns en utbredd ohälsa och utsatthet bland transpersoner. En del resultat i studien visar även på en försämring av den psykiska ohälsan de senaste 10 åren. Många av de 800 deltagande uppger att de har blivit utsatta för psykiskt och fysiskt våld, och förtroendet för polis, hälso- och sjukvård samt socialtjänst är lågt. Över hälften av deltagarna uppger att de utsatts för kränkande behandling minst en gång under de senaste 3 månaderna, och en tredjedel uppger att de har blivit utsatta för psykiskt våld under de senaste 12 månaderna. Nästan hälften av deltagarna uppger att de ofta eller alltid avstår från att gå ut ensamma av rädsla för att bli ofredade, rånade eller överfallna. Den utbredda utsattheten som redovisas i Folkhälsomyndighetens studie styrker uppfattningen att Brås redovisning av transfobiska hatbrott endast fångar en ytterst liten del av de transfobiska hatbrotten.²¹⁹

En skotsk studie om transpersoners erfarenheter av brott visar även på utsatthet i nära relationer och ger en bild av hur subtil utsattheten kan vara.²²⁰ Studien visade att transpersoner ofta blir utsatta emotionellt, sexuellt och fysiskt av sin partner eller före detta partner. Den emotionella utsattheten var vanligast förekommande och då i syfte att förtrycka eller ogiltigförklara personens könsidentitet eller uttryck, exempelvis genom uttal ("du är en riktig man") eller genom att köpa presenter (som herrparfym eller damtidningar) som uppmärksammar kön och könsuttryck på ett sätt som är oförenligt med den utsattas könsidentitet. Anmälningsbenägenheten var låg; endast 6 procent uppgav att de hade varit i kontakt med polisen. En förklaring kunde vara skam, antingen över att avvika från normen eller över att så att säga ha låtit sig utsättas, eller att utsattheten blivit en del av vardagen och att respondenterna därför uppfattade händelsen (även grovare händelser såsom misshandel) som felaktig och obehaglig men inte som ett brott.²²¹

²¹⁹ Folkhälsomyndigheten (2015).

²²⁰ Morton, Ritchie och Roch (2010).

²²¹ Morton, Ritchie och Roch (2010).

13. Regional fördelning

Att tänka på vid läsning av detta kapitel

- Statistiken är baserad på en urvalsundersökning. Antal och andelar utgörs därför av uppskattade siffror, som kan skilja sig något jämfört med om en totalundersökning hade genomförts.
- I texten är de uppskattade antalssiffrorna avrundade till närmaste tiotal. I tabeller och figurer är de skattade siffrorna avrundade till närmaste ental.
- För beräkning av konfidensintervall hänvisas till bilaga 2. Den är särskilt viktig att beakta vid jämförelser över tid.
- På kommunnivå kan förändringar eller tillfälliga incidenter som genererar ovanligt många polisanmälningar skapa stora skillnader i statistiken.
- Statistiken kan ge indikationer på hur hatbrott uppmärksammas i polisanmälningarna och strukturen på de anmälda händelserna. Den säger dock mycket lite om förekomsten av hatbrott i samhället, eftersom de flesta brottsliga händelser *inte* polisanmäls. En bättre bild av utsatthet ges i kapitel 4, eller i andra undersökningar om utsatthet. Notera dock att självrapporteringsundersökningar som utförs ett visst år frågar om utsatthet under det föregående året. Årets NTU-siffror, exempelvis, bör därför jämföras med förra årets hatbrottsstatistik över polisanmälningar.

Resultat i korthet

- I årets rapport ersätts den tidigare länsfördelningen av anmälda hatbrott med en fördelning baserad på polisregion. Handlagda hatbrott gällande anmälningar inkomna år 2014 redovisas dock enligt tidigare länsfördelning som gällde fram till januari 2015.
- Flest hatbrott i relation till folkmängd anmäldes år 2015 i region Stockholm följt av region Syd och region Mitt.
- Sett till medelfolkmängd i storstadskommunerna var det främlingsfientliga/rasistiska motivet samt hatbrott mot sexuell läggning vanligast i Stockholms kommun. Antisemitiska och islamofobiska hatbrott var vanligare i Malmö kommun medan kristofobiska hatbrott var vanligast i Göteborgs kommun.
- Personuppleringen varierade från 0 procent i Gotlands och Kronobergs län till 9 procent i Uppsalas län (att jämföra med 4 procent för hela landet).
- Hatbrott är inget storstadsfenomen. I polisanmälningarna med identifierade hatbrottsmotiv 2015 hade 253 av landets 290 kommuner angetts som brottsplats.

I följande kapitel redovisas den regionala fördelningen av identifierade hatbrott *anmälda* i Sveriges sju polisregioner samt *begångna* i Sveriges tre storstadskommuner: Stockholm, Göteborg och Malmö. Även spridningen av anmälda hatbrott *begångna* i ett antal andra kommuner behandlas. Redovisningen sker efter huvudbrottsprincipen, vilket innebär att oavsett hur många brott anmälan omfattar så redovisas endast hatbrottet med strängast straffskala.

Var i landet som flest hatbrott identifieras påverkas delvis av Polismyndighetens²²² och Åklagarmyndighetens satsningar och arbete mot hatbrott samt hur väl omständigheter som kan indikera ett hatbrottsmotiv anges i anmälningsfritext.

För en rättvisare jämförelse mellan olika regioner kan det vara lämpligt att relatera antalet anmälda hatbrott till befolkningen i regionen. Antalet hatbrott per 100 000 invånare kan variera stort mellan olika regioner, men ett högt antal brott per 100 000 behöver inte tolkas som att regionen är en otrygg plats att bo på eller vistas i. Vid en analys är det viktigt att beakta olika faktorer som kan förklara skillnaden mellan de geografiska områdena. Exempelvis kan

²²² Sedan 1 januari 2015 utgör Polismyndigheten en samlad myndighet med sju regioner, men 2014 var det 21 separata myndigheter. Namn och begrepp i detta kapitel hänvisar därför till polisens nya indelning. Vad gäller handlagda anmälningar inkomna år 2014, används namn och begrepp enligt de förhållanden som rådde under 2014.

stor folkgenomströmning eller tillfälliga incidenter av omfattande karaktär påverka utfallet i en viss region ett visst år.

Länsvis fördelning ersätts av regional fördelning

Från och med januari 2015 ersattes de tidigare 21 polismyndigheterna av en polismyndighet, organiserad i sju polisregioner. I årets rapport ersätts därför den tidigare länsfördelningen av anmälda hatbrott (baserad på respektive polismyndighet) med en fördelning baserat på de sju polisregionerna. Handlagda hatbrott gällande anmälningar inkomna år 2014 redovisas dock enligt tidigare länsfördelning som gällde fram till januari 2015.

För att kunna göra jämförelser över tid är det möjligt att summera den statistik som tidigare baserats på län, utefter de län som idag ingår i respektive region (Se fig. 13A för indelning).

Fördelning på polisregion

I den regionala redovisningen per hatbrottsmotiv har det transfobiska motivet exkluderats på grund av att anmälningarna är för få. De ingår däremot i summeringen för hela landet.

Flest anmälningar i polisregion Stockholm

Ungefär en tredjedel (uppskattningsvis 2 395 anmälningar) av samtliga identifierade hatbrottsanmälningar 2015 härrörde från polisregion Stockholm.²²³ Även när hänsyn tas till skillnader i folkmängd hade region Stockholm flest identifierade anmälningar med hatbrottsmotiv, 105 anmälningar per 100 000 av medelfolkmängden. Motsvarande siffra för riket totalt var 71 anmälningar per 100 000 av medelfolkmängden.

Det finns flera möjliga förklaringar till att region Stockholm placerar sig högt avseende antal polisanmälda hatbrott jämfört med övriga regioner. Exempelvis kan storstadsanonymiteten göra det något lättare för en person att anmäla utsatthet, eftersom offer och gärningsperson i lägre grad än på mindre orter riskerar att fortsätta träffa på varandra i vardagen.

En annan förklaring kan vara att polisen i Stockholm sedan några år tillbaka har haft en etablerad hatbrottsgrupp, där ungefär en handfull utredare och en förundersökningsledare arbetat på heltid med hatbrottsfrågor. De har haft utredningsansvar för hatbrott som har begåtts i Stockholms innerstad och bland annat bistått närliggande polisområden med kunskap och viss utbildning, vilket sannolikt påverkar hur hatbrott uppmärksammas i anmälningarna i länet. Motsvarande hatbrottsgrupper, som numera ska verka för hela regionen, har dock etablerats under 2015 i de övriga storstadsregionerna, det vill säga i region Väst och region Syd²²⁴ Fler skäl som kan påverka antalet anmälningar tas upp i kapitel 2.

Trots att Stockholms region hade flest antal anmälda hatbrott 2015 går det inte, utifrån resultaten i denna rapport, att säga att hatbrott är en typ av

²²³ Siffror hämtade från tabell B1.1 i bilaga 1.

²²⁴ Polisen (2015). Se kapitel 14, *Hatbrottsarbetet i Sverige* för vidare information om de etablerade hatbrottsgrupperna i region Syd och Väst.

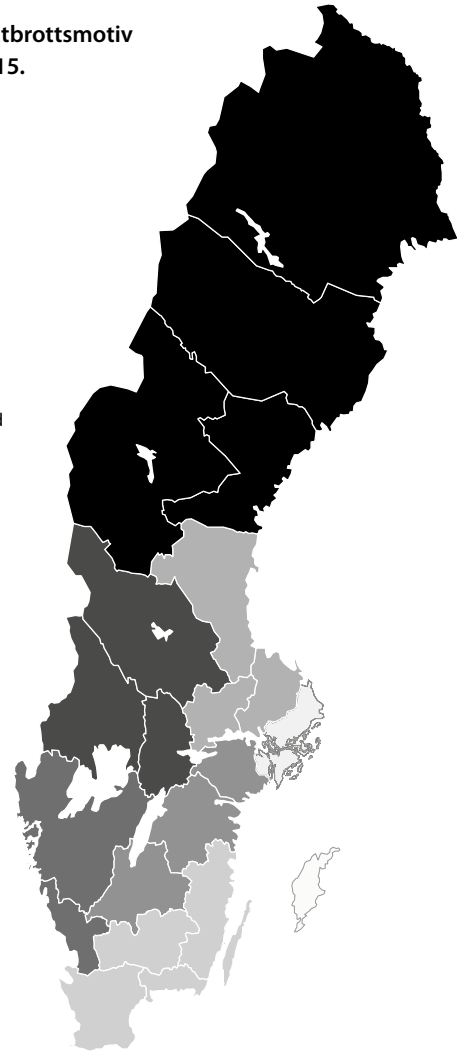

brottslighet som främst förekommer i storstadsregioner. När hänsyn tas till medelfolkmängd registrerades flest anmälningar i region Stockholm (105 anmälningar per 100 000 invånare) medan region Syd och Väst, även de storstadsregioner, låg på samma nivå som region Mitt, Öst, och Bergslagen (med 58–66 anmälningar per 100 000 invånare). Region Nord hade lägst antal hatbrott per 100 000 invånare med 53 anmälningar.

Figur 13A Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter region per 100 000 invånare, år 2015.

	Region Stockholm	105
	Region Syd	66
	Region Mitt	60
	Region Öst	58
	Region Väst	58
	Region Bergslagen	58
	Region Nord	53

Antal per 100 000 baseras på länens medelfolkmängd 2015. Siffrorna är hämtade från SCB.

Fördelning av hatbrottsmotiv på regionnivå

Tabell B1.1 i bilaga 1 redovisar antalet identifierade hatbrottsanmälningar per 100 000 invånare, uppdelat på respektive region och motiv.

Det främlingsfientliga/rasistiska motivet var betydligt högre för region Stockholm, där det identifierades 76 anmälningar per 100 000 invånare, jämfört med mellan 36–43 anmälningar i övriga regioner. Även antalet afrofobiska hatbrott är något högre i region Stockholm jämfört med resterande motiv (17 jämfört med mellan 8–12 anmälningar per 100 000 invånare).

Det identifierades lika många antiromska hatbrott per 100 000 invånare i region Nord, Stockholm och Öst, medan islamofobiska hatbrott och hatbrott mot sexuell läggning var vanligast i region Stockholm. Kristofobiska hatbrott var vanligast i region Mitt, medan det andra antireligiösa motivet var vanligast i region Bergslagen. Region Väst låg (som ensam region) antingen på eller strax under riksgenomsnittet för samtliga motiv.

Fördelning av brottstyp på regionnivå

De vanligast förekommande brottstyperna i en hatbrottsanmälan 2015 var olaga hot och ofredande (43 procent). När hänsyn tas till skillnader i medelfolkmängd går det att i tabell B1.2 i bilaga 1 se att flest sådana anmälningar registrerades i region Stockholm (39 anmälningar per 100 000 invånare) medan lägst antal anmälningar registrerades i region Nord (23 anmälningar per 100 000 invånare).

I 15 procent av anmälningarna var huvudbrottet skadegörelse/klotter, vilket gör det till den näst vanligaste brottstypen. Därefter följer ärekränkning (13 procent) och våldsbrott (12 procent). I region Stockholm identifierades flest anmälningar innehållande skadegörelse/klotter med 25 anmälningar per 100 000 invånare, något som skiljde sig kraftigt åt från region Syd, där det identifierades 5 anmälningar per 100 000 invånare. Lägst antal våldsbrott identifierades i region Nord och Väst (6 anmälningar per 100 000 invånare vardera).

Stor spridning av handlägningsbeslut i hatbrottsärenden i länen

Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv (huvudbrottet) som inkom till polisen 2014 (6 269 anmälningar) har följts upp fram till och med den 30 april 2016. Observera att handlagda hatbrott som baseras på anmälningar inkomna år 2014 redovisas uppdelat på län, medan anmälda hatbrott år 2015 redovisas uppdelat på polisregion. Detta då polismyndigheten i början på år 2015 övergick från att utgöras av 21 polismyndigheter (baserat på län), till att vara en myndighet uppdelad på sju regioner.

När det gäller andelen handlagda hatbrottsärenden är spridningen stor mellan länen. Vid tolkning av statistiken över personuppklarade brott bör det noteras att vissa brott rent allmänt kan vara lättare eller svårare att utreda. Exempelvis kan det vara svårare att binda en person till ett brott som begåtts av en okänd person och utan vittnen (till exempel klotter nattetid), än ett brott begånget av en känd person med vittnen närvarande (till exempel misshandel som sker på en privat fest). Länens storlek och antalet anmälningar för ett visst län påverkar också. Låga tal kan leda till att en viss typ av ärenden ett visst år ger en viss personuppklaring jämfört med ett annat år, då det låga antalet anmälningar bestod av en annan typ av brott. Det är därför inte ovanligt att personuppklaringen för mindre län varierar kraftigt från år till år.

Personuppklaringen i anmälningarna från år 2014 varierade från 0 procent i Gotlands och Kronobergs län, till 9 procent i Uppsalas län. Det kan jämföras personuppklaringen i anmälningarna från år 2013, som varierade mellan 0 och 11 procent. Notera dock att Gotland är ett exempel på ett litet län med få anmälningar; de har därför genom åren både haft högst och lägst personupp-

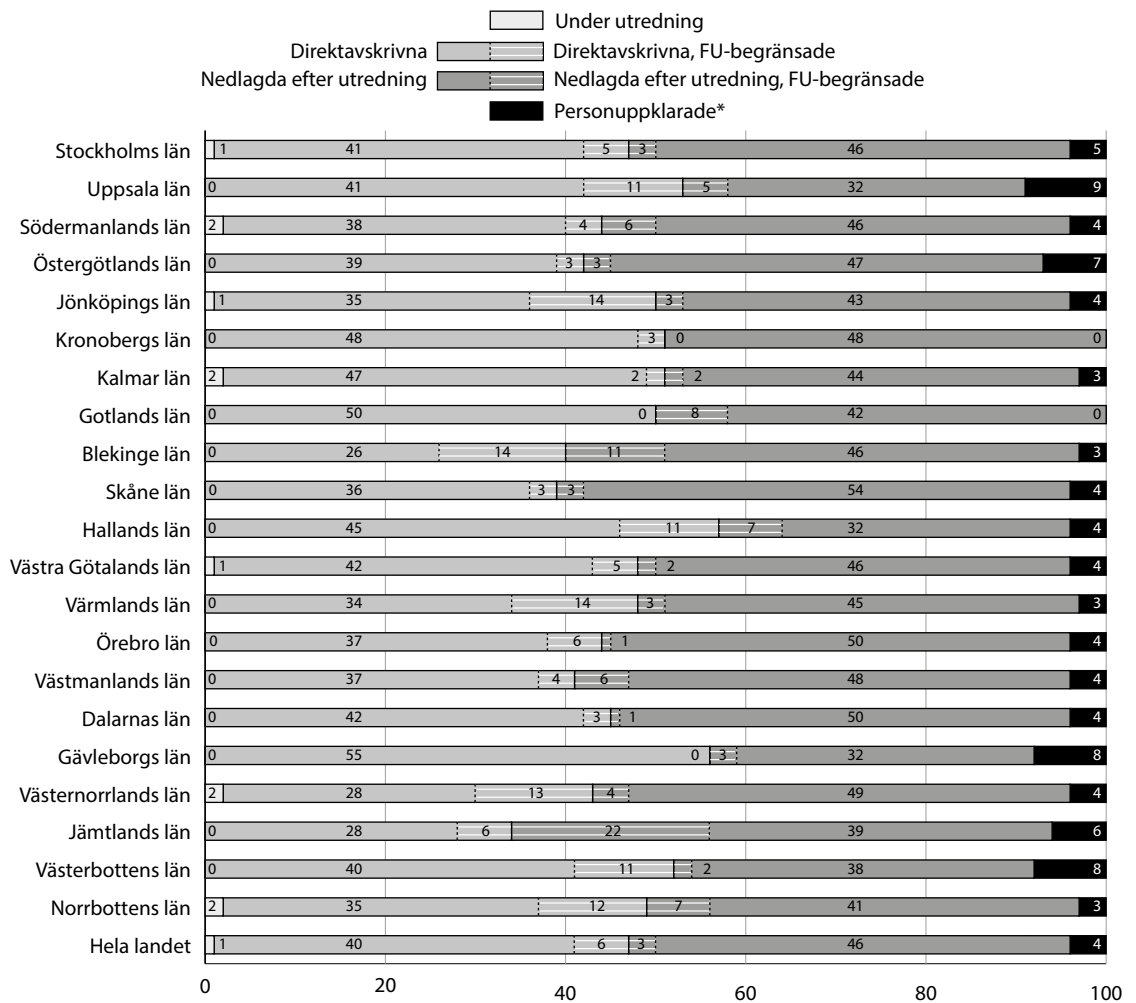
klaring. Län bör därför inte jämföras med varandra utan att övriga omständigheter vägs in, alternativt att tendenser studeras över tid.

Andelen ärenden som lades ned efter att en utredning hade inletts varierade mellan 35 procent i Gävleborgs län och 61 procent i Jämtlands län.

När det gäller direktavskrivna ärenden, där ärendet har lagts ned utan att en utredning har inletts, varierade dessa mellan 33 procent i Jämtlands län och 56 procent i Hallands län.

I ytterst få fall (0–2 procent för samtliga län) var ärendena fortfarande under utredning den 30 april 2016.

Figur 13B Andel handlagda hatbrottsanmälningar, efter län, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.

* Åtalsbeslut, strafföreläggande och åtalsunderlättelse.

Storstadskommuner

Regionredovisningen baserades på var brottet *anmäldes*. Avsnitten om kommunerna grundar sig i stället på uppgifter om var brottet *begicks*. Dessa kan skilja sig åt, vilket är viktigt att ha i åtanke vid läsning av statistiken. Med begreppet anmälningar avses därför här *anmälningar där aktuell kommun har angetts som brottsplats*.

I tabell 13.1 syns att år 2015 begicks drygt en fjärdedel av samtliga anmälda hatbrott (uppskattningsvis drygt 1 800 av knappt 6 980 totalt) i Stockholms, Göteborgs och Malmö kommun. I närmare 62 procent av anmälningarna från någon av storstadskommunerna angavs brottsplatsen som Stockholm. När hänsyn tas till skillnader i folkmängd hade flest hatbrott begåtts i Stockholm följt av Malmö och Göteborg (121, 101 respektive 67 anmälningar per 100 000 invånare).

Fördelning av hatbrottsmotiv i storstadskommunerna

För storstadskommunerna var det främlingsfientliga/rasistiska motivet vanligast. Det stod för 68 procent av samtliga hatbrottsanmälningar 2015 med storstadskommunerna som brottsplats. Uppdelat på motiv och med hänsyn tagen till folkmängd, skiljer sig kommunerna däremot åt. Stockholm hade flest identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrott med 87 anmälningar per 100 000 invånare, medan motsvarande siffra för Malmö och Göteborgs kommun var 63 respektive 43 anmälningar per 100 000 invånare.

Hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning var vanligare för Stockholms kommun (11 anmälningar per 100 000 invånare), att jämföra med Göteborg och Malmös kommuner (7 respektive 5 anmälningar per 100 000 invånare).

Anmälningar med antisemitiska motiv var år 2015 vanligare i Malmö kommun (11 anmälningar per 100 000 invånare), att jämföra med Göteborg och Stockholms kommun, som hade 3 respektive 5 anmälningar per 100 000 invånare.

Anmälningar med islamofobiska motiv var vanligast förekommande i Malmö kommun med 11 anmälningar per 100 000 invånare, jämfört med 10 respektive 6 anmälningar per 100 000 invånare i Stockholms och Göteborgs kommun. Däremot har antalet islamofobiska hatbrott ökat i Stockholms kommun sedan motivet först redovisades år 2012, då 33 anmälningar med islamofobiskt motiv identifierades (4 anmälningar per 100 000 invånare).

Tabell 13.1 Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter storstadskommuner där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.

Motiv	Stockholm		Göteborg		Malmö		Totalt storstadskommunerna	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Främlingsfientliga/rasistiska	795	87	235	43	201	63	1 231	69
Antisemitiska	42	5	14	3	34	11	90	5
Islamofobiska	96	10	34	6	36	11	166	9
Kristofobiska	30	3	26	5	12	4	68	4
Andra antireligiösa	48	5	16	3	16	5	80	4
Sexuell läggning*	100	11	38	7	16	5	154	9
Totalt per kommun	1 112	121	363	67	325	101	1 800	101

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Antal per 100 000 baseras på storstadskommunernas medelfolkmängd 2015; siffrorna är hämtade från SCB.

I redovisningen har hatbrott med transfobiska motiv exkluderats med anledning av låga tal.

* Homofobiska, bifobiska och heterofobiska hatbrott.

Fördelning av brottstyp i storstadskommunerna

Bland anmälningarna med de tre storstadskommunerna som brottsplats 2015 var olaga hot/ofredande den vanligaste brottstypen, följt av skadegörelse/klotter, våldsbrott och ärekränkning (se tabell 13.2). I relation till folkmängden har skadegörelse/klotter ökat de senaste tre åren i Stockholm, medan olaga hot/ofredande har ökat främst i Göteborg och Malmö.

Tabell 13.2 Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och storstadskommun där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.

Brottskategori	Stockholm		Göteborg		Malmö		Totalt storstadskommunerna	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Våldsbrott*	179	20	48	9	44	14	271	15
Olaga hot/ofredande	390	42	171	31	151	47	712	40
Ärekränkning	139	15	36	7	42	13	217	12
Skadegörelse/klotter	259	28	50	9	28	9	337	19
Hets mot folkgrupp	84	9	32	6	40	12	156	9
Olaga diskriminering	28	3	18	3	10	3	56	3
Övriga brott	34	4	8	1	10	3	52	3
Totalt per kommun	1 112	121	363	67	325	101	1 800	101

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Antal per 100 000 baseras på storstadskommunernas medelfolkmängd 2015; siffrorna är hämtade från SCB.

I redovisningen har hatbrott med transfobiska motiv exkluderats med anledning av låga tal.

* I kategorin våldsbrott ingår misshandel, mord/dråp och våld mot tjänsteman.

Kommuner

Hatbrott bör inte betraktas som ett storstadsfenomen. Ett tecken på det är att i polisanmälningarna med identifierade hatbrottsmotiv för 2015 har 253 av landets 290 kommuner angetts som brottsplats. För att illustrera spridningen

redovisas i tabell B1.3 i bilaga 1 skattat antal anmälningar och antal i relation till medelfolkmängden för kommuner där skattat antal anmälningar uppgick till minst 20.²²⁵

Kommuner brukar jämföras genom att titta på antalet anmälningar per 100 000 invånare. Många kommuner har emellertid färre än 100 000 invånare. Varför jämför vi då inte per 10 000 invånare? Anledningen är att nyanseringen då blir sämre på grund av grövre avrundningar. Kommuner som vid en jämförelse per 100 000 uppvisar två olika antal (exempelvis 92 och 87) skulle vid en redovisning per 10 000 uppvisa samma antal (9). Siffrorna bör betraktas som jämförelsetal och inte som ett uttryck för nivån av antalet anmälningar inom en viss kommun.

Vid tolkning av statistik på kommunnivå spelar storleken på kommunerna roll; ju mindre en kommun är, desto mer känslig blir den för förändringar från år till år. En tillfällig incident, till exempel en demonstration med konfrontationer mellan demonstranter och motdemonstranter, som genererar 6 polisanmälningar kan i en storstadskommun utgöra en marginell händelse som inte påverkar antalet i relation till befolkningen. I en liten kommun kan händelsen fördubbla anmälningarna jämfört med föregående år och få jämförelsesiffrorna att skjuta i höjden.

Tolkning av statistiken bör ske försiktigt, framför allt med jämförelser från år till år. Över tid bör andra faktorer som kan påverka antalet anmälningar beaktas och hur eventuella hatbrottsmotiv uppmärksammas i anmälningarna, eftersom även det kan påverka resultatet. Faktorer som kan påverka är exempelvis förändringar i medelfolkmängd, om hatbrott som fråga har fått mer eller mindre utrymme lokalt och förändringar i polisens arbetsmetoder och utbildning. Hur stor inverkan faktorerna kan ha haft på utvecklingen får avgöras från fall till fall.

År 2015 identifierades 71 hatbrottsanmälningar per 100 000 invånare i hela landet (se tabell B1.3 i bilaga 1). När hänsyn tas till skillnader i medelfolkmängd var det vanligast att anmälda och identifierade hatbrott 2015 begicks i kommunerna Sigtuna, Danderyd, Arboga och Flen (275, 273, 205 respektive 135 anmälningar per 100 000 invånare).

²²⁵ Att redovisa färre än 20 uppskattade anmälningar ger osäkrare uppskattningar, större osäkerhet i tolkningarna och i mindre kommuner större risk att kunna identifiera enskilda individer.

14. Hatbrottsarbete i Sverige

Hatbrottsrapporten 2015 har redovisat statistik över självrapporterad utsatthet för hatbrott samt polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. I det här kapitlet ges mer allmänna kommentarer om arbetet mot hatbrott i Sverige.

Att synliggöra hatbrott genom att sätta siffror på det

Hatbrottsstatistiken är viktig, eftersom den synliggör en annars svår fångad utsatthet för brott som på grund av sitt motiv får betraktas som ett angrepp mot människors lika värde. Den ger även en bild av strukturen på hatbrottsligheten, så som den fångas i polisanmälningarna.

Det är svårt att mäta eller få en heltäckande uppfattning om all brottslighet i samhället. Hatbrott är extra svåra att fånga eftersom det inte finns ett specifikt eller definierat brott i brottsbalken som heter hatbrott. Hatbrott har ingen egen brottskod och de definieras av gärningspersonens motiv, det vill säga attityder och åsikter, i stället för objektiva kriterier. Vidare drabbar hatbrott människor som oftast befinner sig i en utsatt situation eller i minoritet i samhället, och som av därtill kopplade skäl kan ha svårt att känna till sina rättigheter eller drar sig för att ha myndighetskontakt och därmed, exempelvis, för att anmäla utsatthet för brott. Enligt svensk lag får heller inga allmänna register föras över människors etnicitet, religiösa tillhörighet eller sexuella läggning, varför det är svårt att uppskatta storleken på de grupper av människor som omfattas av hatbrottsmotiven eller att genomföra mer omfattande riktade undersökningar.

Hatbrottsrapporten synliggör därför en brottslighet som, trots sin allvarlighet i termer av brist på respekt för grundläggande mänskliga rättigheter, i annat fall riskerar att förbli ouppmärksam.

Begränsade möjligheter i dagsläget att följa hatbrott genom rättskedjan

Områden som är relativt outforskade är hur genomströmningstider för hatbrottsärenden i rättskedjan ser ut jämfört med ärenden utan ett straffskärpande motiv, samt vad som händer med anmälda hatbrott senare i rättskedjan.²²⁶ I denna rapport följs polisanmälningarna fram till polisens och åklagarnas utredningsbeslut,²²⁷ och statistik över handlagda brott redovisas i varje motivavsnitt. Majoriteten av de personuppklarade anmälningarna där Brå identifierat ett hatbrottsmotiv leder till åtalsbeslut, men hur många av åtalsbesluten som senare i domstol resulterar i fällande dom och straffskärpning vet vi inte. Huruvida polis och åklagare har tagit hänsyn till ett möjligt hatbrottsmotiv i

²²⁶ Forskaren Eva Tiby har för Forum för levande historia (2006a) följt homofobiska hatbrott från anmälan till dom. I en tidigare studie på Brå (2002) har även samtliga anmälda brott år 2000 följts fram till tingsrättsdom.

²²⁷ Uppföljningen sker drygt ett år efter utgången av det undersökta året.

sin bedömning eller utredning av dessa anmälningar går heller inte att svara på utifrån statistiken, eftersom det är Brå som har identifierat motiven i anmälningarna.

Under 2015 har Åklagarmyndigheten granskat åklagarnas handläggning av hatbrott med syftet att undersöka typen av anmälda hatbrott samt hur hatbrottsmotivet uppmärksammats, utretts och hur många åtal som väckts.²²⁸ Granskningen baserades på 300 av de 2 715 ärenden (ej uppräknat)²²⁹ som Brå registrerat som hatbrott i sin statistik för 2013. Av rapporten framgår att lagföringen av de granskade ärendena låg mellan 15 och 20 procent. Det framgår även att straffskärpningsregeln har tillämpats i de fall åtal väckts och hatbrottsmotiv har kunnat styrkas. I de fall hatbrottsmotivet inte har åberopats har åklagaren bedömt att det inte går att bevisa. Granskningen visar däremot även att det var svårt att utläsa betydelsen av hatbrottsmotivet för domstolarnas påföljdsval och straffmätning, eftersom det sällan framgick.²³⁰

Tidigare studier har visat att straffskärpningsregeln sällan används och att hatbrott sällan leder till strängare straff.²³¹ Sådana studier är krävande att genomföra, eftersom det i dag inte på ett enkelt sätt går att följa ärenden i rättskedjan. Exempelvis byts ärendenumret ut när ärendena överlämnas mellan rättsväsendets myndigheter. Detta är dock något som i framtiden kommer att utvecklas och därmed leda till att det blir lättare att följa ärenden genom hela rättskedjan,²³² en utveckling som Brå hoppas kunna utnyttja även avseende hatbrott.

Polismyndighetens arbete mot hatbrott

Hatbrottsstatistiken bygger på information angiven i polisanmälningar och är därmed nära knuten till polisens arbete med hatbrottsfrågor. Regionala skillnader i kunskap och grad av hatbrottsarbete påverkar sannolikt förmågan att uppmärksamma hatbrottsmotiv i anmälningsskedet och under utredningsarbetet, något som troligtvis ger återverkningar i hatbrottsstatistiken.

I mars 2014 fick dåvarande Rikspolisstyrelsen i uppdrag av regeringen att utveckla polisens arbete för att bekämpa hatbrott.²³³ Uppdraget syftade till att i samråd med Åklagarmyndigheten och Brå verka för en enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott, att stärka kunskapen om hatbrott inom polisen och att verka för att förtroendet för polisen ökar inom grupper som är särskilt utsatta för hatbrott. Uppdraget redovisades i februari 2015, och nedan följer en kort sammanfattning av de föreslagna åtgärderna i rapporten.²³⁴

För att utveckla arbetet med att bekämpa hatbrott inledde polisen under år 2015 ett strategiskt initiativ i det syftet. Utöver arbete med hatbrott kommer

²²⁸ Åklagarmyndigheten (2016).

²²⁹ Sedan 2012 är statistiken baserad på en urvalsundersökning och siffrorna skattas sedan upp till populationsnivå. Se tekniska rapporten Brå (2016e).

²³⁰ Åklagarmyndigheten (2016).

²³¹ Forum för levande historia (2006a) och Brå (2002).

²³² Regeringen, Justitiedepartementet (2014).

²³³ Regeringsbeslut Ju2014/1684/PO.

²³⁴ Polisen (2015).

de även att inkludera arbete med brott mot de grundläggande fri- och rättigheterna. I storstadsregionerna Stockholm och Syd (Malmö) skapades särskilda grupper som har i uppgift att utreda hatbrott,²³⁵ även region Väst (Göteborg) påbörjade bildandet av en hatbrottsgrupp. Förutom hatbrottsgrupperna i storstadsregionerna finns i resterande polisregioner en särskild kontaktperson ansvarig för att öka förmågan att förebygga och utreda hatbrott.²³⁶ Polisen ska även genomföra kompetenshöjande åtgärder såväl för samtliga förundersökningsledare som för polis i yttre tjänst.²³⁷ Under 2015 genomfördes till exempel ett nationellt utbildningsseminarium för personal som arbetar med hatbrott.²³⁸

För att öka uppkläringen av hatbrott ska polisen förbättra förmågan att säkra bevisning vid IT-relaterade brott, kriminalunderrättelse ska utnyttjas för att stödja utredningsverksamheten och uppföljningen av hatbrott ska utvecklas. I varje polisområde ska en brottsoffersamordnare vara knuten till hatbrottsutredarna och arbeta med förtroendeskapande åtgärder. På lokal nivå ska samverkan gällande hatbrott inrättas med polis, kommuner och föreningsliv.²³⁹ Samtliga polisregioner hade till exempel under året tagit kontakt och diskuterat med grupper särskilt utsatta för hatbrott för att på så vis öka anmälningsbenägenheten och förtroendet för myndigheten. Hösten 2015 höll Nationella operativa avdelningen (NOA) ett samverkansforum på nationell nivå med representanter från hatbrottsutsatta gruppers representanter från diverse riksorganisationer.²⁴⁰

Regionala skillnader i arbetet mot hatbrott

Eftersom polisens arbete mot hatbrott påverkar hatbrottsstatistiken finns det ett värde i att undersöka hur polisen arbetar med dessa frågor, något som Brå kartlägger varje år inom ramen för de internationella åtaganden Sverige har gentemot ODIHR, som är en del av OSSE (se mer under avsnittet *Internationellt arbete mot hatbrott*).

För att kartlägga hur hatbrottsarbetet sett ut under 2015 sändes en enkät²⁴¹ ut till de sju polisregionerna samt till Brås kontaktperson inom NOA som sedan samordnade enkätsvaren vidare tillbaka till Brå. Svar inkom från samtliga.

Lokala instruktioner eller tjänsteföreskrifter, lathundar eller skrivelser angående identifiering av och arbetsgång vid hatbrott användes vid fem polisregioner. Det finns även en beskrivning på polisens interna nät över vad polisanställda bör tänka på vid anmälningsupptagning för att identifiera hatbrott.

Sex av sju polisregioner som besvarade enkäten avsåg att hålla hatbrottsutbildningar under 2016, och fem av dem hade även genomfört utbildningar under 2015. Flera regioner uppgav emellertid att de hade som mål att öka

²³⁵ Lokala hatbrottsgrupper har dock funnits tidigare i Stockholm och Malmö.

²³⁶ Polisen (2016, s.42).

²³⁷ Polisen (2015, s. 15–16).

²³⁸ Polisen (2016, s. 42).

²³⁹ Polisen (2015, s. 16–17).

²⁴⁰ Polisen (2016, s. 42).

²⁴¹ Se frågeformuläret i bilaga 3 i den tekniska rapporten, Brå (2016e).

förmågan att upptäcka, utreda och lagföra hatbrott samt öka anmälningsbenägenheten och förtroendet för polisen bland utsatta grupper.

Sex polisregioner uppgav att de under året vidtagit åtgärder för att få fler inom utsatta grupper att anmäla hatbrott. Samtliga polisregioner genomförde arbete med brottsofferstöd för hatbrottsoffer.

Enligt enkätsvaren avseende 2015 används hatbrottsmarkeringen i polisens datorsystem för upptagning av anmälan (RAR) hos fyra av de svarande polisregionerna. Hatbrottsmarkeringen används bland annat för att identifiera hatbrott, föra intern statistik och samla kunskap om läget i den egna regionen. Flera av de tillfrågade polisregionerna uppger dock att det krävs manuell genomgång av markerade hatbrottsanmälningar, eftersom markeringen ofta används på ett felaktigt sätt. Det pågår därför ett arbete på nationell nivå (inom NOA) för att se över åtgärder som kan minska felskrivningsfrekvensen och på så sätt öka möjligheten att kunna tillämpa hatbrottsmarkeringen för kartläggning av hatbrott inom myndigheten. Brå har tidigare konstaterat att systemet med hatbrottsmarkeringar i RAR var en lovande utgångspunkt för mer systematiskt arbete med att identifiera hatbrottsmotiv, men att det behövdes enhetliga skriftliga instruktioner och utbildningar för att systemet skulle kunna utnyttjas optimalt.²⁴²

Mer om rättsväsendets arbete mot hatbrott

Brå har tidigare påpekat att det finns ett behov av en enhetlig definition av hatbrott genom hela rättskedjan, samt sammanställningar av praxis över hur domstolarna dömt i hatbrottsmål, som polis och åklagare kan ha som utgångspunkt när de lägger upp arbetet med att utreda brott med hatbrottsmotiv.²⁴³

På uppdrag av regeringen har Åklagarmyndigheten, Polisen och Brå tillsammans arbetat för en enhetlig tillämpning av begreppet hatbrott, och fastställt att hatbrott kommer att utgöras av tre lagrum.²⁴⁴ För att nå målet om en gemensam definition av hatbrott inom berörda myndigheter återstår dock fortsatt arbete. Brås synpunkter finns noterade i Polisens slutrapportering till regeringen.²⁴⁵

Vid varje åklagarkammare finns numera en eller två särskilt utsedda hatbrottsåklagare som bland annat handlägger hatbrott, och vid Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum (UC) i Malmö finns en åklagare som bland annat svarar för att bevaka hatbrott.

UC i Malmö ska under 2016 även skriva en ny rättspromemoria²⁴⁶ med syftet att förbättra åklagarnas handläggning av hatbrott. En uppdaterad praxissam-

²⁴² Brå (2011).

²⁴³ Brå (2011).

²⁴⁴ Det gäller lagen om hets mot folkgrupp (BrB 16 kap. 8§), olaga diskriminering (BrB 16 kap. 9§) samt straffskärpningsregeln (BrB 29 kap. 2§7).

²⁴⁵ Polisen (2015, s. 14f).

²⁴⁶ Rättslig information som framför allt Åklagarmyndighetens tre utvecklingscentrum producerar: praxisöversikter, rättsutredningar, kartläggning av goda och mindre goda rutiner samt tips och råd, <https://www.aklagare.se/om-oss/dokument/rattspromemorior/>.

ling ska tas fram och det ska tillsättas en projektanställd åklagare i syfte att arbeta med bland annat den uppgiften. Det är även tänkt att en handläggare ska delta i både planering och genomförande av en nationell polisutbildning om hatbrott.²⁴⁷

Domstolsakademin²⁴⁸ erbjuder idag ingen utbildning som är specifikt inriktad på hatbrott, men hatbrott berörs under utbildningarna om straffmätning och påföljdsval som ingår på notarietutbildningen, fiskalsutbildningen och på kurser i straffrätt för ordinarie domare.

Brottsförebyggande arbete mot hatbrott i Sverige

Det finns ett stort engagemang i Sverige avseende arbete mot hatbrott, och många verksamheter och projekt som bedrivs sprider kunskap och bemoter attityder. Organisationer för utsatta grupper arbetar även aktivt mot denna brottslighet.

För att nämna några exempel har det under 2015 bedrivits projekt, från lokal till nationell nivå, inom Brottsoffermyndigheten (Brom), Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter (RFSL), Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA), Kommissionen mot Antiziganism, Folkhälsomyndigheten, Röda Korset, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Dessa aktörer har bland annat arbetat med kunskapsinventering och spridning av kunskap, att ge stöd åt människor som har utsatts för hatbrott, samt aktivt arbetat med att påverka beslutsfattare och makthavare.

Den 4 juli 2016 gav regeringen Statens medieråd i uppdrag att kartlägga skyddet av barn och unga på internet avseende bland annat rasism och hatbrott.²⁴⁹

Internationellt arbete mot hatbrott

Kunskap om hatbrott är betydelsefull för att kunna arbeta aktivt mot rädsla, fientlighet och hat på grund av människors identitet och ursprung. Hatbrott som begrepp finns i stora delar av världen²⁵⁰ och det pågår flera internationella samarbeten för att synliggöra hatbrott och skapa brottsförebyggande strategier. Nedan ges exempel på två internationella källor för kunskap om hatbrott:

Inom organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) arbetar kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR)²⁵¹ med att bland annat samla in årlig statistik kring hatbrott, information om lagstiftning på området och om lokala och nationella projekt och initiativ. De 57 deltagande staterna i OSSE-samarbetet (Europa, USA, Kanada och de centralasiatiska staterna) har utnämnt nationella kontaktpunkter för denna

²⁴⁷ Åklagarmyndigheten (2016).

²⁴⁸ Domstolsakademin tillhandahåller utbildningar för domare och andra jurister inom den dömande verksamheten.

²⁴⁹ Uppdraget ska genomföras i samverkan med bland andra Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Justitiekanslern. Regeringen, Kulturdepartementet (2016).

²⁵⁰ Att göra komparativa jämförelser är dock problematiskt, eftersom det finns ett flertal skillnader, såsom olika definitioner och metoder för att identifiera hatbrott samt skillnader vid antalsräkning.

²⁵¹ Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2016).

uppgift.²⁵² Informationen som mottas av ODIHR redovisas i en årlig rapport om hatbrott och på olika webbplatser.²⁵³ Därtill har ODIHR tagit fram utbildningspaket för rättsväsendet samt ett antal informationsmaterial och handböcker om hatbrottsarbete.

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights)²⁵⁴ är en decentraliserad organisation tillhörande EU. De samlar in och analyserar data från hela EU om människors upplevelser och levnadsvillkor, kopplat till människors grundläggande rättigheter. FRA etablerade även en arbetsgrupp 2014, med bland annat representanter från EU:s 28 medlemsländer, i syfte att förbättra rapportering och datainsamling av hatbrott i EU.²⁵⁵ Arbetet mynnade ut i ett kompendium med en sammanställning av arbetssätt och metoder för att bekämpa hatbrott med en steg-för-steg-beskrivning av olika länders verksamheter på området.²⁵⁶ Kompendiet är ett onlinebaserat dokument tänkt att fortsätta utvecklas i syfte att hjälpa beslutsfattare samt praktiker (åklagare, polis med flera) att få insyn i vad som görs på andra håll i EU och vilka faktorer som skulle kunna anpassas och användas i deras egna nationella sammanhang.

Under 2015 publicerade FRA bland annat två rapporter angående diskrimineringen av HBTQ-personer i EU,²⁵⁷ en översikt över tillgängliga data inom EU på området antisemitism²⁵⁸ samt en skrift med förslag på hur EU bäst skyddar utsatta grupperns rättigheter.²⁵⁹ Det finns även en rapport om de svårigheter som personer med funktionshinder möter i samband med att de blivit utsatta för hatbrott, och det varierande rättsliga skydd de har att tillgå i EU:s medlemsländer.²⁶⁰ Funktionshinder ingår till exempel för närvarande inte i svensk hatbrottslagstiftning.

I början av 2016 publicerade FRA en rapport angående hatbrottsoffers tillgång till rättslig hjälp och prövning samt korrekt registrering av hatbrott. Rapporten innehåller intervjuer med representanter från domstolsväsendet, åklagarmyndigheter, polis samt icke-statliga organisationer involverade i att

²⁵² I Sverige har Brå utnämnts till nationell kontaktpunkt och samlar årligen in information om arbetet mot hatbrott från ett stort antal aktörer, som rättsväsendet, relevanta myndigheter och intresseorganisationer.

²⁵³ För de olika ländernas statistikrapportering, besök webbplatsen hatecrime: <http://hatecrime.osce.org/>
För att läsa om lagstiftning om hatbrott i olika länder besök webbsidan: <http://www.legislationline.org/topics/topic/4>.
För att läsa om arbete mot hatbrott i olika länder, besök TANDIS (the Tolerance and Non-Discrimination Information System): <http://tandis.odihr.pl>

²⁵⁴ <http://fra.europa.eu/en>

²⁵⁵ <http://fra.europa.eu/en/project/2015/working-party-improving-reporting-and-recording-hate-crime-eu>

²⁵⁶ Sammanställningen finns tillgänglig här: <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime/compendium-practices>

²⁵⁷ European union agency for fundamental rights, FRA (2015). Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU – Comparative legal analysis – Update 2015. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/lgbt-comparative-legal-update-2015>, samt Being Trans in the EU – Comparative analysis of the EU LGBT survey data – Summary. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/being-trans-eu-comparative-analysis-eu-lgbt-survey-data-summary>

²⁵⁸ FRA (2015). Antisemitism – Overview of data available in the European Union 2004–2014. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/antisemitism-overview-data-available-european-union-2004-2014>

²⁵⁹ FRA (2015). Promoting respect and diversity – Combating intolerance and hate. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/promoting-respect-and-diversity-combating-intolerance-and-hate>

²⁶⁰ FRA (2015). Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/equal-protection-all-victims-hate-crime-case-people-disabilities>

stödja hatbrottsoffer.²⁶¹ FRA publicerade även en rapport om de utmaningar som rör HBTQ-personers rättigheter i EU.²⁶²

---

²⁶¹ FRA (2016). Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/ensuring-justice-hate-crime-victims-professional-perspectives>

²⁶² FRA (2016). Professionally speaking: challenges to achieving equality for LGBT people. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/professional-views-lgbt-equality>

Referenser

Bachner, H. (1999). *Återkomsten. Antisemitism i Sverige efter 1945*. Stockholm: Natur och Kultur.

Berk, R.A., Boyd, E.A. och Hamner, K.M. (2003). Thinking more clearly about hate-motivated crimes. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.

Borell, K. (2012). *Islamofobiska fördomar och hatbrott: En kunskapsöversikt*. SST:s skriftserie, nr 1. Stockholm: Nämnden för statligt stöd till trossamfund.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. Rapport 2002:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. Rapport 2006:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007a). *Nationella trygghetsundersökningen 2006*. Teknisk rapport. Webbrapport 2007:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007b). *Var går gränsen?Handledning för temaarbeten om integritet, sexuella trakasserier och sexualbrott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Rättsväsendets arbete med hatbrott. En uppföljning 2003–2010*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Politikernas trygghetsundersökning 2013. Utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld*. Rapport 2014:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014a). *Användningen av polisens beslutskoder. En kvalitetsstudie inom kriminalstatistiken*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014b). *Varför gav fler poliser inte ökad personupplärning? Slutrapport i uppdraget ”Satsningen på fler poliser”*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016a). *Nationella trygghetsundersökningen 2015. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2016:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016b). *Nationella trygghetsundersökningen 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2015:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016c) *Politikernas trygghetsundersökning 2015. Förtroendevaldas utsatthet under valåret 2014*. Rapport 2015:23. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016d). *Politikernas trygghetsundersökning 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2016:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016e). *Hatbrott 2015. Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv*. Teknisk rapport 2016:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (Brå) och Forum för levande historia (2006). *Antisemitiska attityder och frågeställningar i Sverige*. Författare: Bachner, H. och Ring, J. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Darj, F. och Nathorst-Böös, H. (2008). "Är du kille eller tjej?" – *En intervjustudie om unga transpersoners livsvillkor*. Stockholm: RFSL Ungdom.
- Diskrimineringsombudsmannen (DO) (2016). *Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2015*. Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen.
- Folkhälsomyndigheten (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner. En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Halmstad: Folkhälsomyndigheten.
- Forum för levande historia (2005). *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Författare: Bachner, H. och Ring, J. Stockholm: Forum för levande historia.
- Forum för levande historia (2006a). *En studie av homofoba hatbrott i Sverige*. Författare: Tiby, E. Stockholm: Forum för levande historia.
- Forum för levande historia (2006b). *Islamofobi – en studie av begreppet, ungdomars attityder och unga muslimers utsatthet*. Författare: Otterbeck, J. och Bevelander, P. Stockholm: Forum för levande historia.
- Forum för levande historia (2008). *Den mångtydiga intoleransen – en studie av gymnasieungdomars attityder läsåret 2009/2010*. Rapportserie 1:2010. Stockholm: Forum för levande historia.
- Forum för levande historia (2011). *Antisemitism och islamofobi – utbredning, orsaker och preventivt arbete*. Uppdrag från Arbetsmarknadsdepartementet A2011/1622/DISK.
- Gerstenfeld, P. B. (2003). *Hate crimes. Causes, Controls and Controversies*. London: Sage.
- Granström, G., Mellgren, C. och Tiby, E. (2016). *Hatbrott. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

- Green D.P., McFalls, L.H. och Smith, J.K. (2003). Hate crime: An emergent research agenda. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Hall, N. (2005). *Hate crime*. Cullompton, Devon: Willan.
- Hall, N. (2013). *Hate crime*. Oxon: Routledge.
- Holm, A., Osbeck, C. och Wernersson, I. (2003). *Kränkningar i skolan*. Rapport 5. Göteborgs universitet: Centrum för värdegrundstudier.
- Holmqvist, L., Leijonhufvud, M., Träskman, P.O. och Wennberg, S. (2013). *Brottsbalken – en kommentar. Del 1 (1–12 kap.)* Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Justitiedepartementet (2006). *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. Skr. 2005/06:69. Stockholm: Riksdagen.
- Larsson, G. (2006). *Muslimerna kommer: tankar om islamofobi*. Göteborg: Makadam.
- Lohr, S.L. (2004). Statistical frontiers in survey sampling. *The American Statistician*, 58, 145–149.
- Morton, J., Ritchie, G. och Roch, A. (2010). *Out of sight, out of mind? Transgender people's experiences of domestic abuse*. LGBT Youth Scotland Equality network.
- Norrhem, S., Rydström, J. och Winkvist, H. (2008). *Undantagsmänniskor – En svensk HBT-historia*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Nylund Skog, S. (2006). Med Davidsstjärnan under tröjan. Upplevelser av diskriminering och judiskt ursprung i Sverige 2005. I: *Rasism och främlingsfientlighet i Sverige – Antisemitism och islamofobi 2005*. Integrationsverkets rapportserie 2006:02. Norrköping: Integrationsverket.
- Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2006). *Education on the holocaust and on anti-Semitism. An overview and analysis of educational approaches*. Warsaw: OSCE/ODIHR.
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2004). Diskriminering av romer i Sverige: rapport från DO:s projekt åren 2002 och 2003 om åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO (2007). *Att färgas av Sverige – om unga svartas upplevelser av rasism och diskriminering*. Författare: Kalonaityté, V., Kawesa, V. och Tedros, A. Stockholm: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Petrosino, C. (2003). Connecting the past to the future. Hate crime in America. I: *Hate and bias crime: a reader*. New York: Routledge.
- Polisen (2015). *Återredovisning av regeringsuppdraget beträffande hatbrott*. Stockholm: Polismyndigheten/Utvecklingsenheten.
- Polisen (2016). *Årsredovisning 2015*. Stockholm: Polismyndigheten.

- Selling, J. (2013). *Svensk antiziganism. Fördomens kontinuitet och förändringens förutsättningar*. Limhamn: Sekel Bokförlag.
- SOU (2012). Främlingsfienden inom oss. *Betänkande av Utredningen om ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet*. Rapport 2012:74. Stockholm: Fritzes.
- Säkerhetspolisen, Säpo (1997). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet under 1994 och 1995*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen, Säpo (2001). *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 2000*. Rapport från Säkerhetspolisen. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Särndal, C., Swensson, B., och Wretman, J. (1992). *Model assisted survey sampling*. New York: Springer-Verlag.
- Tiby, E. och Lander, I. (1996). *Hat, hot, våld: utsatta homosexuella kvinnor och män: en pilotstudie i Stockholm*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Tiby, E. (1999). *Hatbrott?: homosexuella kvinnors och mäns berättelser om utsatthet för brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.
- Tiby, E. (2000). *De utsatta: brott mot homosexuella kvinnor och män*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Tiby, E. (2007). Att studera hatbrott. I *Brottsoffermyndighetens nyhetsbrev. Hot, våld och fördomar*. Nummer 2/2007. s. 7–8.
- Ungdomsstyrelsen (2008). *Demokrati och mänskliga rättigheter. Svenska folkets kunskaper och värderingar*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:4. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Witkowska, E. (2005). *Sexual harassment in schools. Prevalance, structure and perceptions*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet och Karolinska Institutet.
- Åklagarmyndigheten (2012). *Hatbrott – metod för säkrare identifiering av ärenden*. ÅM-A 2011/1602.
- Åklagarmyndigheten (2016). *Hatbrott – en granskning av åklagarnas handläggning*, Tillsynsrapport 2016:1.

Elektroniska källor

- Antirasistiska akademien, ARA (2016). *Främlingsfientlighet*. Hämtat den 13 juni 2016. <http://www.antirasistiskaakademien.se/framlingsfientlighet/>
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Handlagda brott efter om utredning har bedrivits eller ej, typ av beslut, samt personupplklaringsprocent och lagföringsprocent, år 2015*. Hämtad den 30 juni 2016 från <http://www.bra.se/bra/statistik/300/2015/300La-2015.html>

European union agency for fundamental rights, FRA (2015). *Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU – Comparative legal analysis – Update 2015*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/lgbti-comparative-legal-update-2015>, samt *Being Trans in the EU – Comparative analysis of the EU LGBT survey data – Summary*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/being-trans-eu-comparative-analysis-eu-lgbt-survey-data-summary>

European union agency for fundamental rights, FRA (2015). *Antisemitism – Overview of data available in the European Union 2004–2014*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/antisemitism-overview-data-available-european-union-2004-2014>

European union agency for fundamental rights, FRA (2015). *Promoting respect and diversity – Combating intolerance and hate*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/promoting-respect-and-diversity-combating-intolerance-and-hate>

FRA (2015). *Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/equal-protection-all-victims-hate-crime-case-people-disabilities>

FRA (2016). *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/ensuring-justice-hate-crime-victims-professional-perspectives>

FRA (2016). *Professionally speaking: challenges to achieving equality for LGBT people*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/professional-views-lgbt-equality>

Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2015). *Hate Crime Reporting*. Hämtad den 30 juni 2016 från <http://hatecrime.osce.org/infocus/2014-hate-crime-data-now-available>

Office for democratic institutions and human rights, ODIHR (2016). *ODIHR's Efforts to Counter Hate Crime*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://www.osce.org/odihr/68668>

Regeringen, Justitiedepartementet (2014). *En digitalt sammanlänkad rättskedja*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2014/09/en-digitalt-sammanlankad-rattskedja>

Regeringen, Kulturdepartementet (2016). *Uppdrag till Statens medieråd att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism*. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2016/07/uppdrag-till-statens-medierad-att-kartlagga-skyddet-av-barn-och-unga-pa-internet-vad-avser-rasism-liknande-former-av-fientlighet-hatbrott-och-extremism/>

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, RFSL (2016). *www.rfsl.se* Hämtat 11 juli 2016 från:
<http://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/>

Romska ungdomsförbundet i samverkan med Romska Kulturcentret i Malmö (2015). Hämtad den 11 juli 2016 från
<http://www.romernashistoria.se/historia/>

SOU (2015). *Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner*. Rapport 2015:103. Hämtad den 11 juli 2016 från <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/12/sou-2015103/>

Unga romer (2016). Hämtad den 11 juli 2016 från:
<http://www.ungaromer.se/kunskapen-om-romer--unga-romer.html>

Tabell- och figurförteckning

Tabeller

4 Självrapporterad utsatthet för hatbrott		
Tabell 4.1	Utsatthet i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott samt skattat antal utsatta personer åren 2007–2014 och skattat antal händelser år 2014, enligt NTU 2008–2015.	37
Tabell 4.2	Andel polisanmälda händelser med främlingfientliga, homofobiska och antireligiösa motiv åren 2007–2014, samt skattat antal händelser totalt, enligt NTU 2008–2015.	39
Tabell 4.3	Antal och andel förtroendevalda som utsattes för hatbrott år 2014, efter politisk församling, PTU 2015.	44
5 Hatbrott – samtliga motiv		
Tabell 5.1	Antal och andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, åren 2011–2015.	48
Tabell 5.2	Antal och andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	52
Tabell 5.3	Antal och andel handlagda hatbrottsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	55
6 Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott		
Tabell 6.1	Antal och andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska hatbrottsmotiv, åren 2011–2015.	59
Tabell 6.2	Antal och andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.	61
Tabell 6.3	Antal och andel anmälningar med främlingsfientliga/rasistiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	64
6A Afrofobiska hatbrott		
Tabell 6A.1	Antal och andel anmälningar med identifierade afrofobiska motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2011–2015.	68
Tabell 6A.2	Antal och andel anmälningar med afrofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.	71

6B Antiromska hatbrott		
Tabell 6B.1	Antal och andel anmälningar med identifierade antiromska motiv efter huvudbrottskategori, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2011–2015.	76
7 Antisemitiska hatbrott		
Tabell 7.1	Antal och andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.	82
8 Islamofobiska hatbrott		
Tabell 8.1	Antal och andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.	88
Tabell 8.2	Antal och andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	90
9 Kristofobiska hatbrott		
Tabell 9.1	Antal och andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter huvudbrottskategori, år 2015.	94
Tabell 9.2	Antal och andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	96
10 Andra antireligiösa hatbrott		
Tabell 10.1	Antal och andel anmälningar med identifierade antireligiösa motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	103
11 Hatbrott mot sexuell läggning		
Tabell 11.1	Antal och andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efter huvudbrottskategori, åren 2011–2015.	107
Tabell 11.2	Antal och andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	110
12 Transfobiska hatbrott		
Tabell 12.1	Antal anmälningar med identifierade transfobiska motiv, åren 2008–2015.	114
13 Regional fördelning		
Tabell 13.1	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter storstadskommuner där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.	123
Tabell 13.2	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och storstadskommun där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.	123
Bilaga 1 Region- och kommuntabeller		
Tabell B1.1	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter polisregion där brottsanmälan har registrerats, per 100 000 invånare, år 2015.	144

Tabell B1.2	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och polisregion där brottsanmälan har registrerats, per 100 000 invånare, år 2015.	145
Tabell B1.3	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter kommun där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.	146
Bilaga 2 Statistisk säkerhet		
Tabell B2.1	Konfidensintervall (95 %) för antal utsatta i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott efter brottskategori år 2014, enligt NTU 2015.	147
Tabell B2.2	Den utsattas kön vid hatbrott i befolkningen (16–79 år) år 2012–2014, enligt NTU 2013–2015. Andel händelser.	148
Tabell B2.3	Den utsattes ålder vid hatbrott i befolkningen (16–79 år) år 2012–2014, enligt NTU 2013–2015. Andel händelser.	148
Tabell B2.4	Konfidensintervall (95 %) för skattade antal och andelar anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, år 2015.	149
Tabell B2.5	Antal identifierade anmälningar samt skattade antal anmälningar för hatbrottsmotiven 2015.	149
Tabell B2.6	Skattning av urvalsosäkerheten för olika antal i hatbrottsstatistiken 2015 (N=419 707, n=209 022).	150
Tabell B2.7	Skattning av urvalsosäkerheten för olika andelar uppdelat på olika antal hatbrottsanmälningar. Halva intervall.	151

Figurer

2 Bakgrund

Figur 2.1	Förenklad beskrivning av flödet i rättskedjan.	21
-----------	--	----

4 Självrapporterad utsatthet för hatbrott

Figur 4A	Andel självrapporterade brottsändelser med respektive utan främlingsfientligt motiv, enligt NTU 2015.	38
Figur 4B	De utsattas kön vid främlingsfientliga och homofobiska hatbrott i befolkningen (16–79 år) åren 2012–2014, enligt NTU 2013–2015.	40
Figur 4C	De utsattas ålder vid främlingsfientliga och homofobiska hatbrott i befolkningen (16–79 år) åren 2012–2014, enligt NTU 2013–2015.	41
Figur 4D	Fördelning av hatbrottsmotiv bland förtroendevalda som utsattes för hatbrott, år 2014. Flera svarsalternativ möjliga, PTU 2015.	43
Figur 4E	Andel förtroendevalda som utsattes för hatbrott år 2014, fördelat på parti samt inom respektive parti, PTU 2015.	44
Figur 4F	Utsatthet för hatbrott bland förtroendevalda, andel utsatta inom varje kön fördelat på motiv, PTU 2015.	45
Figur 4G	Utsatthet för hatbrott bland förtroendevalda, fördelat på ålder samt andel hatbrottsutsatta inom respektive åldersgrupp, PTU 2015	45

Figur 4H	Andel förtroendevalda utsatta för hatbrott (samtliga motiv), samt andel utsatta för respektive hatbrottsmotiv, efter svensk och utländsk bakgrund, PTU 2015.	46
5 Hatbrott – samtliga motiv		
Figur 5A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, åren 2008–2015.	49
Figur 5B	Andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori, år 2015 (6 984 anmälningar).	50
Figur 5C	Andel anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter brottsplats, år 2015.	51
Figur 5D	Andel handlagda hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	54
6 Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott		
Figur 6A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2008–2015.	59
Figur 6B	Andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv mot minoritetsgrupper eller majoritetsgruppen samt mellan minoritetsgrupper, år 2015.	60
Figur 6C	Andel anmälningar med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv efter brottsplats, år 2015.	63
Figur 6D	Andel handlagda hatbrotsanmälningar efter huvudbrott, med främlingsfientliga/rasistiska motiv som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	65
6A Afrofobiska hatbrott		
Figur 6A.A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade afrofobiska motiv, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, åren 2008–2015.	67
Figur 6A.B	Andel anmälningar med identifierade afrofobiska motiv efter brottsplats, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.	70
Figur 6A.C	Andel handlagda hatbrotsanmälningar med identifierade afrofobiska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	72
6B Antiromska hatbrott		
Figur 6B.A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade antiromska motiv, åren 2008–2015.	75
Figur 6B.B	Andel anmälningar med identifierade antiromska motiv efter brottsplats, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.	78

Figur 6B.C	Andel anmälningar med antiromska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, delredovisning av dem med identifierade främlingsfientliga/rasistiska motiv, år 2015.	78
Figur 6B.D	Andel handlagda hatbrottsanmälningar med identifierade antiromska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som klarats upp under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	79
7 Antisemitiska hatbrott		
Figur 7A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade antisemitiska motiv, åren 2008–2015.	82
Figur 7B	Andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter brottsplats, år 2015.	84
Figur 7C	Andel anmälningar med identifierade antisemitiska motiv efter gärningspersonens relation till den utsatta, år 2015.	84
Figur 7D	Andel handlagda hatbrottsanmälningar med antisemitiska motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	85
8 Islamofobiska hatbrott		
Figur 8A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade islamofobiska motiv, åren 2008–2015.	87
Figur 8B	Andel anmälningar med identifierade islamofobiska motiv efter brottsplats, år 2015.	90
Figur 8C	Andel uppklarade hatbrottsanmälningar med islamofobiska motiv efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som klarats upp under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	91
9 Kristofobiska hatbrott		
Figur 9A	Utveckling av antalet anmälningar med identifierade kristofobiska motiv, åren 2008–2015.	93
Figur 9B	Andel anmälningar med identifierade kristofobiska motiv efter brottsplats, år 2015.	95
Figur 9C	Andel handlagda hatbrottsanmälningar med identifierade kristofobiska och andra antireligiösa motiv, efter huvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	91
10 Andra antireligiösa hatbrott		
Figur 10A	Utveckling av antalet anmälningar med andra antireligiösa motiv, åren 2008–2015.	101
Figur 10B	Anmälningar med identifierade andra antireligiösa motiv efter huvudbrottskategori, år 2015.	101
Figur 10C	Andel anmälningar med identifierade andra antireligiösa motiv efter brottsplats, år 2015.	102

11 Hatbrott mot sexuell läggning		
Figur 11A	Utveckling av antal identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, åren 2008–2015.	106
Figur 11B	Andel identifierade hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning efter brottsplats, år 2015.	109
Figur 11C.	Andel handlagda hatbrottsanmälningar där motivet var sexuell läggning, efterhuvudbrott, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	111
12 Transfobiska hatbrott		
Figur 12A	Utveckling av antal anmälningar med identifierade transfobiska motiv, åren 2008–2015.	115
13 Regional fördelning		
Figur 13A	Antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter region per 100 000 invånare, år 2015.	119
Figur 13B	Andel handlagda hatbrottsanmälningar, efter län, som anmäldes år 2014 och som handlades under perioden 1 januari 2014 till 30 april 2016.	121

Bilaga 1. Region- och kommuntabeller

Tabell B1.1 Uppskattat antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter polisregion där brottsanmälan har registrerats, per 100 000 invånare, år 2015.

	Främlingsfentliga/rasistiska		varav Afrofobiska**		varav Antiromska**		Antisemitiska		Islamofobiska		Kristofobiska		Andra antireligiösa		Sexuell läggning		Totalt per region	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Polisregion	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Region Nord	315	36	84	10	28	3	14	2	22	2	40	5	24	3	46	5	464	53
Region Mitt	331	37	108	12	20	2	20	2	40	4	54	6	36	4	56	6	540	60
Region Stockholm	1 723	76	382	17	76	3	102	4	201	9	62	3	90	4	199	9	2 395	105
Region Öst	450	42	127	12	30	3	14	1	50	5	42	4	26	2	34	3	624	58
Region Väst	751	38	139	7	26	1	40	2	88	5	86	4	46	2	108	6	1 137	58
Region Syd	803	43	143	8	44	2	66	4	118	6	80	4	64	3	106	6	1 247	66
Region Bergslagen	327	39	80	9	12	1	14	2	32	4	22	3	40	5	44	5	488	58
Hela landet*	4 765	49	1 074	11	239	2	277	3	558	6	388	4	331	3	602	6	6 984	71

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Internutredningar och anmälningar registrerade hos säkerhetspolisen ingår i totalsiffrorna för hela landet, men redovisas ej uppdelat på region.

Anmälningar med identifierade transfobiska motiv har exkluderats i regionredovisningen på grund av låga tal men ingår i summeringen av det totala antalet hatbrottsanmälningar för hela landet.

Antal per 100 000 baseras på länens medelfolkmängd 2015, siffrorna är hämtade från SCB.

* Totalredovisning av samtliga anmälningar, inklusive de som har exkluderats i den regionala redovisningen i tabellen.

** Särredovisning av det främlingsfientliga/rasistiska motivet, d.v.s. de afrofobiska och antiromska anmälningarna ingår även där.

Tabell B1.2 Uppskattat antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter huvudbrottskategori och polisregion där brottsanmälan har registrerats, per 100 000 invånare, år 2015.

Polisregion	Våldsbrott**		Olaga hot/ ofredande		Ärekränkning		Skadegörelse/ klotter		Hets mot folkgrupp		Olaga diskriminering		Övriga brott		Totalt per region	
	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000	Antal	Per 100 000
Region Nord	54	6	199	23	66	7	60	7	62	7	8	1	14	2	464	53
Region Mitt	94	10	247	28	66	7	52	6	60	7	6	1	14	2	540	60
Region Stockholm	279	12	877	39	317	14	572	25	215	9	50	2	84	4	2 395	105
Region Öst	82	8	277	26	88	8	72	7	78	7	8	1	18	2	624	58
Region Väst	114	6	564	29	124	6	133	7	147	8	32	2	22	1	1 137	58
Region Syd	133	7	622	33	159	8	102	5	159	8	24	1	48	3	1 247	66
Region Bergslagen	60	7	221	26	60	7	62	7	66	8	6	1	12	1	488	58
Hela landet*	831	8	3 014	31	896	9	1 054	11	799	8	135	1	255	3	6 984	71

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. Till följd av avrundningar stämmer inte alltid summeringen av tabellen med den skattade totalsiffran. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

Internutredningar och anmälningar registrerade hos säkerhetspolisen ingår i totalsiffrorna för hela landet, men redovisas ej uppdelat på region.

Antal per 100 000 baseras på länens medelfolkmängd 2015, siffrorna är hämtade från SCB.

* Totalredovisning av samtliga anmälningar, inklusive de som har exkluderats i den regionala redovisningen i tabellen.

** I kategorin våldsbrott ingår dödligt våld, misshandel, våld mot tjänsteman, rån, fridsbrott, kvinnofridsbrott och våldtäkt.

Tabell B1.3 Uppskattat antal anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv efter kommun där brottet har begåtts, per 100 000 invånare, år 2015.

Kommun*	Antal	Per 100 000	Kommun*	Antal	Per 100 000
Alingsås	34	87	Linköping	64	42
Arboga	28	205	Luleå	64	85
Boden	24	86	Lund	70	60
Borlänge	34	67	Malmö	329	103
Borås	60	56	Mark	22	65
Botkyrka	70	79	Mora	24	120
Burlöv	20	116	Mölnådal	26	41
Danderyd	88	273	Nacka	42	43
Enköping	26	63	Norrköping	96	71
Eskilstuna	94	93	Norrälje	46	79
Eslöv	30	93	Nyköping	38	71
Falkenberg	30	71	Sigtuna	52	275
Falköping	24	74	Skellefteå	26	36
Falun	26	46	Skövde	20	38
Flen	22	135	Sollentuna	48	69
Gotland	30	53	Solna	54	72
Gävle	58	59	Stockholm	1126	123
Göteborg	369	68	Sundbyberg	42	93
Halmstad	52	54	Sundsvall	42	43
Haninge	64	77	Södertälje	88	95
Helsingborg	44	32	Trollhättan	26	46
Huddinge	90	86	Täby	88	130
Hässleholm	22	43	Uddevalla	46	86
Järfälla	42	59	Umeå	70	58
Jönköping	50	38	Upplands Väsby	56	133
Kalmar	52	80	Uppsala	114	55
Karlshamn	20	63	Varberg	42	69
Karlskrona	32	50	Värmdö	26	64
Karlstad	52	59	Västerås	72	50
Katrineholm	24	72	Växjö	54	62
Kristianstad	46	56	Ängelholm	20	50
Kungsbacka	22	28	Örebro	100	70
Landskrona	32	73	Örnsköldsvik	24	43
Lidingö	32	70	Hela landet	6 984	71

Antal per 100 000 baseras på kommunernas medelfolkmängd 2015, siffrorna är hämtade från SCB.

Uppskattade siffror baserade på en urvalsundersökning. För beräkning av konfidensintervall, se bilaga 2.

* Endast kommuner med minst 20 uppskattade hatbrottsanmälningar redovisas.

Bilaga 2. Statistisk säkerhet

Självrapporterad utsatthet för hatbrott

Tabell B2.1 Konfidensintervall (95 %) för antal utsatta i befolkningen (16–79 år) för främlingsfientliga, homofobiska och antireligiösa hatbrott efter brottskategori år 2014, enligt NTU 2015.

	Skattat antal utsatta personer i befolkningen	Halvt osäkerhets- intervall (+/-)	Antal observationer (n)
ANTAL UTSATTA			
Totalt, främlingsfientligt	107 000	55 000	119
Totalt, homofobiskt	17 000	22 000	22
Totalt, antireligiöst	37 000	33 000	46
ANDEL I BEFOLKNINGEN			
Totalt, främlingsfientligt	1,4 %	0,7 %	119
Totalt, homofobiskt	0,2 %	0,3 %	22
Totalt, antireligiöst	0,5 %	0,4 %	46
ANTAL utsatta främlingsfientliga			
Personrån	6 000	53 000	8
Misshandel	17 000	50 000	19
Hot	40 000	55 000	48
Trakasserier	44 000	59 000	44
ANDEL utsatta främlingsfientliga			
Personrån	0,1 %	0,7 %	8
Misshandel	0,2 %	0,7 %	19
Hot	0,5 %	0,7 %	48
Trakasserier	0,6 %	0,8 %	44

Tabell B2.2 Den utsattas kön vid hatbrott i befolkningen (16–79 år) år 2012–2014, enligt NTU 2013–2015. Andel händelser.

	Kvinnor	Män
Främlingsfientliga hatbrott (n=119)		
Andel av främlingsfientliga hatbrott	52 %	48 %
Nedre konfidensintervall	48 %	45 %
Övre konfidensintervall	56 %	52 %
Homofobiska hatbrott (n=22)		
Andel av homofobiska hatbrott	58 %	42 %
Nedre konfidensintervall	54 %	38 %
Övre konfidensintervall	63 %	45 %
Antireligiösa hatbrott (n=46)		
Andel av antireligiösa hatbrott	49 %	51 %
Nedre konfidensintervall	45 %	47 %
Övre konfidensintervall	53 %	54 %

Tabell B2.3 Den utsattes ålder vid hatbrott i befolkningen (16–79 år) år 2012–2014, enligt NTU 2013–2015. Andel händelser.

	16–24 år	25–44 år	45–64 år	65–79 år
Främlingsfientliga hatbrott (n=413)				
Andel av främlingsfientliga hatbrott	29 %	41 %	25 %	5 %
Nedre gräns konfidensintervall	25 %	37 %	20 %	1 %
Övre gräns konfidensintervall	33 %	46 %	29 %	9 %
Homofobiska hatbrott (n=77)				
Andel av homofobiska hatbrott	41 %	32 %	24 %	3 %
Nedre gräns konfidensintervall	36 %	28 %	19 %	0 %
Övre gräns konfidensintervall	46 %	36 %	29 %	6 %
Antireligiösa hatbrott (n=105)				
Andel av antireligiösa hatbrott	32 %	39 %	27 %	2 %
Nedre gräns konfidensintervall	27 %	35 %	22 %	-1 %
Övre gräns konfidensintervall	36 %	44 %	32 %	5 %

Polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv

Tabell B2.4 Konfidensintervall (95 %) för skattade antal och andelar anmälningar med identifierade hatbrottsmotiv, år 2015

Motiv	Antal			Andel	
	Nedre intervall	Skattat antal anmälningar	Övre intervall	Andel	Halvt osäkerhetsintervall (+/-)
Främlingsfientliga/rasistiska	4 630	4 765	4 900	68	1,1
Afrofobiska*	1 010	1 074	1 139	15	0,8
Antiromska**	209	239	269	3	0,4
<i>Mellan minoriteter</i>	<i>550</i>	<i>598</i>	<i>646</i>	<i>9</i>	<i>0,7</i>
<i>Mot majoritetsgrupp</i>	<i>125</i>	<i>149</i>	<i>173</i>	<i>2</i>	<i>0,3</i>
Antisemitiska	244	277	310	4	0,5
Islamofobiska	512	558	605	8	0,6
Kristofobiska	349	388	426	6	0,6
Andra antireligiösa	296	331	367	5	0,5
Sexuell läggning***	554	602	651	9	0,7
Homofobiska	529	576	623	8	0,6
Transfobiska	47	62	78	1	0,2
Summa	6 821	6 984	7 146	100	0

* Inkluderar både majoritet mot afrosvensk och minoritet mot afrosvensk.

** Inkluderar både majoritet mot romer och minoritet mot romer.

*** Homosexualitet, bisexualitet, heterosexuallitet.

Tabell B2.5 Antal identifierade anmälningar samt skattade antal anmälningar för hatbrottsmotiven 2015.

Motiv	Antal anmälningar i undersökningsmaterialet (n)	Skattat antal anmälningar i populationen (N)
Främlingsfientliga/rasistiska	2 373	4 765
Afrofobiska	535	1 074
Antiromska	119	239
Antisemitiska	138	277
Islamofobiska	278	558
Kristofobiska	193	388
Andra antireligiösa	165	331
Sexuell läggning	300	602
Transfobiska	31	62
Totalt	3 478	6 984

Tabell B2.6 Skattning av urvalsosäkerheten för olika antal i hatbrottsstatistiken 2015 (N = 419 707, n = 209 022).

Skattat antal anmälningar	Halvt osäker- hetsintervall (+/-)		Övre intervall	Halvt osäker- hetsintervall (+/-)		Övre intervall	Skattat antal anmälningar	Halvt osäker- hetsintervall (+/-)		Övre intervall	Skattat antal anmälningar	Halvt osäker- hetsintervall (+/-)		Övre intervall
	Nedre intervall	Nedre intervall		Nedre intervall	Nedre intervall			Nedre intervall	Nedre intervall			Nedre intervall	Nedre intervall	
2	3	-1	5	38	337	414	3400	114	3286	3515				
4	4	0	8	39	360	439	3500	116	3384	3616				
6	5	1	11	40	384	465	3600	117	3483	3718				
8	6	2	14	42	408	491	3700	119	3581	3819				
10	6	4	16	43	432	518	3800	121	3680	3921				
15	8	7	23	44	456	544	3900	122	3778	4023				
20	9	11	29	46	504	596	4000	124	3876	4123				
25	10	15	35	48	552	648	4100	125	3975	4225				
30	11	19	41	50	600	700	4200	127	4073	4326				
35	12	23	47	52	648	752	4300	128	4172	4428				
40	12	28	53	54	696	804	4400	130	4271	4530				
45	13	32	58	56	745	856	4500	131	4369	4631				
50	14	36	64	57	793	908	4600	132	4468	4733				
55	15	41	70	59	841	958	4700	134	4566	4833				
60	15	45	75	60	889	1010	4800	135	4665	4935				
65	16	49	81	62	938	1062	4900	137	4764	5037				
70	16	54	87	65	1035	1165	5000	138	4862	5138				
75	17	58	92	68	1132	1268	5100	139	4961	5240				
80	18	63	98	71	1229	1371	5200	141	5059	5340				
85	18	67	103	73	1326	1473	5300	142	5158	5442				
90	19	72	109	76	1424	1576	5400	143	5257	5544				
95	19	76	115	78	1522	1679	5500	145	5355	5644				
100	20	81	120	81	1619	1781	5600	146	5454	5746				
110	21	90	131	83	1717	1883	5700	147	5552	5847				
120	22	99	142	85	1814	1985	5800	149	5651	5949				
130	22	107	152	88	1912	2088	5900	150	5751	6050				
140	23	117	163	90	2011	2190	6000	151	5849	6151				
150	24	126	174	92	2108	2292	6100	152	5948	6252				
160	25	135	185	94	2206	2394	6200	153	6046	6353				
170	26	145	197	96	2304	2495	6300	155	6145	6455				
180	26	154	206	98	2402	2598	6400	156	6244	6556				
190	27	163	217	100	2500	2700	6500	157	6343	6657				
200	28	172	228	102	2598	2801	6600	158	6442	6758				
225	29	195	254	104	2697	2904	6700	159	6540	6859				
250	31	219	281	105	2795	3006	6800	161	6639	6961				
275	33	243	308	107	2893	3107	6900	162	6739	7062				
300	34	266	334	109	2991	3209	7000	163	6837	7163				
325	35	290	361	111	3089	3310	7100	164	6936	7264				
350	37	314	387	112	3188	3412	7200	165	7034	7365				

Tabell B2.7 Skattning av urvalsosäkerheten för olika andelar uppdelat på olika antal hatbrottsanmälningar. Halva intervall.

Antal anmälningar i undersöknings- materialet (n)	Andel i procent									
	5 95	10 90	15 85	20 80	25 75	30 70	35 65	40 60	45 55	50
20	6,9	9,5	11,4	12,7	13,8	14,6	15,2	15,6	15,8	15,9
40	4,8	6,7	7,9	8,9	9,6	10,2	10,6	10,9	11,0	11,1
60	3,9	5,4	6,4	7,2	7,8	8,3	8,6	8,8	9,0	9,0
80	3,4	4,7	5,6	6,2	6,8	7,1	7,4	7,6	7,8	7,8
100	3,0	4,2	5,0	5,6	6,0	6,4	6,6	6,8	6,9	7,0
120	2,8	3,8	4,5	5,1	5,5	5,8	6,1	6,2	6,3	6,4
140	2,6	3,5	4,2	4,7	5,1	5,4	5,6	5,8	5,8	5,9
160	2,4	3,3	3,9	4,4	4,8	5,0	5,2	5,4	5,5	5,5
180	2,3	3,1	3,7	4,1	4,5	4,7	4,9	5,1	5,2	5,2
200	2,1	2,9	3,5	3,9	4,3	4,5	4,7	4,8	4,9	4,9
220	2,0	2,8	3,3	3,7	4,1	4,3	4,5	4,6	4,7	4,7
240	2,0	2,7	3,2	3,6	3,9	4,1	4,3	4,4	4,5	4,5
260	1,9	2,6	3,1	3,4	3,7	3,9	4,1	4,2	4,3	4,3
280	1,8	2,5	3,0	3,3	3,6	3,8	4,0	4,1	4,1	4,1
300	1,7	2,4	2,9	3,2	3,5	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0
350	1,6	2,2	2,6	3,0	3,2	3,4	3,5	3,6	3,7	3,7
400	1,5	2,1	2,5	2,8	3,0	3,2	3,3	3,4	3,5	3,5
450	1,4	2,0	2,3	2,6	2,8	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3
500	1,4	1,9	2,2	2,5	2,7	2,8	3,0	3,0	3,1	3,1
550	1,3	1,8	2,1	2,4	2,6	2,7	2,8	2,9	2,9	3,0
600	1,2	1,7	2,0	2,3	2,5	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8
650	1,2	1,6	1,9	2,2	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	2,7
700	1,1	1,6	1,9	2,1	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6
750	1,1	1,5	1,8	2,0	2,2	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5
800	1,1	1,5	1,8	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,4	2,5
850	1,0	1,4	1,7	1,9	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,4
900	1,0	1,4	1,7	1,8	2,0	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3
950	1,0	1,3	1,6	1,8	1,9	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
1 000	1,0	1,3	1,6	1,8	1,9	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2
1 250	0,9	1,2	1,4	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0
1 500	0,8	1,1	1,3	1,4	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8
1 750	0,7	1,0	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7
2 000	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
2 500	0,6	0,8	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
3 000	0,6	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
3 500	0,5	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2

Om tabellerna och statistisk säkerhet

Statistiken i denna rapport bygger på ett urval om hälften²⁶³ av de polisanmälningar som registrerades under år 2015 och som avsåg särskilt utvalda brottstyper (våldsbrott, olaga hot/ofredande, skadegörelse, klotter, hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och övriga brott).²⁶⁴ Observationerna skattades till populationsnivå, det vill säga till en nivå som om samtliga polisanmälningar hade ingått i undersökningen.

Då urvalet är slumpmässigt är det med hjälp av statistisk teori möjligt att uppskatta osäkerheten för varje skattning, det vill säga varje uppräknig. Observera dock att det endast avser osäkerhet som är kopplad till urvalsförfarandet; det täcker inte in osäkerhet kring andra felkällor som hatbrottsstatistiken är behäftad med.

Genom tabellerna B2.6 och B2.7 är det möjligt att ta fram ett grovt osäkerhetsintervall över hur säker skattningen är. Något förenklat kan man säga att om två intervall *inte* överlappar varandra är skillnaden mellan skattningarna statistiskt säker. Skillnaden beror då inte på slumpen som uppstår på grund av att urvalet är slumpmässigt. Att en skillnad är statistiskt säker kallas ofta för att skillnaden är statistiskt signifikant.²⁶⁵ Observera att alla siffror från 2012 och framåt är uppskattade. På grund av att varje års statistik baserar sig på olika antal anmälningar och en något skiftande urvalsstorlek behöver osäkerhetsintervall för ett visst års siffror beräknas utifrån tabellerna i det årets rapport, annars riskerar intervallet att bli felaktigt.

Hur tolkas tabellerna?

Tabellerna redogör för ett grovt sätt att betrakta skattningarnas osäkerhet avseende antalsiffror och andelar. Att tabellerna redogör *halva osäkerhetsintervall* innebär att värdet i tabellen *dels dras* ifrån skattningen för att erhålla värdet för den *nedre gränsen*, *dels läggs* till skattningen för att erhålla värdet för den *övre gränsen* i intervallet.

Exempel på skattning av andelar:

Är allmän plats den vanligaste brottsplatsen?

Som ett exempel tänker vi oss att man har tittat i ett stapeldiagram över brottsplatser för ett visst motiv. De vanligaste brottsplatserna fördelar sig enligt följande:

allmän plats	26 procent
arbetsplats	21 procent
hem	19 procent
internet	13 procent

²⁶³ På grund av att uttag görs efter en buffertperiod om två månader missas ärenden som polisen därefter uppdaterar med en brottskod som ingår i Brås urval. Därför utgörs hälftenurvalet snarare av *strax under 50 procent* av de relevanta anmälningarna. För exakt andel i årets rapport, se metodavsnittet i kapitel 3.

²⁶⁴ För en komplett förteckning över vilka brottskoder som genomöks, se den tekniska rapporten, Brå (2016e).

²⁶⁵ För korrekta uppskattningar av osäkerhetsintervall se Lohr (2004) eller Särndal et al. (1992).

Enligt tabellen finns alltså en rangordning mellan brottsplatserna, vissa verkar vanligare än andra. Men kan man med säkerhet slå fast att *allmän plats* verkligen är den vanligaste brottsplatsen för motivet?

Innan man börjar beräkna osäkerheten för andelarna behöver man ta reda på hur många anmälningar som *observerades* i undersökningen för just det motivet, det vill säga före det att antalet skattades till populationsnivå. Dessa uppgifter finns i tabell B2.5 i denna bilaga. I detta räkneexempel säger vi att det var 104 anmälningar i undersökningsmaterialet (n). Andelen anmälda brott som begicks på allmän plats var, som nämnts ovan, 26 procent. För att beräkna osäkerheten för den skattningen använder man tabell B2.7.

Det första steget är att avrunda *antalet observerade anmälningar* (det vill säga 104) till närmaste antal anmälningar i tabellen (vilket är 100).²⁶⁶ Därefter avrundas procenttalet till närmaste *andel i procent* i tabellen (vilket är 25). I rutan för *antalet observerade anmälningar* = 100 och *andel i procent* = 25 står 6,0. Denna siffra ska både dras ifrån och läggas till den skattade andelen på 26 procent. Beräkningen (26 procent plus/minus 6,0) ger ett osäkerhetsintervall mellan 20 och 32 procent. Motsvarande uträkningar görs sedan för de andra kategorierna.

Antal anmälningar i undersökningsmaterialet (n)	5	10	15	20	25	30
	95	90	85	80	75	70
20	6,9	9,5	11,4	12,7	13,8	14,6
40	4,8	6,7	7,9	8,9	9,6	10,2
60	3,9	5,4	6,4	7,2	7,8	8,3
80	3,4	4,7	5,6	6,2	6,8	7,1
100	3,0	4,2	5,0	5,6	6,0	6,4
120	2,8	3,8	4,5	5,1	5,5	5,8
140	2,6	3,5	4,2	4,7	5,1	5,4

Uträkningen för kategorin internet är värd att kommentera särskilt. I detta räkneexempel är andelen hatbrott som begåtts via internet 13 procent, vilket ligger närmare 15 än 10 procent. Avrundningen i uträkningen gör emellertid att den exakta andelen skulle kunna ligga antingen vid 13, närmare 12,6 eller 13,4. För en konservativ uppskattning kan man avrunda uppåt och använda halva konfidensintervallet för 15. Men av olika skäl kanske man vill få ett konfidensintervall så nära 13 som möjligt. Då kan man ta värdet för 15 (5,0), addera med värdet för 10 (4,2) och dividera med 2, så får man halva konfidensintervallet för 12,5 (4,6), vilket ligger närmare 13. I det här exemplet har vi gjort på båda sätten för att visa hur det skulle se ut.

Intervallet för kategorin allmän plats ligger högre än för kategorin internet (både för alternativ A och B), vilket innebär att skillnaden mellan allmän plats och internet med största sannolikhet är signifikant, det vill säga statistiskt säkerställd. Däremot överlappar den undre gränsen för allmän plats (20,0 procent) med övre gränsen för både arbetsplats (26,6 procent) och hem (24,6

²⁶⁶ Vill man ta det säkra före det osäkra och få en mycket konservativ skattning, avrundar man antalet observerade anmälningar *nedåt* och den skattade andelen (i procent) *uppåt*.

	Allmän plats	Arbetsplats	Internet (A)	Internet (B)
Andel i procent:	26	19	13	13
avrundas till närmaste andel i tabellen:	25	20	15	15 och 10
Antal observerade anmälningar	104	104	104	104
avrundas till närmaste antal i tabellen:	100	100	100	100
Halva osäkerhetsintervallets storlek (enligt tabellen):	6,0	5,6	5,0	$5,0 + 4,2 / 2 = 4,6$
Osäkerhetsintervall (andelen +/- halva intervallet):	20,0–32,0	13,4–24,6	8,0–18,0	8,4–17,6

procent). Detta resultat innebär att skillnaden dem emellan inte är signifikant, det vill säga att det inte kan uteslutas att slumpen i urvalsförloppet kan ha påverkat resultatet.

Exempel på skattning av antal: Antalet våldsbrott (med ett visst motiv)

I detta exempel tänker vi oss en tidsserie för ett visst motiv, fördelat efter huvudbrott. Antalet anmälda våldsbrott för motivet visar på följande utveckling:

2008: 278

2009: 252

2010: 176

2011: 189

2012: 163

Frågan vi ställer oss är ifall antalet anmälda våldsbrott verkligen är lägre 2012 än under tidigare år?

I tabell B2.6 finns redan osäkerhetsintervallen uträknade för en lista med strategiskt angivna skattade antal anmälningar. För att se osäkerhetsintervallet för våldsbrott avrundar man antalet (163) till närmaste antal i tabellen (160). Det halva osäkerhetsintervallet anges till 25. Detta tal drar man både ifrån och lägger till det skattade antalet 163. Beräkningen (163 plus/minus 25) ger ett osäkerhetsintervall mellan 138 och 188. Vill man kvickt, utan att räkna, få ett grovt intervall kan man använda sig av det som är angivet i tabellen, där osäkerhetsintervallet för 160 anges som mellan 135 och 185.

Proceduren ska upprepas med alla år som har skattade siffror (det vill säga från 2012 och framåt). *Observera dock att för exakta osäkerhetsintervall för respektive år måste man använda tabell B2.6 i respektive års rapport!*

Intervallet för våldsbrott ligger lägre än antalssiffran för 2011 (som baserar sig på en fullständig undersökning och därför inte har något osäkerhetsintervall), likaså för 2008 och 2009. Det innebär att skillnaden mellan 2012 och dessa år med största sannolikhet är signifikant. Däremot överlappar den övre gränsen för 2012 års antal (188) med 2010 års antal (176), vilket innebär att skillnaden dem emellan troligtvis inte är signifikant, det vill säga statistiskt säkerställt.

I Hatbrott 2015 redovisas uppgifter ur polisanmälningar med olika identifierade hatbrottsmotiv samt självrapporterad utsatthet för hatbrott.

Johan var på väg hem till en väninna då en förbipasserande man spottade mot Johan. Johan stannade upp och frågade vad mannen höll på med, varpå mannen först knuffade Johan och sedan tilldelade ett slag mot hans huvud. Mannen kallade därefter Johan för "böjävvel" och lämnade sedan platsen. Johan känner sig kränkt och tror att mannen agerade som han gjorde för att Johan vid tillfället bar kvinnliga kläder.

Ovanstående är ett exempel på ett transfobiskt hatbrott hämtat ur Hatbrott 2015. Rapporten är att betrakta som en årsbok över hatbrottsstatistiken. Den utgörs av polisanmälningar där Brå har identifierat olika hatbrottsmotiv samt uppgifter om självrapporterad utsatthet för hatbrott utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och Politikernas trygghetsundersökning (PTU).

Ett hatbrott kan vara allt från klotter till mord – det är motivet till brottet som avgör om det är ett hatbrott. Även om oenighet råder om vad som bör inkluderas i termen hatbrott råder internationell enighet om att händelsen är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter och människors lika värde. Statistik om hatbrott i Sverige har redovisats årligen sedan 1993.

Rapporten redovisar dels utvecklingen av antalet anmälningar med identifierat hatbrottsmotiv, dels ger den information om bland annat brottstyper, brottsplatser, regional fördelning samt fördelningen av handläggningsbeslut för de hatbrottsanmälningar som identifierades 2014.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 527 58 400 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE

ISBN 978-91-87335-72-3 • ISSN 1100-6676